

We zijn verheugd u de elfde editie van Het kind in Vlaanderen te kunnen aanbieden. Elk jaar opnieuw trachten we een zo ruim mogelijk palet met gegevens aan te reiken en zo de verschillende aspecten van de leefsituatie van jonge kinderen in kaart te brengen. Specifiek aan het rapport 'Het kind in Vlaanderen' is dat consequent het kind als uitgangspunt - als teleenheid - wordt genomen voor het opmaken van de statistieken, en niet het gezin, de moeder of de vader.

'Het kind in Vlaanderen' omvat een *rijk scala* aan *gegevens*. Demografische gegevens zoals het geboortecijfer, het aantal jonge kinderen, het aandeel allochtone kinderen, adoptiekinderen, minderjarige asielzoekers. Gegevens over de gezinssituatie zoals de gezinssamenstelling, de etniciteit, de leeftijd van de ouders, de grootouders, welvaart en kansarmoede in het gezin, de arbeidsparticipatie van de ouders. Gegevens over kinderdagopvang en buitenschoolse opvang - niet alleen cijfers over het gebruik, maar ook over hoe kinderen zich voelen in de opvang -, over het schoolgaan en over kinderen in begeleiding. Gegevens over de gezondheid en de fysieke ontwikkeling van jonge kinderen. Gegevens

die verband houden met de vraag of kinderen gezond leven.

De evolutie van *het geboortecijfer* is wellicht het gegeven waar de meeste interesse naartoe gaat. In onze steeds meer diverse samenleving is het belangrijk om ook oog te hebben voor wat niet wordt gevat in de officiële statistieken. Daarom publiceren we ook het 'geboortecijfer volgens Kind en Gezin'. Dit geboortecijfer wordt opgemaakt aan de hand van de Ikaros-databank, een databank waarin de medewerkers van Kind en Gezin gegevens registreren over alle kinderen waarmee zij in contact komen. Er blijkt een vrij belangrijke discrepantie te bestaan tussen het officiële geboortecijfer en de realiteit. De geboorten geregistreerd in het wachtregister dichten die kloof slechts ten dele.

De belangstelling gaat niet alleen naar de evolutie van het geboortecijfer in het voorbije jaar, maar ook naar de *vooruitzichten* inzake het geboortecijfer. Op de valreep konden we in deze publicatie nog de 'Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060' van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en het Federaal

Planbureau opnemen.

Er worden uiteraard ook *vragen* gesteld *bij de evolutie van het geboortecijfer*. Krijgen mannen en vrouwen meer kinderen dan vroeger? Heeft dit te maken met het aantal potentiële vaders en moeders? Is de stijging te verklaren door het grotere aantal kinderen bij vreemdelingen? Met een zeer actuele analyse van de Ikaros-databank van Kind en Gezin door prof. dr. J. Van Bavel (Vrije Universiteit Brussel) trachten we inzichten aan te reiken.

We hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen een bruikbaar instrument is voor wie betrokken is bij de evaluatie van het gevoerde beleid en bij de verdere ontwikkeling van de dienstverlening aan jonge kinderen. En tot slot hopen we dat dit rapport de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren.

Veel leesgenot!

Bea Buysse
Wetenschappelijk adviseur
Kind en Gezin

De kinderbevolking

1. Aantal geboorten	8
1.1. Het officiële geboortecijfer	8
1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister	10
1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin	10
1.4. Vooruitzichten aantal geboorten	10
2. Aantal jonge kinderen	11
2.1. Evolutie aantal jonge kinderen	11
2.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen	12
3. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers	12
3.1. Immigranten en emigranten	13
3.2. Adoptiekinderen	13
3.3. Minderjarige asielzoekers	14
4. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	15
4.1. Kinderwens	15
4.2. De vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest	18
4.2.1. De totale vruchtbaarheid	18
4.2.2. De totale vruchtbaarheid bij Belgische en niet-Belgische vrouwen	19
4.2.3. De totale vruchtbaarheid naar provincie	19
4.2.4. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid	21
4.2.5. Einde van het uitstel van het eerste kind?	23
4.2.6. Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?	23
4.3. Abortus	25
4.4. Zwangerschappen bij tieners	26
5. De Europese context	28
5.1. Geboorten	28
5.2. Aantal jonge kinderen	38
5.3. Interlandelijke adoptie	42

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geuid

1. Twee- of eenoudergezin?	46
2. Gezinstype	47
3. Kind alleen?	49
4. Kinderen de hele tijd thuis wonend of niet	49
5. Origine	50
6. De gezinstaal	51
7. Grijzende ouders?	52
8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind	54
9. Jonge kinderen en grootouders	54
10. Achtergrondgegevens	57
10.1. Relatievorming	57
10.1.1. Huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht	57
10.1.2. Holebihuwelijken	57
10.1.3. Nieuwe samenlevingscontracten	58
10.2. Relatieontbindingen	59
10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht	59
10.2.2. Echtscheidingen van holebi's	59
10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract	59
11. De Europese context	60

Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen	66
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	70
3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?	73
4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?	75

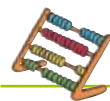

5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?	76
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen	77
7. En de grootouders?	80
8. De Europese context	81
8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen	81
8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene	85

Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen	88
2. Verhoogd armoederisico	89
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen	91
4. Niet-monetaire ontbering	91
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron	92
5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald	92
5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie	92
5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon	93
6. Kinderen in kansarme gezinnen	94
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut	96
8. Woonstatuut	97
9. De Europese context	98
9.1. Verhoogd armoederisico	98

Kinderen en externe opvoedingsmilieus

1. Kinderen en kinderopvang	102
1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevrouwd aan een andere persoon of voorziening?	102
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar	102
1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar	106
1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?	108
1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?	108
1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang	110
1.3. Opvang van zieke kinderen	115
1.4. Welbevinden en betrokkenheid	115
1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren	115
1.4.2. Tijdens de opvang	116
2. Buitengewoon onderwijs	118
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	120
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin	120
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand	121
4. De Europese context	123
4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd	123
4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen jonger dan 6 jaar	123

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	130
1.1. Zwangerschapsbegeleiding	130
1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek	131
1.3. Gegevens over de bevalling	131
2. Levensverwachting	132
3. Sterfte	132
3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest	132
3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar	132
3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden	133
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest	136
3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden	136
3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar	138
3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar	140
4. Morbiditeit	140
4.1. Handicaps	141
4.1.1. Aangeboren afwijkingen	141
4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit	144
4.2. Gehoorverlies	145
4.3. Ziekten en aandoeningen	146
4.4. Tandbederf	148
4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar	148
4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen	149
4.7. Ziekenhuisopnames	150
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	150
6. Kindermishandeling	152
7. De Europese context	156
7.1. Levensverwachting bij de geboorte	156
7.2. Keizersneden	158

7.3. Geboortegewicht	159
7.4. Aangeboren afwijkingen	160
7.5. Sterfte	162
7.6. Wiegendood	165
7.7. Sterfgevallen door een ongeval	166
7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling	168
7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar	169

7. Gezond en veilig leven?

1. De voeding van het jonge kind	172
1.1. Startvoeding	172
1.2. Verloop van de borstvoeding	175
2. Vaccinatiegraad	177
3. Geneesmiddelengebruik	178
4. Gebruik van alternatieve geneeskunde	179
5. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden	180
6. Roken tijdens de zwangerschap	181
7. De woonomstandigheden	182
8. Verhuis	184
9. De Europese context	185
9.1. Borstvoeding	185
9.2. Vaccinatiegraad	186
9.3. Mondhygiëne van jonge kinderen	187
9.4. Problemen op het vlak van huisvesting	187

HOOFDSTUK 1
De kinderbevolking

Voor al wie betrokken is bij de zorg voor kinderen op zeer jonge leeftijd, is het belangrijk om te weten hoe groot de aankomende groep jonge kinderen is. Het aantal geboorten en het aantal kinderen per leeftijdsjaar zijn belangrijke parameters voor het uittekenen van het aanbod van voorzieningen voor jonge kinderen.

We staan in dit hoofdstuk dan ook uitvoerig stil bij het aantal geboorten in 2007. Naast het officiële geboortecijfer geven we ook het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. We presenteren ook het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin, dat een nog vollediger cijfer is.

Vervolgens schetsen we de kinderbevolking naar leeftijd. We bekijken ook hoeveel kinderen er immigreren naar en emigreren uit het Vlaamse Gewest. We zoomen in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. Een belangrijk punt zijn de evoluties op het vlak van de vruchtbaarheid van vrouwen.

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

1. Aantal geboorten

Voor Vlaanderen bestaan er verschillende geboortecijfers.

In de eerste plaats is er het *officiële geboortecijfer* dat door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie (voorheen NIS) wordt opgemaakt op basis van het rijksregister. Het officiële geboortecijfer betreft de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister. Dit aantal moet dus bij het officiële geboortecijfer worden geteld. Maar ook Kind en Gezin beschikt over een databank met de geboorten en kan dus een 'geboortecijfer' opmaken. Kind en Gezin registreert de geboorten via de contacten in de kraamklinieken en via de huisbezoeken. Het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* omvat alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders.

De kinderbevolking

1.1. Het officiële geboortecijfer*

Zeer beperkte toename van het officiële geboortecijfer: in 2007 waren er 34 geboorten meer dan in 2006

Het officiële geboortecijfer ligt net iets hoger dan in 2006. In 2007 waren er in het Vlaamse Gewest 65 689 geboorten of 34 meer dan in 2006 (zie tabel 1.1). Vergeleken met het dieptepunt 2002 waren er in 2007 bijna 6000 geboorten meer (zie grafiek 1.2).

51,0% van de levendgeborenen zijn jongens; 49,0% zijn meisjes (2006; 2007 nog niet beschikbaar) (zie tabel 1.3).

** Betreft de geboorten bij de Belgische vrouwen en bij de buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking*

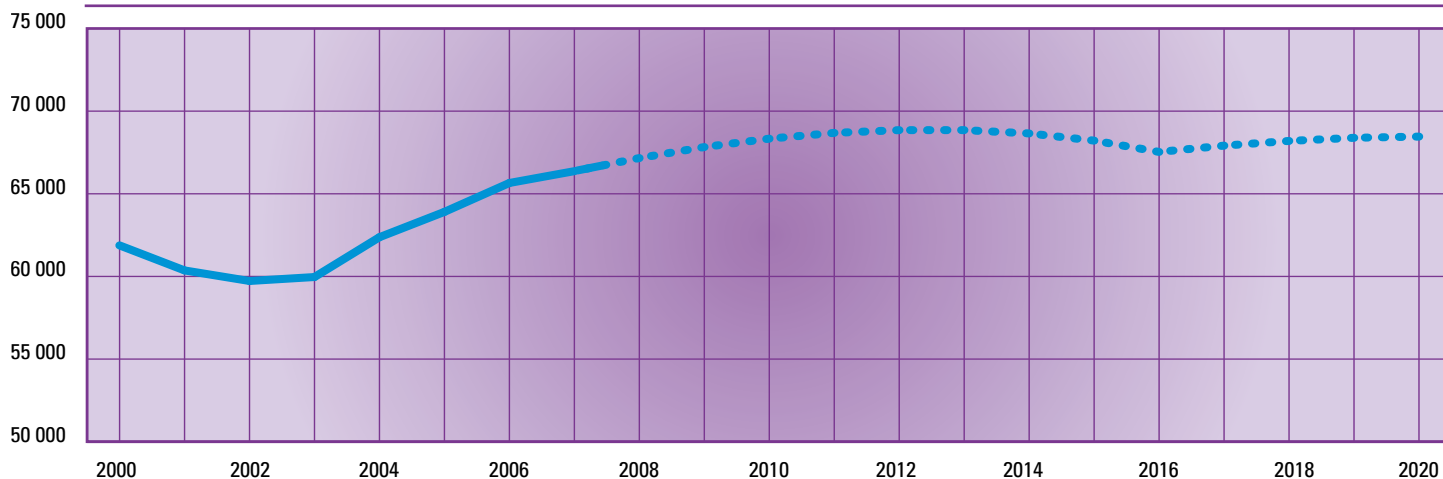
Officieel geboortecijfer

2006	65 655
2007	65 689

1.1 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.2 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking) en vooruitzichten 2008 tot 2020

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

Aantal geboorten naar geslacht

	Aantal	%
Jongens	33 490	51,0
Meisjes	32 165	49,0

1.3 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest naar geslacht - 2006 ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten per provincie

	2006	2007	% evolutie
Antwerpen	19 193	19 354	+ 0,8
Vlaams-Brabant	11 261	11 147	- 1,0
West-Vlaanderen	11 362	11 332	- 0,3
Oost-Vlaanderen	15 562	15 348	- 1,4
Limburg	8 277	8 508	+ 2,8

1.4 Aantal levendgeborenen per provincie ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

In tabel 1.4 geven we het aantal geboorten per provincie weer. In Limburg (+2,8%) en in Antwerpen (+0,8%) waren er in 2007 meer geboorten dan in 2006. In

de provincies Vlaams-Brabant (-1,8%) en Oost-Vlaanderen (-1,4%) en West-Vlaanderen (-0,3%) daalde het officiële geboortecijfer (zie ook grafiek 1.5).

1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister*

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest een aantal kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2007 werden er 451 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 10,7% minder dan in 2006. In tabel 1.6 geven we dit aantal geboorten ook per provincie.

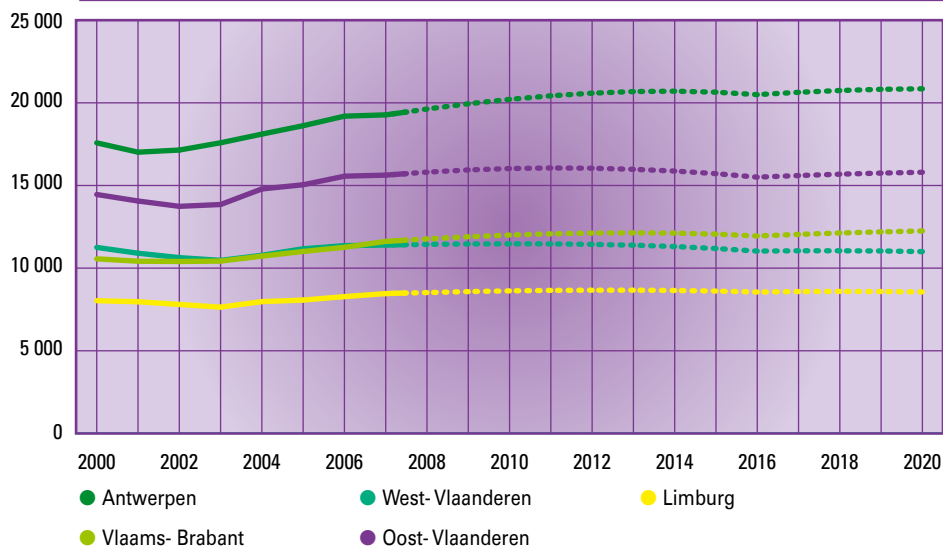
* In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995

1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

Kind en Gezin registreerde in 2007 1,5% meer geboorten dan in 2006

In 2007 registreerde Kind en Gezin 67 862 geboorten bij moeders met woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dit is 1024 of 1,5% meer dan in 2006 (zie tabel 1.7). Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt iets hoger dan het totaal van het officiële geboortecijfer en het cijfer van het wachtregister (+1722 of 2,6%). Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven. De toename van 2006 naar 2007 is ook

Evolutie geboorten en vooruitzichten per provincie

1.5 Evolutie van het aantal levendgeborenen per provincie sinds 2000 ('de jure'-bevolking) en vooruitzichten 2008 tot 2020

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

hoger dan de toename van het officiële geboortecijfer (1,5% tegenover 0,1%).

In tabel 1.7 geven we ook de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin per provincie. Net als het officiële geboortecijfer nam ook het geboortecijfer volgens Kind en Gezin toe in de provincies Antwerpen (+2,2%) en Limburg (+4,6%), maar de toename was wel groter. In de provincies Vlaams-Brabant (+0,1%), West-Vlaanderen (+1,5%) en Oost-Vlaanderen (+0,2%) noteert Kind en Gezin een toename tegenover een daling van het officiële geboortecijfer.

1.4. Vooruitzichten aantal geboorten

Het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie publiceerden in 2008 nieuwe bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007 tot 2060**. Uitgaande van de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en de geboorten 2006 werden prognoses gemaakt, o.a. voor de geboorten.

** Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

	2006	2007*	% evolutie
Antwerpen	221	170	- 23,1
Vlaams-Brabant	51	52	+ 2,0
West-Vlaanderen	90	83	- 7,8
Oost-Vlaanderen	81	87	+ 7,4
Limburg	62	59	- 4,8
Vlaams Gewest	505	451	- 10,7

1.6 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie

Bron: rijksregister

* Voorlopige cijfers

Geboortecijfer Kind en Gezin

	2006	2007*	% evolutie
Antwerpen	19 664	20 089	+ 2,2
Vlaams-Brabant	11 533	11 550	+ 0,1
West-Vlaanderen	11 491	11 666	+ 1,5
Oost-Vlaanderen	15 782	15 808	+ 0,2
Limburg	8 368	8 749	+ 4,6
Vlaams Gewest	66 838	67 862	+ 1,5

1.7 Aantal levendgeborenen geregistreerd door Kind en Gezin naar woonplaats bij geboorte - Vlaams Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

In grafiek 1.2 zijn de prognoses opgenomen voor het Vlaamse Gewest en in grafiek 1.5 de prognoses voor de Vlaamse provincies. Volgens deze prognoses zou het officiële geboortecijfer

nog licht stijgen tot 2012-2013. Maximaal zou het geboortecijfer uitkomen op 68 852, of nog een toename met bijna 5% tegenover 2006.

2.1. Evolutie aantal jonge kinderen

Toename aantal kinderen onder de 3 jaar met ruim 6000. Aandeel zeer jonge kinderen in de bevolking neemt licht toe

Het *aandeel* van kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,19% en nam licht toe van 2006 naar 2007.

Het aandeel van de kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar bedroeg respectievelijk 3,06% en 6,50% en nam licht af van 2006 naar 2007 (zie tabel 1.8). Op 1 januari 2007 telde het Vlaamse Gewest 195 015 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 187 095 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 397 916 kinderen. De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Tegenover 2006 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest gestegen met 6034 (+3,2%), het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar is gedaald met 842 (-0,5%) en het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar is gedaald met 1286 (-0,3%) (zie tabel 1.8 en grafiek 1.9).

Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 3906 kinderen of 0,5%.

2.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen

De in mei 2008 gepubliceerde bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007-2060* bevatten eveneens prognoses over het aantal jonge kinderen.

In grafiek 1.9 zijn de prognoses opgenomen voor het Vlaamse Gewest over het aantal kinderen onder de 3 jaar, kinderen van 3 tot 6 jaar en kinderen van 6 tot 12 jaar.

Voor de kinderen onder de 3 jaar wordt rekening gehouden met een stijging tot 2014. Begin 2014 zouden er ongeveer 6,8% meer kinderen onder de 3 jaar zijn dan op 1 januari 2007.

Voor de kinderen van 3 tot 6 jaar wordt een toename verwacht tot 2018. Voor de kinderen van 6 tot 12 jaar brengen de komende jaren, tot 2011, nog een lichte daling. Daarna volgt er een periode van toename.

* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

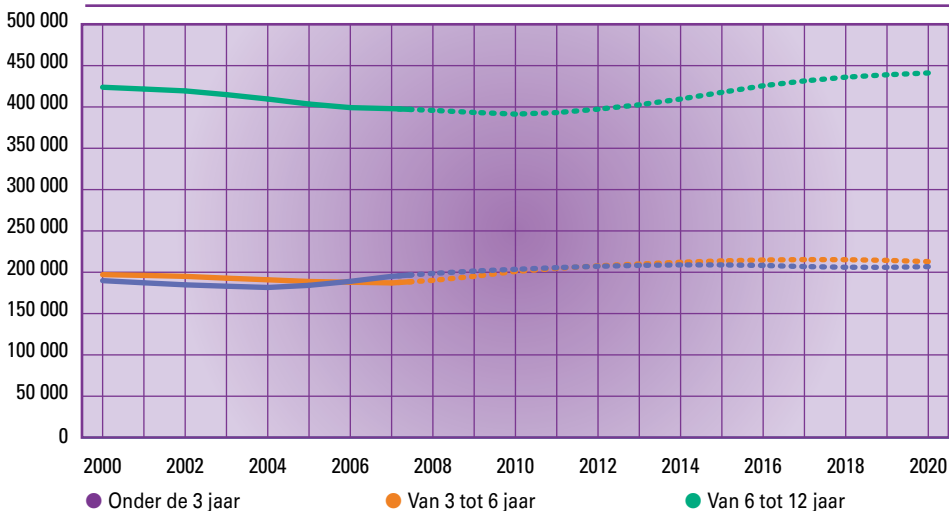
3. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers

Naast de kinderen die in Vlaanderen worden geboren, zijn er de kinderen die in Vlaanderen immigreren, hetzij vanuit het Waalse of het Brusselse Gewest, hetzij vanuit het buitenland. Een aantal kinderen vertrekken naar een ander gewest of naar het buitenland.

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2006	2007	2006	2007
Onder de 3 jaar	188 981	195 015	3,11	3,19
Van 3 tot 6 jaar	187 937	187 095	3,09	3,06
Van 6 tot 12 jaar	399 202	397 916	6,57	6,50
Totaal onder de 12 jaar	776 120	780 026	12,77	12,75

1.8 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Evolutie aantal kinderen en vooruitzichten

1.9 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000 en vooruitzichten tot 2020 (op 1 januari)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

Aansluitend hierbij presenteren we ook cijfers over adoptie - adoptie in Vlaanderen is in hoofdzaak interlandelijke adoptie - en cijfers over minderjarige asielzoekers.

3.1. Immigranten en emigranten

In 2006 migreerden 6693 kinderen onder de 12 jaar *vanuit het buitenland* naar het Vlaamse Gewest. Dit cijfer ligt 22,4% hoger dan in 2005. *Vanuit het Brusselse of het Waalse Gewest* waren er 5111 migraties. Het aantal migraties vanuit een ander gewest ligt ook hoger dan in 2005 (+8,3%) (zie tabel 1.10).

4389 kinderen (+8,7%) migreerden naar het buitenland en nog eens 2732 kinderen (+3,7%) migreerden naar een ander gewest (zie tabel 1.11). Het migratiesaldo is positief voor het Vlaamse Gewest, met 4683 meer inwijkelingen dan uitwijkelingen in de totale groep van kinderen tot 12 jaar.

3.2. Adoptiekinderen

Zeer beperkt aantal adopties via de erkende adoptiediensten. Vooral vanuit China en Ethiopië

In de loop van 2007 hebben de door Kind en Gezin *erkende adoptiediensten** in totaal 208 kinderen *geplaatst voor adoptie*. Dit waren er 24 meer dan in 2006. Het ging meestal om plaatsingen van kinderen

* Over het aantal vrije (2006) of zelfstandige (2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

	Vanuit een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2005	2006	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar	1 477	1 556	1 492	1 759
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 411	1 470	1 610	1 915
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 830	2 085	2 368	3 019
Totaal	4 718	5 111	5 470	6 693

1.10 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar het Vlaamse Gewest vanuit een ander gewest en vanuit het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Emigratie

	Naar een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2005	2006	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar	774	758	1 003	1 057
Kinderen van 3 tot 6 jaar	740	767	1 199	1 300
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 121	1 207	1 835	2 032
Totaal	2 635	2 732	4 037	4 389

1.11 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar een ander gewest of naar het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

afkomstig uit het buitenland (84,6%) (zie tabel 1.12 en grafiek 1.13). Er is een stijging van het aantal adopties zowel van kinderen geboren in België als van kinderen afkomstig uit het buitenland. De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië, China en Kazachstan. Onder de adopties van kinderen afkomstig uit België waren er 3 (9,4%) van

vreemde nationaliteit (zie tabel 1.12). Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 48,6% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 21,6% tussen 1 en 2 jaar oud. 29,8% van de kinderen was 2 jaar of ouder (zie tabel 1.14). De gemiddelde leeftijd bedroeg 1,4 jaar; dit is ongewijzigd tegenover 2006.

Bij 64,4% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin. Bij plaatsing in een gezin met kinderen was het adoptiekind, op één kind na, altijd jonger dan de al in het gezin aanwezige kinderen. Bij 84,1% van de voor adoptie geplaatste kinderen ging het om een plaatsing van 1 kind (zie tabel 1.15).

Bijna 68% van de adoptieouders was tussen 35 en 44 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 38,9 jaar, die van de adoptiemoeder 37,7 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptiemoeder lag hoger dan in 2006; in 2006 was de gemiddelde leeftijd 36,4 jaar. Ook de gemiddelde leeftijd van de adoptievader lag hoger (+0,9 jaar). 2 adopties gebeurden door een homokoppel, waarbij 1 kind door twee adoptievaders werd geadopteerd en 1 kind door 1 adoptievader. 14 kinderen hebben enkel een adoptiemoeder. Het gaat om alleenstaande vrouwen. Het aantal adopties door enkel een adoptiemoeder en het aantal adopties door homokoppels bleef nagenoeg ongewijzigd.

3.3. Minderjarige asielzoekers

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2007 dienden 519 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de

* Na een botscan geïdentificeerd als minderjarige

Geadopteerde kinderen

	2006		2007	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	22	12,0	32	15,4
Ethiopië	58	31,5	88	42,3
China	47	25,5	30	14,4
Kazachstan	0	0	26	12,5
de Filipijnen	10	5,4	9	4,3
Zuid-Afrika	8	4,3	7	3,4
India	15	8,2	5	2,4
Rusland	17	9,2	4	1,9
Colombia	3	1,6	3	1,4
Sri Lanka	3	1,6	2	1,0
Thailand	1	0,5	2	1,0
Totaal uit het buitenland afkomstig	162	88,0	176	84,6
Totaal	184	100,0	208	100,0

1.12 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Het betrof in hoofdzaak asielzoekers van 16 of 17 jaar oud (respectievelijk 30,6% en 38,0%).

Het aantal minderjarige asielaanvragers lag bijna 16% hoger dan in 2006; toen waren er 449 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.16).

4. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op het aantal potentiële moeders, op de kinderwens, de vruchtbaarheidscijfers, abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

4.1. Kinderwens

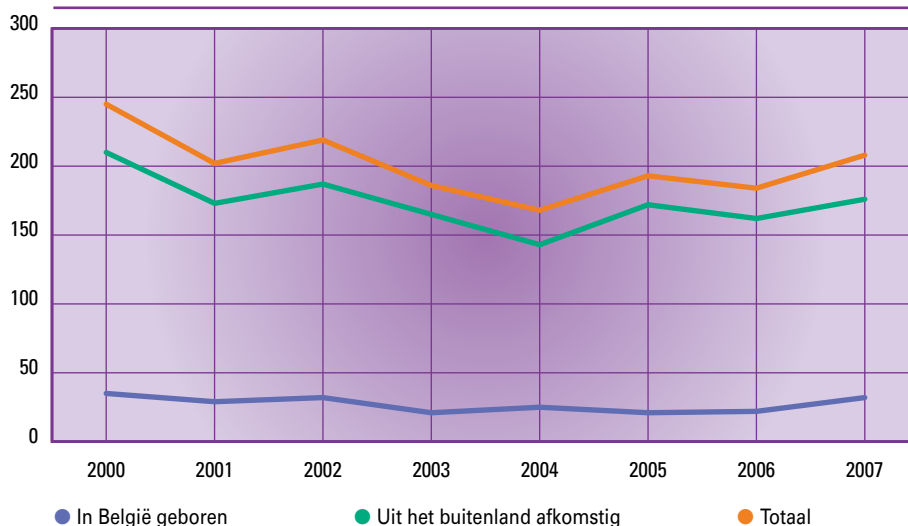
Als ideaal kinderaantal wordt het vaakst 'twee kinderen' vernoemd, maar nogal wat mannen en vrouwen wensen momenteel minder kinderen dan wat zij als ideaal naar voren schuiven

In de in het najaar 2003 door het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie) gehouden postenquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen' werden een aantal vragen gesteld omtrent het krijgen van kinderen. Deze enquête werd uitgevoerd bij een representatieve steekproef van mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar in het Vlaamse Gewest.

Op de vraag naar het *ideale aantal kinderen* in een gezin komt twee kinderen duidelijk als het ideaal naar voren. 63% van de respondenten vond 2 kinderen ideaal. Voor 23,8% is 3 kinderen het ideale aantal. Een kinderloos gezin wordt slechts uitzonderlijk als ideaal naar voren geschoven (1,2%). De vrouwen vernoemen als het ideale aantal kinderen iets frequenter 2, 3 of 4 kinderen dan

De kinderbevolking

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2007

1.13 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Leeftijd adoptie

	2006		2007	
	Aantal	%	Aantal	%
Minder dan 1 jaar	64	34,8	101	48,6
1 tot 2 jaar	58	31,5	45	21,6
2 tot 3 jaar	23	12,5	21	10,1
3 tot 4 jaar	15	8,2	12	5,8
4 tot 5 jaar	15	8,2	12	5,8
5 tot 10 jaar	8	4,3	14	6,7
10 tot 15 jaar	1	0,5	3	1,4
Totaal	184	100,0	208	100,0

1.14 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	102	49,0
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	32	15,4
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	73	35,1
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind binnen in de kinderrij	1	0,5
Totaal	208	100,0

1.15 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2007

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

de mannen. Mannen vernoemen iets frequenter 0 of vooral 1 kind (zie grafiek 1.17). In grafiek 1.18 is het ideale kinderaantal naargelang van de leeftijd van de ondervraagden opgenomen. Gemiddeld bedraagt het ideale kinderaantal 2,27. Bij de mannelijke respondenten bedraagt het gemiddelde 2,23 en bij de vrouwelijke respondenten 2,31. Dat dit cijfer hoger ligt dan twee is niet onbelangrijk. Naast het ideale kinderaantal werd in de enquête ook gevraagd naar het *aantal kinderen dat men momenteel voor zichzelf wenst*. Uit grafiek 1.19 blijkt dat het aantal kinderen dat mannen en vrouwen momenteel voor henzelf wensen lager ligt dan het ideale aantal.

Gemiddeld wenst men 1,94 kinderen: mannen wensen gemiddeld 1,87 kinderen en vrouwen precies 2 kinderen.

Minder mannen en vrouwen wensen voor henzelf momenteel 2 of 3 kinderen dan dat er 2 of 3 als ideaal kinderaantal wordt gegeven. Slechts ongeveer 48% van de mannen en van de vrouwen

Naar leeftijd	2006		2007	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	3	0,7	5	1,0
Kinderen van 6 tot 11 jaar	19	4,2	19	3,7
Kinderen van 11 to 16 jaar	112	24,9	139	26,8
Kinderen van 16 jaar	124	27,6	159	30,6
Kinderen van 17 jaar	191	42,5	197	38,0
Totaal	449	100,0	519	100,0

1.16 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd (leeftijd op moment van asielaanvraag)

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen (1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

wenst momenteel 2 kinderen, terwijl er ongeveer 63% 2 kinderen als ideaal kinderaantal opgaf. 17% van de mannen en bijna 20% van de vrouwen zeggen dat zij momenteel 3 kinderen wensen,

terwijl het ideale kinderaantal van 3 door 22,5% mannen en door 24,8% vrouwen wordt vooropgesteld. Nogal wat mannen en vrouwen geven aan momenteel geen kinderen te wensen (respectievelijk

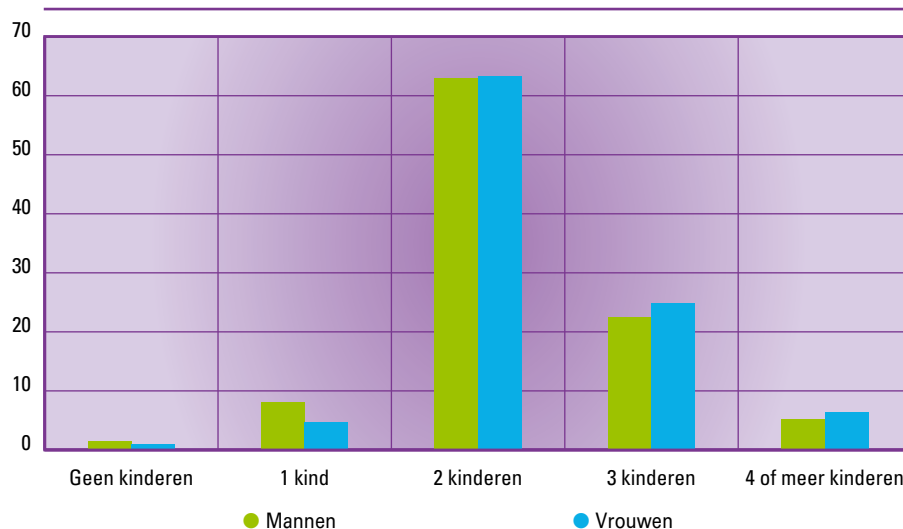

13,6% en 9,4%), terwijl er nagenoeg geen mannen of vrouwen dit als het ideale kinderaantal vernoemen. Wellicht gaat het hier deels om een uitstel.

In de enquête werd ook gepeild naar de beste leeftijd voor een vrouw om een eerste kind te krijgen.

Iets meer dan de helft van de ondervraagden (52%) zegt dat de leeftijd van 21 tot en met 25 jaar de beste leeftijd is om een eerste kind te krijgen. 45% vindt dat dit 26 tot en met 30 jaar is. Opmerkelijk is dat vrouwen iets meer neigen naar de leeftijd van 26 tot en met 30 jaar dan mannen (47,4% tegenover 42,2%) (zie grafiek 1.20).

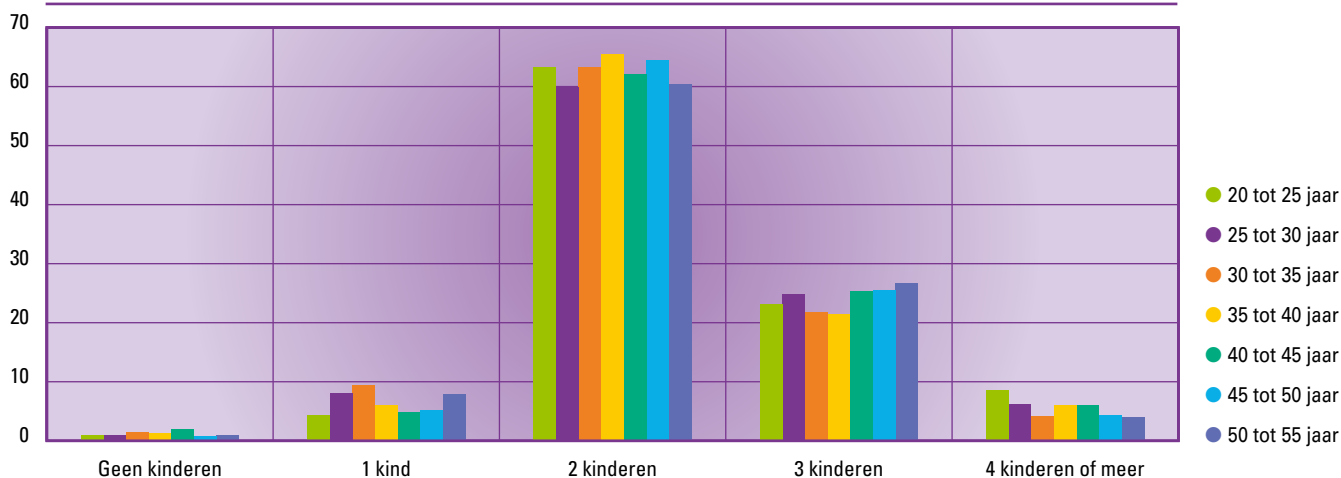
Ideaal kinderaantal

1.17 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Ideaal kinderaantal naar leeftijd

1.18 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen naargelang van hun leeftijd - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen' (cijfers grafiek 1.18 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen naargelang van hun leeftijd - Vlaams Gewest - 2003 (percentage))

4.2. De vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest

4.2.1. De totale vruchtbaarheid

Vruchtbaarheid in 2007 opnieuw gestegen, maar stijging is beperkter dan de voorbije jaren

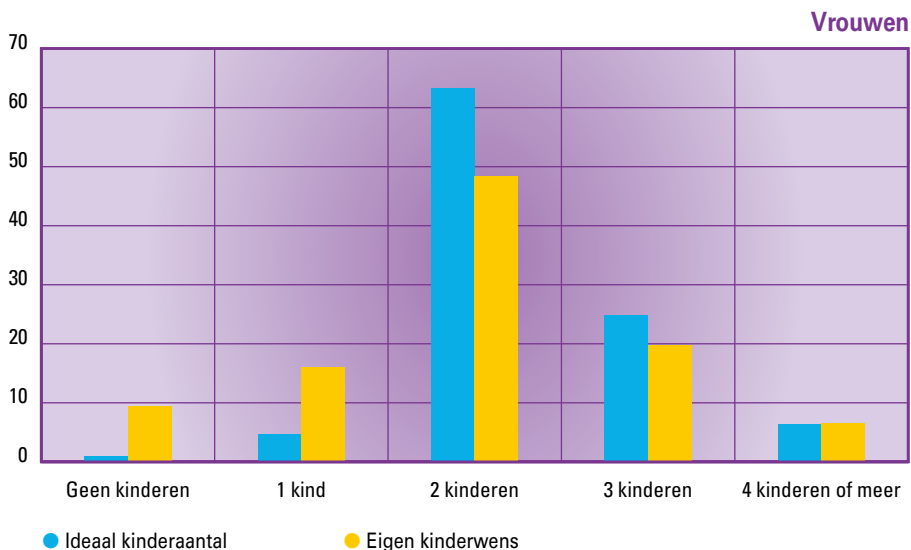
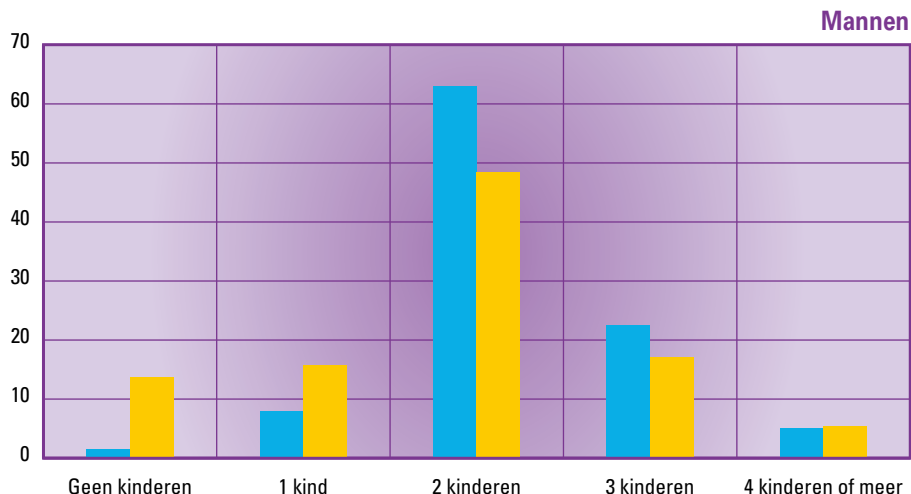
De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

In 2007 bedroeg het *totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw* in het Vlaamse Gewest 1,76 (zie tabel 1.21). Dit is het hoogste vruchtbaarheidsniveau in het Vlaamse Gewest sinds 1974. Maar het totale vruchtbaarheidscijfer ligt nog ver onder het vervangingsniveau. Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generaties, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten.

Uit grafiek 1.22 blijkt een continue toename van het totale vruchtbaarheidscijfer sinds 2001.

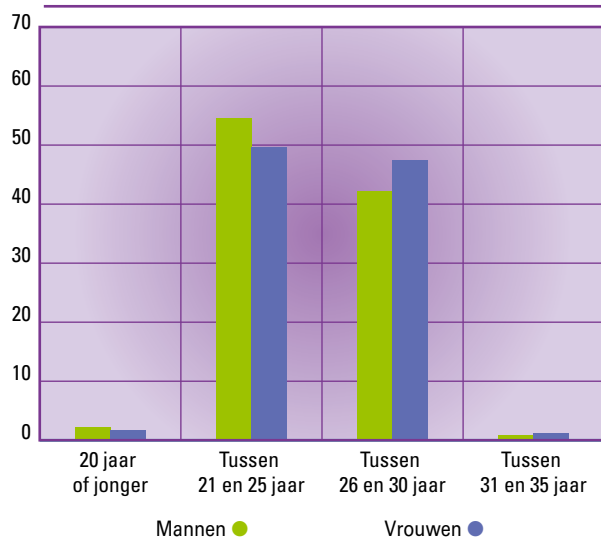
Ideaal kinderaantal en kinderwens

1.19 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar en het momenteel door hen gewenste aantal kinderen - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Beste leeftijd voor eerste kind

1.20 Beste leeftijd voor de vrouw om een eerste kind te krijgen volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar - Vlaams Gewest - 2003
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

4.2.2. De totale vruchtbaarheid bij Belgische en niet-Belgische vrouwen

Merkelijk hoger bij niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid ligt merkkelijk hoger bij niet-Belgische vrouwen dan bij Belgische vrouwen. Bij de niet-Belgische vrouwen bedraagt ze 3,05 tegenover 1,66 bij de Belgische vrouwen. Zowel bij de Belgische als bij de niet-Belgische vrouwen is er een stijging (zie table 1.23).

De impact van de bevolking met vreemde nationaliteit op de totale vruchtbaarheid is veeleer beperkt. Het totale vruchtbaarheidscijfer van de Belgische vrouwen in het Vlaamse Gewest ligt slechts 0,09 à 0,10 eenheden lager dan het totale vruchtbaarheidscijfer van de totale bevolking.

4.2.3. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Het totale vruchtbaarheidscijfer verschilt naar provincie met een relatief laag cijfer in de provincie Limburg (1,65) en een relatief hoog cijfer in de provincie

Antwerpen (1,86). Vlaams-Brabant (1,73), Oost-Vlaanderen (1,74) en West-Vlaanderen (1,75) nemen een middenpositie in.

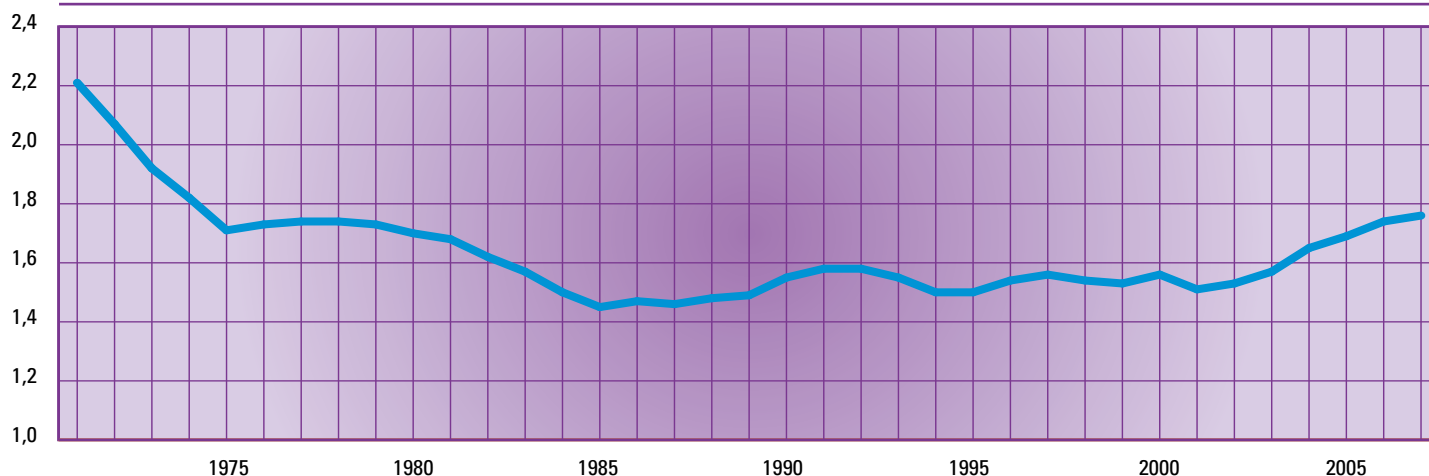
In de provincie Limburg zien we een forse toename van 2006 naar 2007 (+0,6 eenheden), zowel bij de Belgische als bij de niet-Belgische vrouwen. In de provincie Vlaams-Brabant was er een zeer beperkte toename van het totale vruchtbaarheidscijfer (+0,1 eenheden) en in Oost-Vlaanderen zelfs een stabilisatie. In de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen was er een stijging met 0,3 eenheden.

Totaal vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2002	1,44	2,95	1,53
2003	1,47	3,01	1,57
2004	1,55	3,12	1,65
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76

1.21 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest - 2001-2007
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

1.22 Evolutie van het totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 1971

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op Willems (1971-2000) en op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros (2001-2007)

Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	Belgen		Niet-Belgen		Totaal	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Antwerpen	1,66	1,69	3,46	3,44	1,83	1,86
Vlaams-Brabant	1,67	1,66	2,30	2,39	1,72	1,73
West-Vlaanderen	1,67	1,70	3,23	3,21	1,72	1,75
Oost-Vlaanderen	1,65	1,64	3,57	3,47	1,74	1,74
Limburg	1,49	1,56	2,54	2,62	1,59	1,65
Vlaams Gewest	1,60	1,66	3,02	3,05	1,69	1,76

1.23 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie en bij Belgische en niet-Belgische vrouwen

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer

	2006	2007
15 tot 20 jaar	0,0071	0,0080
20 tot 25 jaar	0,0510	0,0515
25 tot 30 jaar	0,1358	0,1360
30 tot 35 jaar	0,1123	0,1141
35 tot 40 jaar	0,0360	0,0375
40 tot 45 jaar	0,0051	0,0053
45 tot 50 jaar	0,0002	0,0003

1.24 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

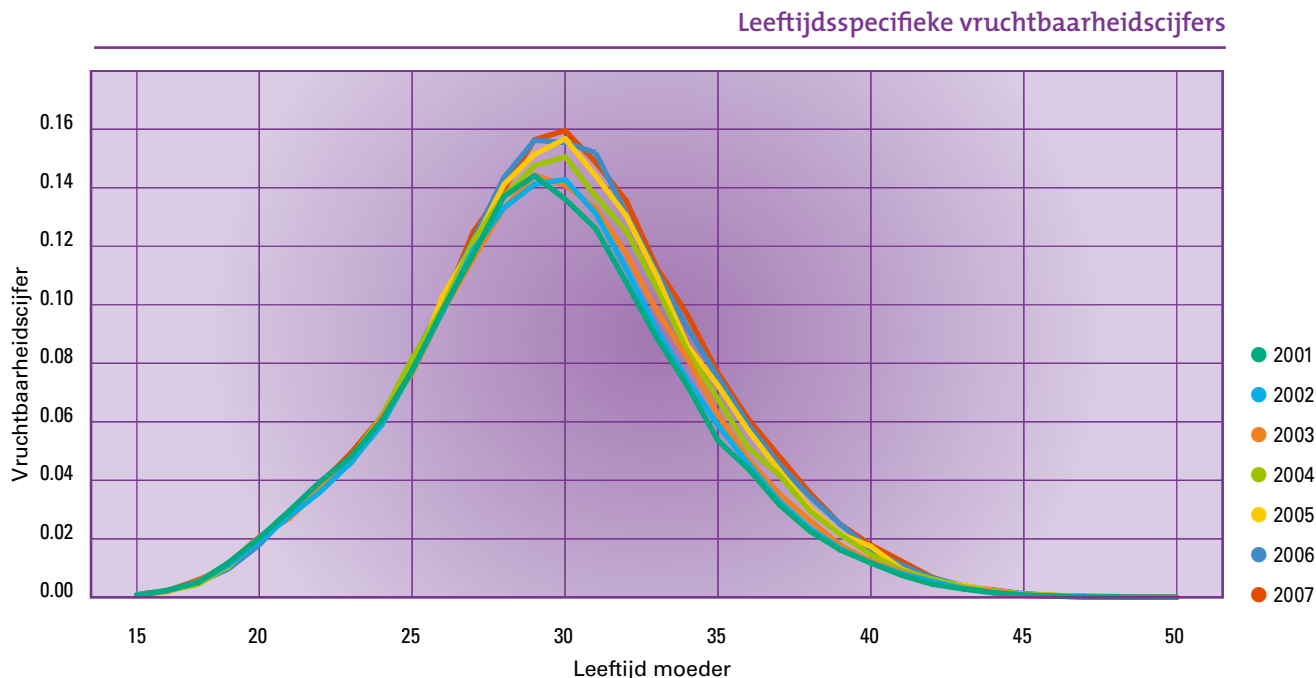
Opmerkelijk is ook het erg verschillende *totale vruchtbaarheidscijfer* bij de *niet-Belgische vrouwen* naargelang van de provincie, met een relatief laag vruchtbaarheidscijfer in Vlaams-Brabant en Limburg en een vrij hoog vruchtbaarheidscijfer in Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Het vruchtbaarheidscijfer van de niet-Belgische vrouwen ligt wel in alle provincies boven het vervangingsniveau (zie tabel 1.23).

4.2.4. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

Stabilisatie bij de 25- tot 30-jarige vrouwen, voortdurende stijging bij de 30-plussers

De leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid geeft de verhouding weer van het aantal geboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd in de bevolking. Deze cijfers weerspiegelen de mate waarin vrouwen van een bepaalde leeftijd kinderen voortbrengen in een welbepaald jaar,

en is dus een goede indicator voor de vruchtbaarheid op elke leeftijd. In tabel 1.24 is de vruchtbaarheid van vrouwen in het Vlaamse Gewest weergegeven per leeftijdsklasse. Van 2006 naar 2007 zien we een stagnerende vruchtbaarheid bij de 25- tot 30-jarige vrouwen. De stijgende vruchtbaarheid tussen 2003 en 2006 in die leeftijdsgroep zette zich in 2007 nauwelijks door. De trend van stijgende vruchtbaarheidscijfers bij de 30-plussers blijft voortduren. De vruchtbaarheid van vrouwen onder de 25 jaar blijft stabiel op een laag niveau (zie tabel 1.24 en grafiek 1.25).

1.25 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor het Vlaamse Gewest, 2001 - 2007

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007*, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2008 -2*. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Alle geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	28,38	28,61	28,82	29,06	29,07	29,21	29,20
Belgen	28,53	28,84	29,01	29,13	29,19	29,28	29,28
Vreemdelingen	27,34	28,02	28,28	28,55	28,55	28,71	28,70
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾							
Totale bevolking	28,36	28,49	28,58	28,73	28,83	28,94	29,96
Belgen	28,49	28,60	28,69	28,83	28,94	29,04	29,07
Vreemdelingen	27,19	27,48	27,51	27,81	27,82	28,02	28,08
Eerste geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	26,76	27,07	27,21	27,43	27,50	27,65	27,58
Belgen	26,93	27,26	27,41	27,54	27,63	27,77	27,69
Vreemdelingen	25,39	26,03	26,23	26,64	26,71	26,78	26,89
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾							
Totale bevolking	26,70	26,93	27,01	27,19	27,32	27,44	27,40
Belgen	26,88	27,08	27,18	27,34	27,47	27,60	27,53
Vreemdelingen	23,69	24,01	24,01	27,47	24,42	25,85	26,01

1.26 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van haar kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2006

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Het feitelijke gemiddelde is het gewone rekenkundige gemiddelde van de leeftijd van de moeders (in aantal volle jaren) van de geregistreerde geboorten en wordt dus niet alleen beïnvloed door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd.

Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is het gemiddelde van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd. Dit gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd

4.2.5. Einde van het uitstel van het eerste kind?

2007: pauze in uitstelbeweging en mogelijk einde

De vruchtbaarheid heeft in Vlaanderen, net als in andere Europese regio's, twee evoluties ondergaan sinds het midden van de jaren 1960. In een eerste periode daalde het aantal kinderen per man of vrouw en dus de gezinsomvang, nadien was er sprake van een almaar verder uitstel van het eerste kind. De daling van de gemiddelde gezinsgrootte voltrok zich vooral in de jaren 60 en 70. Sindsdien is het vooral een verhaal van voortdurend uitstel geworden.

Sinds 2004 zijn er echter tekenen dat *het uitstel* niet alleen zijn grenzen heeft bereikt, maar ook een stukje werd *teruggeschroefd*. In 2007 is er voor het eerst sinds jaren sprake van een lichte daling van de gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorte, althans bij de Belgische vrouwen. Als we alle geboorten, ongeacht geboorterang, samennemen, is de lichte daling van het feitelijke gemiddelde zuiver een gevolg van verschuivingen in de leeftijdsstructuur van de groep van moeders, want de verwachte gemiddelde

leeftijd op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers stijgt nog in plaats van te dalen (zie tabel 1.26).

Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, wordt *niet* beïnvloed door de leeftijdsstructuur van de groep van potentiële moeders.

De gemiddelde leeftijd bij de *eerste* geboorte daarentegen daalt zowel volgens het feitelijke gemiddelde als volgens het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht mag worden. Deze trendbreuk viel te verwachten op basis van de evolutie van de voorgaande jaren, waarbij een deel van de jongste generaties potentiële moeders minder lang wachtte met de stap naar het moederschap. De voorbije jaren vonden we dat nog niet weerspiegeld in het gemiddelde, omdat iets oudere generaties hun eerste kind nog op hogere leeftijd aan het krijgen waren.

Voor het eerst sinds jaren is er dus sprake van een lichte daling van de gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorte, althans bij de Belgen. Bij vrouwen van vreemde nationaliteit is de trend nog altijd stijgende, al krijgen zij hun eerste kind gemiddeld nog altijd vroeger dan de Belgische vrouwen.

4.2.6. Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?

De stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer betekent niet per se dat de jongste generaties gemiddeld opnieuw wat meer kinderen zullen krijgen dan de vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun kind nu op wat jongere leeftijd krijgen, ook wat vroeger zullen stoppen met het krijgen van kinderen, zonder aan het einde van de rit meer kinderen te krijgen. Het is dus goed denkbaar dat het geboortecijfer op oudere leeftijd de komende jaren zal afvlakken of zelfs zal gaan dalen. Voor het beantwoorden van de vraag of de gezinnen nu ook iets groter worden, bekijken we het relatieve aantal geboorten per geboorterang en de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per geboorterang.

Tussen 2001 en 2006 nam het aandeel van de eerste geboorten in het totale aantal geboorten toe, terwijl het aandeel van de derde geboorten en geboorten van hogere rang licht daalde ten opzichte van 2001. Tot en met 2006 waren er dus geen aanwijzingen dat de gezinnen in Vlaanderen gemiddeld opnieuw ietsje groter zouden worden. In 2007 steeg evenwel het percentage tweede geboorten in het totale aantal. Dit was alleen bij de Belgen het geval, niet bij de vreemdelingen (zie tabel 1.27).

Nationaliteit	Geboorterang	2001	2003	2004	2005	2006	2007
Belgen	1ste	46,1	47,7	48,6	48,2	48,4	47,8
	2de	35,9	35,0	34,3	34,6	34,7	35,4
	3de	12,6	12,2	12,0	12,2	11,9	11,8
	4de en +	5,4	5,1	5,2	5,1	5,0	5,0
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vreemdelingen	1ste	47,7	43,2	44,0	44,4	43,2	43,3
	2de	30,1	31,7	30,4	30,7	31,6	31,6
	3de	15,6	14,1	14,7	14,6	14,6	15,1
	4de en +	12,6	10,9	10,9	10,3	10,5	10,0
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totale bevolking	1ste	45,6	47,0	48,0	47,6	47,7	47,2
	2de	35,2	34,6	33,7	34,1	34,3	34,9
	3de	13,0	12,4	12,3	12,5	12,3	12,2
	4de en +	6,2	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.27 Geboorten naar nationaliteit en geboorterang in het Vlaamse Gewest, percentages, 2001-2007

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Geboorterang verwijst naar het aantal geboorten dat al heeft plaatsgevonden bij de moeder. Meerlingen krijgen dezelfde geboorterang toegewezen

De stijging van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in 2005 was vooral een kwestie van meer eerste geboorten, in 2006 eerder een kwestie van meer tweede geboorten en in 2007 een kwestie van meer tweede én derde geboorten. In 2004 stegen

de leeftijdsspecifieke cijfers voor tweede geboorten niet of nauwelijks. In 2005 en 2006 was er bij de tweede geboorten al wél een stijging zichtbaar, en in 2007 ook bij geboorten van derde en hogere rang. Op basis daarvan verwachten we in het

Vlaamse Gewest een lichte stijging van het relatieve aantal jonge gezinnen met drie of meer kinderen. Het gaat echter om heel kleine verschuivingen en het is lang niet zeker dat die zich de komende jaren zullen doorzetten.

	2004	2005
Aantal abortussen	6 897	6 980
Aantal abortussen per 1000 geboorten	111	109

1.28 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

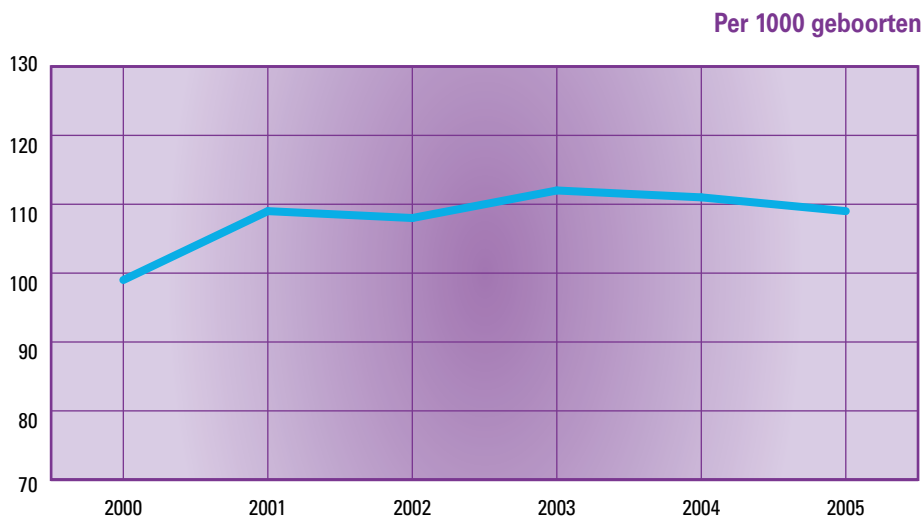
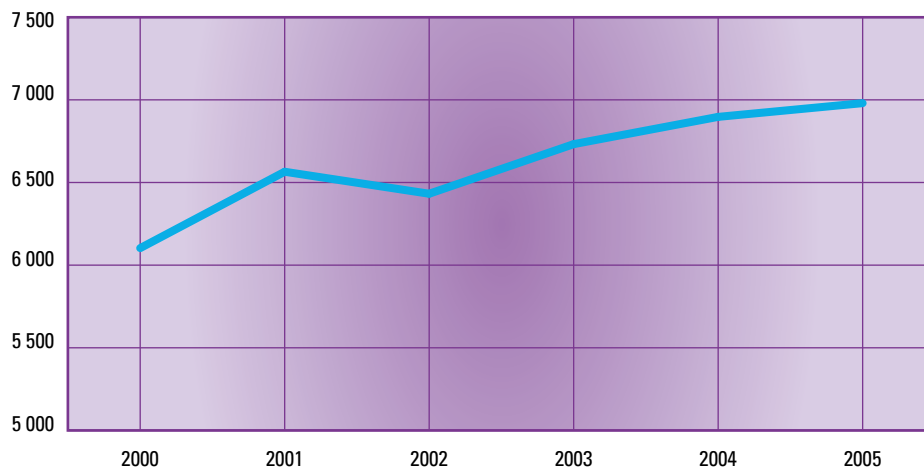
4.3. Abortus

Een beperkt aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken. Lichte daling van het relatieve abortuscijfer

Een aantal zwangerschappen worden niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2005 bedroeg het aantal legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 6980. Tegenover 2004 is er een toename met 1,2% (zie tabel 1.28 en grafiek 1.29; zie ook punt 4.4). Maar gelet op het hogere aantal geboorten, lag het relatieve aantal abortussen in 2005 toch iets lager dan in 2004.

Per 1000 geboorten waren er in 2005 109 abortussen, tegenover 111 in 2004.

In grafiek 1.30 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

1.29 Evolutie van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

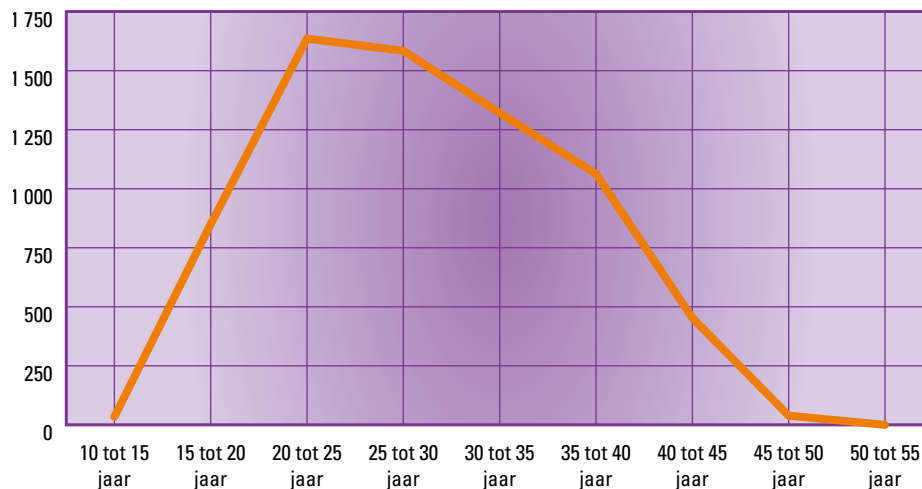

4.4. Zwangerschappen bij tieners

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. *Tienermoeders* verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Abortussen naar leeftijd

1.30 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2005
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

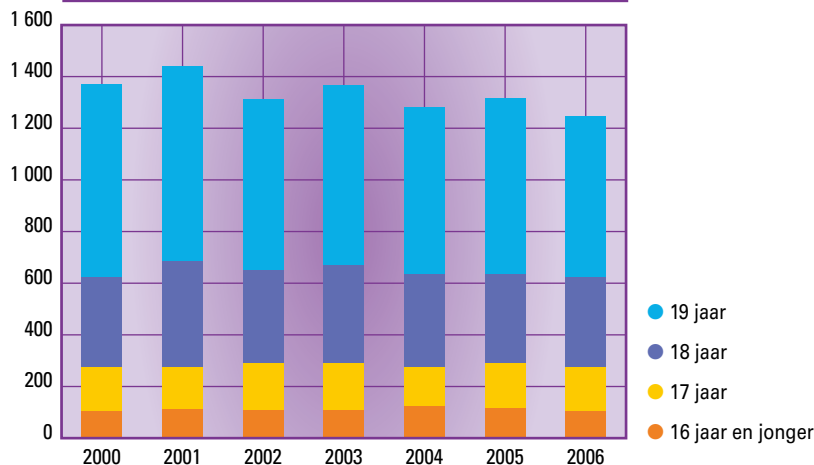
Tienermoeders

	2005	2006
14 jaar of jonger	8	7
15 jaar	38	22
16 jaar	72	75
17 jaar	173	174
18 jaar	344	346
19 jaar	680	620
Totaal jonger dan 20 jaar	1 315	1 244

1.31 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Evolutie tienermoeders

1.32 Evolutie van het aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2006 waren maar 1244 of 1,9% van de bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer lag lager dan in 2005 (-5,4%). Toen waren 1315 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Bijna de helft (49,8%) van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens bijna 27,8% was 18 jaar (zie tabel 1.31 en grafiek 1.32).

Het aantal tienerzwangerschappen ligt evenwel heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2005 (recentst beschikbaar cijfer) bedroeg het aantal tienerzwangerschappen - bevallingen en abortussen samen - 2199, waarvan 1315 bevallingen en 884 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 59,8 die moeder worden en 40,2 die een abortus ondergaan.

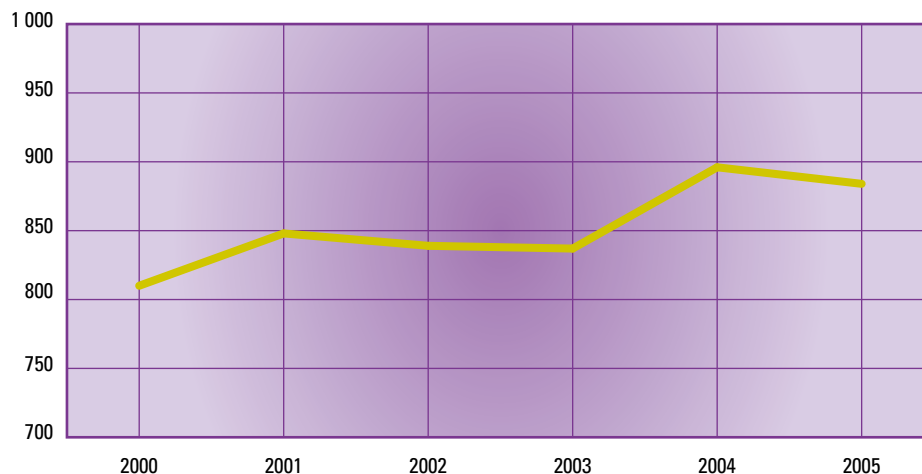
Het ging evenwel vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 19 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2005 34 abortussen en 7 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan wel frequenter een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 19 jaar (zie tabel 1.33 en grafiek 1.34 - zie ook 4.3).

	2004	2005
Aantal		
Bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	35	34
Bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	861	850
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	896	884
Per 100 zwangerschappen		
Bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	39,6	40,2

1.33 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Abortussen bij tieners

1.34 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar sinds 2000

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

5. De Europese context

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en zo mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

5.1. Geboorten

In de tabellen 1.35, 1.36 en 1.37 worden een aantal cijfers over de geboorten weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers van de EU-15-landen voor 2007 zijn nog ramingen. Volgens deze ramingen zou het geboortecijfer in de EU-15 in 2007 ongeveer even hoog zijn als in 2006 (+0,2%) en ongeveer 3,7% hoger dan in 2000. In een aantal EU-15-landen zien we een beperkte stijging van het geboortecijfer van 2006 naar 2007: Duitsland (+0,3%), Frankrijk (+0,5%), Finland (+0,3%), Zweden (+0,7%), Italië (+1,0%), Portugal (+0,2%), Spanje (+0,4%), het Verenigd Koninkrijk (+0,8%). Ierland kent een wat grotere stijging (+1,9%). Vrij aanzienlijke dalingen worden genoteerd in Luxemburg (-3,5%), Nederland (-2,1%), Griekenland (-2,3%) en Oostenrijk (-4,4%). In België ligt het aantal geboorten in 2007 iets lager dan in 2006 (zie tabel 1.35). In het Vlaamse Gewest was de toename zeer beperkt (+0,1%).

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	61 877	63 906	65 655	65 689
België	114 883	117 799	121 382	120 663
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	766 969	685 795	672 724	675 033**
Frankrijk	774 782	807 787	830 288	834 150**
Luxemburg	5 723	5 371	5 514	5 321**
Nederland	206 619	187 910	185 057	181 180**
<i>Noordse landen</i>				
Finland	56 742	57 745	58 840	58 987**
Denemarken	67 084	64 282	64 984	63 590**
Zweden	90 441	101 346	105 913	106 626**
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	103 267	107 545	112 042	109 492**
Italië	538 999	554 022	560 010	565 495**
Portugal	120 008	109 399	105 449	105 695**
Spanje	397 632	466 371	482 957*	484 735**
Oostenrijk	78 268	78 190	77 914	74 466**
Verenigd Koninkrijk	679 029	722 549	748 563	754 404**
Ierland	54 789	61 042	64 237	65 433**
EU-15	4 055 532	4 127 153	4 195 874*	4 206 057**

1.35 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	100,0	103,3	106,1	106,2
België	100,0	102,5	105,7	105,0
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	100,0	89,4	87,7	88,0*
Frankrijk	100,0	104,3	107,2	107,7*
Luxemburg	100,0	93,8	96,3	93,0*
Nederland	100,0	90,9	89,6	87,7*
<i>Noordse landen</i>				
Finland	100,0	101,8	103,7	104,0*
Denemarken	100,0	95,8	96,9	94,8*
Zweden	100,0	112,1	117,1	117,9*
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	100,0	104,1	108,5	106,0*
Italië	100,0	102,8	103,9	104,9*
Portugal	100,0	91,2	87,9	88,1*
Spanje	100,0	117,3	121,5	121,9*
Oostenrijk	100,0	99,9	99,5	95,1*
Verenigd Koninkrijk	100,0	106,4	110,2	111,1*
Ierland	100,0	111,4	117,2	119,4*
EU-15	100,0	101,8	103,5	103,7*

1.36 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Ramingen

Het *aantal geboorten per 1000 inwoners* in de EU-15 bedraagt 10,7. Een merkkelijk hoger cijfer wordt genoteerd in Frankrijk (13,2), het Verenigd Koninkrijk (12,4) en Ierland (15,2) en een merkkelijk lager cijfer in Duitsland (8,2) (zie tabel 1.37).

Het *totale vruchtbaarheidscijfer* ligt overal beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,1 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld (zie tabel 1.38). De recentst beschikbare cijfers wijzen op een uiteenlopende evolutie in de EU-15-landen. Zoals in het Vlaamse Gewest neemt het totale vruchtbaarheidscijfer toe in België, Frankrijk, de noordse landen, Griekenland, Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. In Duitsland, Luxemburg, Nederland, Portugal en Oostenrijk wijzen de recentst beschikbare cijfers op een daling.

Tabel 1.39 geeft de evolutie van het *uiteindelijke nakomelingschap* aan het eind van de vruchtbare periode, zijnde 49 jaar. Met 1,87 nakomelingen bij de vrouwen geboren in 1960 bevindt België zich in de middenmoot. In bijna alle EU-15-landen realiseren de jongere generaties vrouwen een lager aantal kinderen dan de generatie vrouwen van 1955 en 1960. Denemarken is hierop een uitzondering, met een lichte maar continue toename van het uiteindelijke nakomelingschap.

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde*

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	10,4	10,6	10,8	10,7
België	11,2	11,3	11,5	11,4
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,3	8,3	8,2	8,2*
Frankrijk	13,2	12,9	13,2	13,2*
Luxemburg	13,1	11,6	11,8	11,2*
Nederland	13,0	11,5	11,3	11,1*
<i>Noordse landen</i>				
Finland	11,0	11,0	11,2	11,2*
Denemarken	12,6	11,9	12,0	11,7*
Zweden	10,2	11,2	11,7	11,7*
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	9,8	9,7	10,1	9,8*
Italië	9,3	9,5	9,5	9,6*
Portugal	11,7	10,4	10,0	10,0*
Spanje	10,1	10,8	11,0	10,9*
Oostenrijk	9,7	9,5	9,4	9,0*
Verenigd Koninkrijk	11,4	12,0	12,4	12,4*
Ierland	14,5	14,9	15,3	15,2*
EU-15	10,8	10,7	10,8	10,7*

1.37 *Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen*

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsstatistieken Eurostat, website Eigen berekeningen*

* *Ramingen*

Vruchtbaarheidscijfer

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	NB	1,69	1,74	1,76
België	1,66	1,75	1,80	1,81
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	1,38	1,34	1,32	
Frankrijk	1,89	1,94	2,00	
Luxemburg	1,76	1,66	1,65	
Nederland	1,72	1,71	1,70	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	1,73	1,80	1,84	
Denemarken	1,78	1,80	1,83	
Zweden	1,54	1,77	1,85	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,26	1,33	1,39	
Italië	1,26	1,32		
Portugal	1,55	1,40	1,35	
Spanje	1,23	1,35	1,38	
Oostenrijk	1,36	1,41	1,40	
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,78	1,84	
Ierland	1,89	1,86	1,93	

1.38 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>

Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

leeftijd van de vrouw bij de bevalling ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 29 jaar. In Nederland, de noordse landen, Italië, Spanje en Ierland ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 30 jaar. De gemiddelde leeftijd bij een eerste kind ligt in de meeste EU-15-landen boven de 28 jaar, uitgezonderd in Finland, Portugal en Oostenrijk. In het Vlaamse Gewest ligt het precies op 28 jaar (zie tabellen 1.40 en 1.41).

Het vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 16 tot 20 jaar ligt in het Vlaamse Gewest laag, vergelijkbaar met heel wat EU-15-landen. Vooral het Verenigd Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoog vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 16 tot 20 jaar (zie tabel 1.42).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie in de EU-15 zet zich verder door. Voor België zijn er geen recente cijfers beschikbaar. Frankrijk, de noordse landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoog percentage geboorten buiten een huwelijk. In Zweden wordt 55,5% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie. In Italië en Griekenland ligt het percentage geboorten buiten een huwelijk zeer laag (zie tabel 1.43).

In tabel 1.44 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 100 geboorten. Het Vlaamse Gewest en België kennen een vrij laag aantal abortussen per 100 geboorten in vergelijking met de andere EU-15-landen.

	1955	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970
België	1,83	1,87	1,76	1,74	1,72	1,70	1,68	1,65
<i>Aangrenzende landen</i>								
Duitsland	1,67	1,66	1,55	1,52	1,49	1,48	1,47	1,47
Frankrijk	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Luxemburg	1,68	1,74	1,82	1,86	1,86	1,80	1,80	1,82
Nederland	1,87	1,86	1,78	1,78	1,77	1,76	1,75	1,74
<i>Noordse landen</i>								
Finland	1,90	1,96	1,91	1,89	1,87	1,90	1,89	1,86
Denemarken	1,83	1,87	1,89	1,89	1,92	1,95	1,95	1,95
Zweden	2,03	2,05	2,01	1,99	1,98	1,98	1,96	1,96
<i>Mediterrane landen</i>								
Griekenland	NB	1,97	1,77	1,75	1,78	1,71	1,63	1,57
Italië	1,79	1,64	1,46	1,43	1,42	1,45	1,41	1,40
Portugal	2,03	1,88	1,82	1,81	1,79	1,74	1,70	1,66
Spanje	1,92	1,79	1,61	1,58	1,56	1,52	1,48	1,45
Oostenrijk	1,77	1,70	1,64	1,62	1,61	1,60	1,60	1,60
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Ierland	NB	NB	NB	NB	NB	NB	2,05	2,02

1.39 Gemiddeld aantal kinderen per vrouw bij het bereiken van het einde van de vruchtbare periode (leeftijd van 49 jaar) voor enkele generaties vrouwen geboren tussen 1955 en 1969

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005

Eurostat, website

(1) Als een cohorte de leeftijd van 49 jaar nog niet heeft bereikt, dan wordt het uiteindelijke nakomelingschap geschat aan de hand van de geobserveerde vruchtbaarheid van de vorige generaties (ramingen Eurostat)

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	29,2	29,5	29,6	29,6
België	NB	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	28,7	29,3	29,5	29,6
Frankrijk	29,3	29,6	29,7	29,7
Luxemburg	29,3	30,2	29,8	29,9
Nederland	30,3	30,5	30,5	30,6
<i>Noordse landen</i>				
Finland	29,6	29,9	29,9	30,0
Denemarken	29,2	30,1	30,2	30,3
Zweden	29,9	30,4	30,5	30,5
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	29,6	29,6	29,9	29,9
Italië	30,3	NB	30,9	NB
Portugal	28,6	29,2	29,3	29,5
Spanje	30,7	30,9	30,9	30,9
Oostenrijk	28,2	28,8	29,0	29,2
Verenigd Koninkrijk	28,5	29,0	29,1	29,2
Ierland	30,5	31,0	NB	30,7

1.40 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	27,5	27,9	28,0	28,0
België	NB	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	28,2	29,0	NB	29,1
Frankrijk	27,8	28,4	28,5	28,6
Luxemburg	28,3	28,7	29,0	
Nederland	28,6	28,9	28,9	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	27,4	27,8	27,9	
Denemarken	27,3	28,4	28,4	
Zweden	27,9	28,6	28,7	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	28,0	28,3	28,5	
Italië	NB	NB	NB	
Portugal	26,5	27,1	27,1	
Spanje	29,1	29,3	29,3	29,3
Oostenrijk	26,4	27,0	27,2	
Verenigd Koninkrijk	29,1	29,7	29,8	30,0
Ierland	27,7			

1.41 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling van een eerste kind sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer tieners ⁽¹⁾

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	NB	0,04002	0,03685	0,03800
België	NB	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	0,04980	0,04629	0,04344	0,04126
Frankrijk	0,04564	0,04435	0,04470	0,04415
Luxemburg	0,04449	0,04313	0,04179	0,04840
Nederland	0,02749	0,02657	0,02292	0,02088
<i>Noordse landen</i>				
Finland	0,03622	0,07025	0,03728	0,03675
Denemarken	0,03950	0,02147	0,02127	0,02094
Zweden	0,02527	0,02195	0,02200	0,02196
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	0,02998	0,04413	0,04347	0,04216
Italië	0,02737	0,02579	NB	0,02490
Portugal	0,08755	0,08025	0,07751	0,07611
Spanje	0,03441	0,04218	0,04319	0,04566
Oostenrijk	0,05000	0,04991	0,05129	0,04874
Verenigd Koninkrijk	0,11732	0,10704	0,10655	0,10319
Ierland	0,07494	0,07476	0,06696	NB

1.42 Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer bij 16- tot 20-jarige vrouwen

Bron: Eurostat, website

(1) Leeftijd 16 tot 20 jaar; leeftijd bereikt in de loop van het jaar

NB: niet beschikbaar

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2004	2005	2006
België	NB	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	23,4	27,9	29,2	30,0
Frankrijk	45,5	49,4	48,4	50,5
Luxemburg	21,9	26,1	27,2	28,8
Nederland	24,9	32,5	34,9	37,1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	39,2	40,8	40,4	40,6
Denemarken	44,6	45,4	45,7	46,4
Zweden	55,3	55,4	55,5	55,5
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,0	5,3	5,1	5,3
Italië	9,7	NB	13,9	18,6
Portugal	22,2	29,1	30,7	31,6
Spanje	17,7	25,2	26,6	NB
Oostenrijk	31,3	35,9	36,5	37,2
Verenigd Koninkrijk	39,5	42,3	42,9	43,7
Ierland	31,5	32,1	32,0	33,2

1.43 Aantal geboorten buiten een huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Aantal abortussen per 100 geboorten

	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	9,9	11,2	11,1	10,9	
België	11,8	13,9	13,9	14,1	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	17,6	18,1	18,4	18,1	17,8
Frankrijk	NB	27,9	29,0		
Luxemburg	NB				
Nederland	NB	NB			
<i>Noordse landen</i>					
Finland	19,3	19,0	19,2	18,9	18,1
Denemarken	23,4	24,1	23,6	23,5	23,2
Zweden	34,3	34,8	34,1	34,5	34,0
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	17,4	15,1			
Italië	25,7	23,0			
Portugal	NB				
Spanje	16,0	18,1	18,7	19,7	
Oostenrijk	NB				
Verenigd Koninkrijk	23,9				
Ierland	NB				

1.44 Aantal abortussen per 100 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Eurostat, website (eigen berekeningen)

NB: niet beschikbaar

5.2. Aantal jonge kinderen

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Met 319 246 kinderen onder de 5 jaar maken de Vlaamse kinderen slechts een zeer kleine fractie uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2007 in totaal ruim 20,6 miljoen kinderen onder de 5 jaar (zie tabel 1.45).

Van 2000 naar 2007 is het aantal kinderen in de EU-15-landen toegenomen met 2,3%. De evolutie is evenwel verschillend naargelang het land. Een aantal landen kenden een stijging van het aantal jonge kinderen: België, Frankrijk, de mediterrane landen en Ierland. Duitsland, Luxemburg, Nederland, de noordse landen, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk kenden een daling. In het Vlaamse Gewest is er nagenoeg een status-quo (verschil kleiner dan 1%). Tabel 1.46 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.47 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland (7,3%). Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (4,3%).

Aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	320 682	309 328	312 800	319 246
België	577 217	574 859	580 368	590 156
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	3 947 634	3 656 322	3 570 322	3 504 146
Frankrijk	3 760 324	3 992 974	3 988 504	4 011 247
Luxemburg	28 460	27 924	27 731	27 920
Nederland	983 491	1 010 626	988 152	966 881
<i>Noordse landen</i>				
Finland	297 522	283 693	284 949	288 127
Denemarken	340 593	328 056	325 152	324 883
Zweden	468 716	485 558	496 345	512 583
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	518 125	517 910	524 376	534 848
Italië	2 624 578	2 733 436	2 745 849	2 782 755
Portugal	535 886	553 702	552 755	547 569
Spanje	1 840 202	2 171 491	2 233 926	2 288 863
Oostenrijk	424 501	398 026	399 233	399 500
Verenigd Koninkrijk	3 575 961	3 414 600	3 464 100	3 549 918
Ierland	264 576	295 803	303 047	314 096
EU-15	20 187 786	20 444 980	20 485 345	20 643 492

1.45 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	100,0	96,5	97,5	99,6
België	100,0	99,6	100,5	102,2
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	100,0	92,6	90,5	88,8
Frankrijk	100,0	106,2	106,1	106,7
Luxemburg	100,0	98,1	97,4	98,1
Nederland	100,0	102,8	100,5	98,3
<i>Noordse landen</i>				
Finland	100,0	95,4	95,8	96,8
Denemarken	100,0	96,3	95,5	95,4
Zweden	100,0	103,6	105,9	109,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	100,0	100,0	101,2	103,2
Italië	100,0	104,1	104,6	106,0
Portugal	100,0	103,3	103,1	102,2
Spanje	100,0	118,0	121,4	124,4
Oostenrijk	100,0	93,8	94,0	94,1
Verenigd Koninkrijk	100,0	95,5	96,9	99,3
Ierland	100,0	111,8	114,5	118,7
EU-15	100,0	101,3	101,5	102,3

1.46 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website (eigen berekeningen)

Voor de komende jaren (2010) wordt gerekend met nagenoeg een status-quo van het aantal jonge kinderen in de EU-15 (basisscenario). De verwachte evoluties zijn wel verschillend in de EU-15-landen, en er zijn ook verschillen naargelang van de leeftijdsklasse. Voor de mediterrane EU-landen en voor Ierland wordt een stijging verwacht, in Spanje en Ierland zelfs een aanzienlijke stijging (+10%). Voor de noordse landen wordt er gerekend op een daling. Voor de aan België grenzende EU-landen verwacht Eurostat ook een daling, met uitzondering van Frankrijk, waar alleen in de leeftijdsgroep onder de 3 jaar een lager aantal kinderen wordt verwacht dan in 2004. Ook voor Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk wordt gerekend met een lager aantal kinderen (zie tabel 1.48).

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,1	5,2
België	5,6	5,5	5,5	5,6
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,8	4,4	4,3	4,3
Frankrijk	6,4	6,4	6,3	6,3
Luxemburg	6,5	6,1	5,9	5,9
Nederland	6,2	6,2	6,0	5,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,8	5,4	5,4	5,5
Denemarken	6,4	6,1	6,0	6,0
Zweden	5,3	5,4	5,5	5,6
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,9	4,7	4,7	4,8
Italië	4,6	4,7	4,7	4,7
Portugal	5,2	5,3	5,2	5,2
Spanje	4,7	5,0	5,1	5,1
Oostenrijk	5,2	4,9	4,8	4,8
Verenigd Koninkrijk	6,0	5,7	5,7	5,8
Ierland	7,0	7,2	7,2	7,3
EU-15	5,4	5,3	5,3	5,3

1.47 Aandeel van de kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen
 Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
 Eurostat, website (eigen berekeningen)

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen onder de 12 jaar
België	-3,2	-4,0	-2,7	-3,1
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	-3,3	-9,0	-4,7	-5,5
Frankrijk	-4,3	0,1	5,8	1,8
Luxemburg	0,3	-3,5	-0,6	-1,1
Nederland	-8,9	-4,7	4,5	-1,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	1,1	-0,8	-9,7	-5,1
Denemarken	-8,2	-5,8	-4,5	-5,7
Zweden	8,3	13,7	-11,1	-0,9
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,3	7,2	-3,5	1,2
Italië	-2,0	3,0	1,4	0,9
Portugal	1,4	4,7	4,3	3,6
Spanje	7,3	14,8	9,6	10,3
Oostenrijk	-2,3	-2,9	-11,4	-7,4
Verenigd Koninkrijk	0,5	-1,1	-7,8	-4,2
Ierland	8,1	12,7	10,4	10,4
EU-15	-1,0	0,2	-0,7	-0,5

1.48 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in de EU-15-landen voor 2010: procentueel verschil met het aantal kinderen in 2004 - basisscenario
Bron: Eurostat, Population Projections 2004-based (website)

Binnen de EU-15-landen ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Portugal, in Duitsland en in het Verenigd Koninkrijk; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in Vlaanderen en in de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties zeer beperkt. Zweden, Spanje en Denemarken komen uit op meer dan 10 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabellen 1.49 en 1.50).

Ontvangend land	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	165	143	172	162	176
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	265	327	299	221	182
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	854	674	650	560	583	
Frankrijk	2 971	3 995	4 079	4 136	3 977	3 162
Luxemburg	57	51	56	41	45	31
Nederland	1 193	1 154	1 307	1 185	816	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	198	238	289	308	218	
Denemarken	716	522	527	586	450	
Zweden	981	1 046	1 109	1 083	879	800
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	3 403	3 398	2 840	3 188	3 420
Portugal	NB	1				
Spanje	3 062	3 951	5 541	5 423	4 472	
Oostenrijk	NB	NB	93			
Verenigd Koninkrijk	351	301	332	367	363	
Ierland	225	358	398	366	313	

1.49 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Informatie verstrekt door de centrale autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

(1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

NB: niet beschikbaar

Ontvangend land	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,54	2,75	2,38	2,85	2,67	2,88
Fransen Gemeenschap ^{(2) (3)}	2,83	2,56	3,15	2,86	2,10	1,72
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1,04	0,82	0,79	0,68	0,71	
Frankrijk	5,06	6,70	6,78	6,63	6,31	4,99
Luxemburg	13,08	11,38	12,40	8,89	9,59	6,51
Nederland	7,52	7,13	8,04	7,27	5,00	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	3,83	4,57	5,54	5,88		
Denemarken	13,43	9,70	9,76	10,83		
Zweden	11,07	11,70	12,36	12,02		
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	5,94	5,87	4,86		
Portugal	NB	0,01				
Spanje	7,76	9,71	13,09	12,60		
Oostenrijk	NB	NB	1,14			
Verenigd Koninkrijk	0,59	0,51	0,56	0,61	0,60	0,59
Ierland	5,96	9,03	9,88	8,91	7,44	

1.50 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Informatie verstrekt door de centrale autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

(1) per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 2

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit gehoord

In dit hoofdstuk gaan we in op de gezinscontext van jonge kinderen in Vlaanderen. We hebben aandacht voor de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien (twee- of eenoudergezin, gehuwd paar of samenwonend paar), het opgroeien samen met broers of zussen, de origine, de gezinstaal, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders, de aanwezigheid van de grootouders en de hulp die grootouders bieden. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken en echtscheidingen in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

De meeste jonge kinderen leven in een *tweeoudergezin*. Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een *eenoudergezin* leeft, bedraagt 7,6%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,8% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,4% (zie tabel 2.1 en grafiek 2.2).

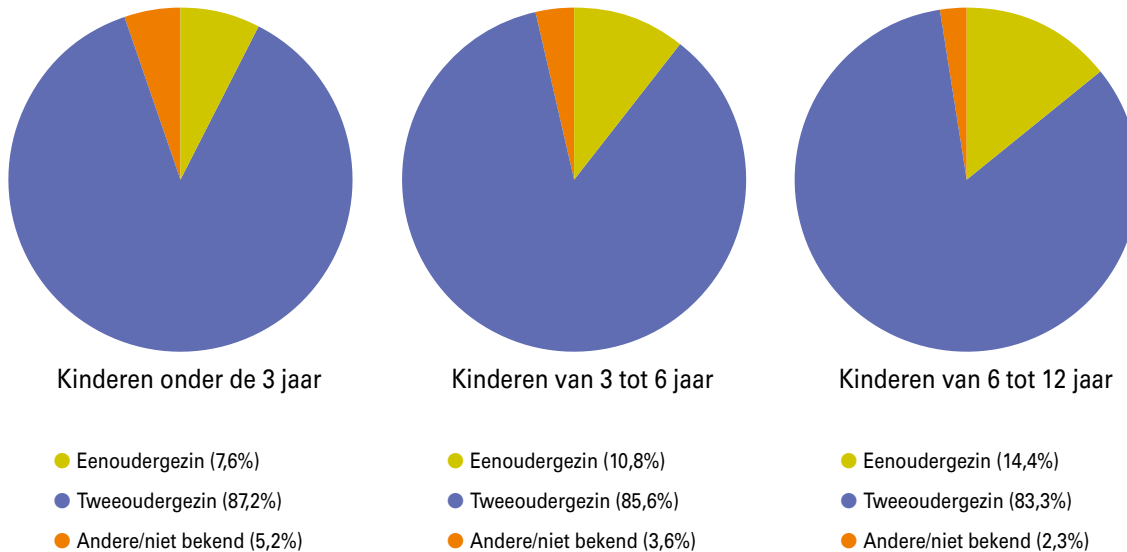
Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar dat leeft in een eenoudergezin bleef ongewijzigd van 2006 naar 2007. In de jongste leeftijdsgroep nam het aandeel

Twee- of eenoudergezin

	2006	2007
Kinderen onder de 3 jaar		
Eenoudergezin	7,4	7,6
Tweeoudergezin	87,4	87,2
Andere/niet bekend	5,2	5,2
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
Eenoudergezin	10,8	10,8
Tweeoudergezin	85,7	85,6
Andere/niet bekend	3,5	3,6
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
Eenoudergezin	14,3	14,4
Tweeoudergezin	83,5	83,3
Andere/niet bekend	2,2	2,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar		
Eenoudergezin	11,8	11,8
Tweeoudergezin	85,0	84,8
Andere/niet bekend	3,2	3,4
Totaal	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1/1
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - Vlaams Gewest - 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

toe met 0,2% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam het toe met 0,1% (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Ruim 26% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Maar uit de gegevens over het gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat voor hen de realiteit nog steeds in hoofdzaak het klassieke kerngezin is.

Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 65% bij de *natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3). Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 26,2% bij een *ongehuwd paar*. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 16,9% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 10,2%. Tegenover 2006 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 14,2% naar 15,8%. In grafiek 2.4 geven we de evolutie sinds 2004 weer van het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,5% bij een alleenstaande vader. Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006 (zie tabel 2.3).

	2006				2007			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	63,3	70,6	74,4	70,8	61,0	68,8	73,1	69,0
Bij beide ouders	62,4	67,3	69,3	67,2	60,1	65,1	67,7	65,2
Bij een ouder en een stiefouder	0,1	0,5	1,6	1,0	0,2	0,5	1,6	1,0
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	0,5	2,5	3,1	2,3	0,6	2,9	3,4	2,6
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	24,2	15,1	9,1	14,2	26,2	16,9	10,2	15,8
Bij een ouder en een stiefouder ⁽²⁾	0,9	1,9	3,8	2,6	0,8	1,9	3,9	2,6
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	23,3	13,2	5,3	11,6	25,4	15,0	6,3	13,2
Kind bij alleenstaande moeder	6,5	9,6	12,6	10,4	6,5	9,5	12,6	10,3
Kind bij alleenstaande vader	0,9	1,2	1,7	1,4	1,0	1,3	1,8	1,5
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	5,1	3,5	2,2	3,2	5,2	3,6	2,3	3,3
Kind in collectief huishouden	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

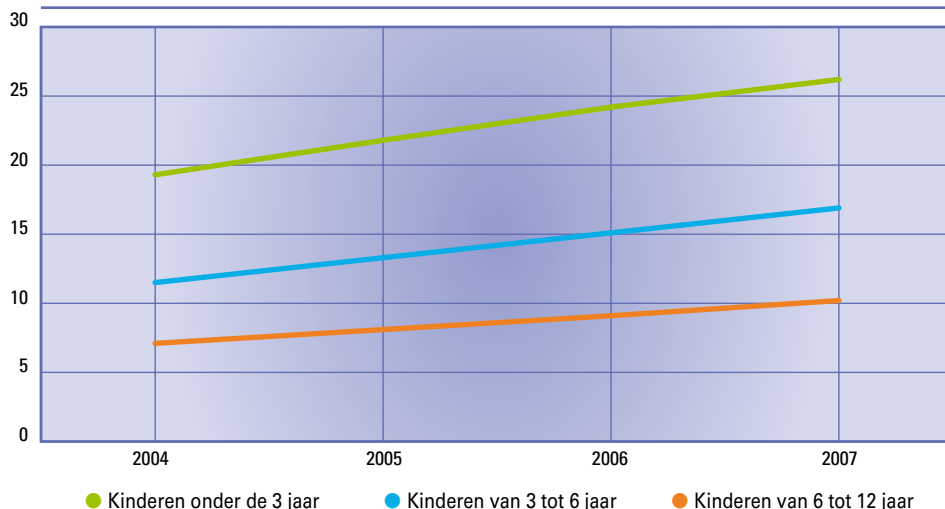
(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

Kinderen bij een ongehuwd paar

2.4 Evolutie van het percentage kinderen wonend bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Bijna 69% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met nog 1 of 2 broers of zussen. 21,9% van de kinderen is enig kind en 9,2% leeft met 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.5 is dit opgenomen per leeftijdsklasse.

4. Kinderen de hele tijd thuis wonend of niet

Verblijfsco-ouderschap zeer beperkt

Er wordt gesproken van verblijfsco-ouderschap wanneer de ex-partners het verblijf van hun kinderen evenwichtig hebben verdeeld. Hoeveel kinderen onder de regeling van verblijfsco-ouderschap vallen is niet na te gaan op

Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	38,8	18,3	15,6	21,9
Een ander kind	40,5	51,8	48,7	47,4
Twee andere kinderen	14,3	21,3	24,9	21,5
Drie andere kinderen	4,3	6,0	7,5	6,4
Vier of meer andere kinderen	2,0	2,6	3,3	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geduid

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2007

Thuis wonend

Hele tijd	97,0
Niet hele tijd	3,0
Totaal	100,0 (N=2416)

Situatie van de niet de hele tijd thuis wonende kinderen

Woont bij ex-echtgenoot of ex-partner	49,3
Verblijft in internaat van een school	6,8
Andere situatie ⁽¹⁾	43,8
Totaal	100,0 (N=73)

2.6 Kinderen onder de 12 jaar naargelang zij al of niet de hele tijd thuis wonen - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq

(1) Bijvoorbeeld: verblijft in een instelling, geplaatst in een pleeggezin, of ook 'andere'

basis van het rijksregister. De kinderen hebben altijd hun domicilie bij een van de ouders. Voor het in kaart brengen van verblijfsco-ouderschap moeten we ons dus baseren op enquêtes. In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen werd dit nagevraagd. 3,0% van de kinderen onder de 12 jaar woont niet de hele tijd thuis. Bijna de helft van deze kinderen woont deels bij de ex-echtgenoot of ex-partner (zie tabel 2.6).

5. Origine

Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 5,5%. Het aandeel is met 0,6% gestegen tegenover 2006. Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om de personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen.

Een beter criterium is de *origine van de moeder van het kind*. Van 20,0% van de kinderen geboren in 2007 is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen

	2006	2007*
België	80,8	80,0
Marokko	4,5	4,6
Turkije	2,9	2,9
Nederland	1,6	1,8
Polen	0,5	0,6
Rusland	0,6	0,6
Congo	0,6	0,6
Servië/Montenegro	0,5	0,5
Italië	0,5	0,4
Frankrijk	0,4	0,4
Ander land	7,1	7,5
Totaal	100,0	100,0

2.7 Percentage levendgeboren kinderen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

dat de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2006 (+0,8) (zie tabel 2.7).

Het gaat om een groot aantal landen: meer dan 160 verschillende landen van herkomst. De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 4,6% van de kinderen geboren in 2007 is van Marokkaanse origine,

Allochtone kinderen

	2006	2007*
Antwerpen	26,7	27,3
Vlaams-Brabant	17,5	19,5
West-Vlaanderen	8,3	8,9
Oost-Vlaanderen	15,7	16,4
Limburg	25,5	25,5
Vlaams Gewest	19,2	20,0

2.8 Percentage levendgeboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang van de provincie per geboortjaar - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

2,9% van Turkse origine en 1,8% van Nederlandse origine (zie tabel 2.7).

Naargelang van de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen en Limburg hebben het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, respectievelijk 27,3% en 25,5%. In de provincie Vlaams-Brabant bedraagt het 19,5% en in Oost-

Taal moeder - kind

	2006	2007*
Nederlands	81,1	80,4
Frans	4,4	4,3
Arabisch	3,1	3,2
Turks	2,8	3,0
Berbers	1,5	1,6
Engels	1,0	0,9
Russisch	0,6	0,6
Spaans	0,4	0,5
Pools	0,4	0,5
Jiddisch	0,4	0,3
Portugees	0,3	0,3
Andere talen	4,0	4,4

2.9 Levendgeboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Vlaanderen 16,4%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 8,9% (zie tabel 2.8). In alle provincies was er een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine, behalve in de provincie Limburg waar het percentage ongewijzigd bleef tegenover 2006.

6. De gezinstaal

Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de

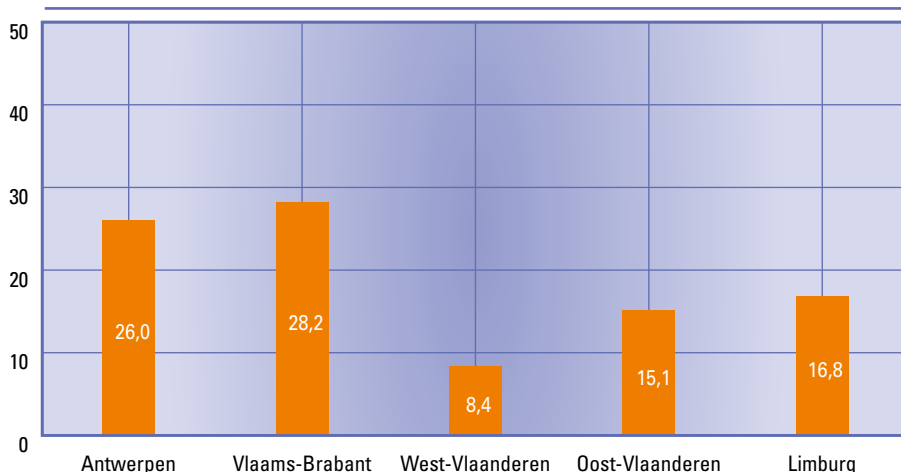
arbeidsmarkt, enz. goed te doen.

We bekijken de *taal* waarin de *moeder* met het *kind* praat. Bij 19,6% van de kinderen geboren in 2007 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,3%). Arabisch en Turks komen op twee en drie. Van 2006 naar 2007 was er een lichte afname van het aandeel Nederlands als 'moedertaal' (-0,7) (zie tabel 2.9).

Naar provincie zijn er grote verschillen, met in Vlaams-Brabant en Antwerpen

ruim 1 op de 4 kinderen van wie de moeder een andere taal dan het Nederlands spreekt met het kind. In Oost-Vlaanderen en Limburg ligt dit heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt dit ruim 8% (zie grafiek 2.10). In Antwerpen komen Arabisch (5,5%) en Berbers (4,3%) het meest voor; in Vlaams-Brabant Frans (15,9%); in West-Vlaanderen eveneens Frans (2,4%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,4%), Arabisch (2,6%) en Frans (2,3%); in Limburg Turks (8,2%) en Arabisch (2,6%).

Gezinstaal niet-Nederlands

2.10 Levendgeboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, naar provincie - 2007*

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

7. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. Ruim 38% van de *kinderen van 0 tot 3 jaar* heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en ruim 31% een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen ruim 40% uit. Bij de *kinderen van 3 tot 6 jaar* zijn de moeders ook vooral (39,2%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is bijna 62% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2006, dan blijken moeders in de leeftijdsklasse 25 tot 30 jaar en in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder, licht toe te nemen. Het aantal kinderen met een moeder van 30 tot 35 jaar neemt licht af. Verder zien we een afname van het aantal kinderen met een vader in de leeftijdsklassen 30 tot 40 jaar, en een toename van het aantal vaders in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder (zie tabel 2.11).

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	<0,0	<0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	8,1	2,6	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	13,6	31,4	16,5	4,2	13,9
30 tot 35 jaar	29,9	38,2	39,2	20,0	29,1
35 tot 40 jaar	33,3	17,6	30,8	41,9	33,3
40 jaar en ouder	20,3	4,3	10,8	33,6	20,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	0,0	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,5	0,7	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,2	19,2	7,2	1,5	7,4
30 tot 35 jaar	22,9	37,7	30,2	10,6	22,3
35 tot 40 jaar	34,2	26,1	37,4	35,7	33,7
40 jaar en ouder	34,8	14,4	24,5	52,1	35,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.11 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

2 Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld op het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen, enz. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2005 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de

ondervraagden. Bij de meeste kinderen rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed is (zie tabel 2.12).

9. Jonge kinderen en grootouders

40% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft nog vier grootouders; een beperkt aantal (4,1%) heeft zelfs meer dan 4 grootouders. Het percentage kinderen met 4 grootouders ligt hoger bij de kinderen onder de drie jaar (zie tabel 2.13). In grafiek 2.14 bekijken we de afstand tot de woning van de grootouders. Ongeveer 40% woont op minder dan 5 km van de grootouders van moederszijde. Voor de grootouders van vaderszijde is dit nagenoeg hetzelfde.

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	39,6	37,8
Goed	49,6	55,4
Redelijk	7,1	6,1
Slecht	3,2	0,5
Zeer slecht	0,4	0,1
Totaal	100,0 (N=865)	100,0 (N=770)

2.12 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

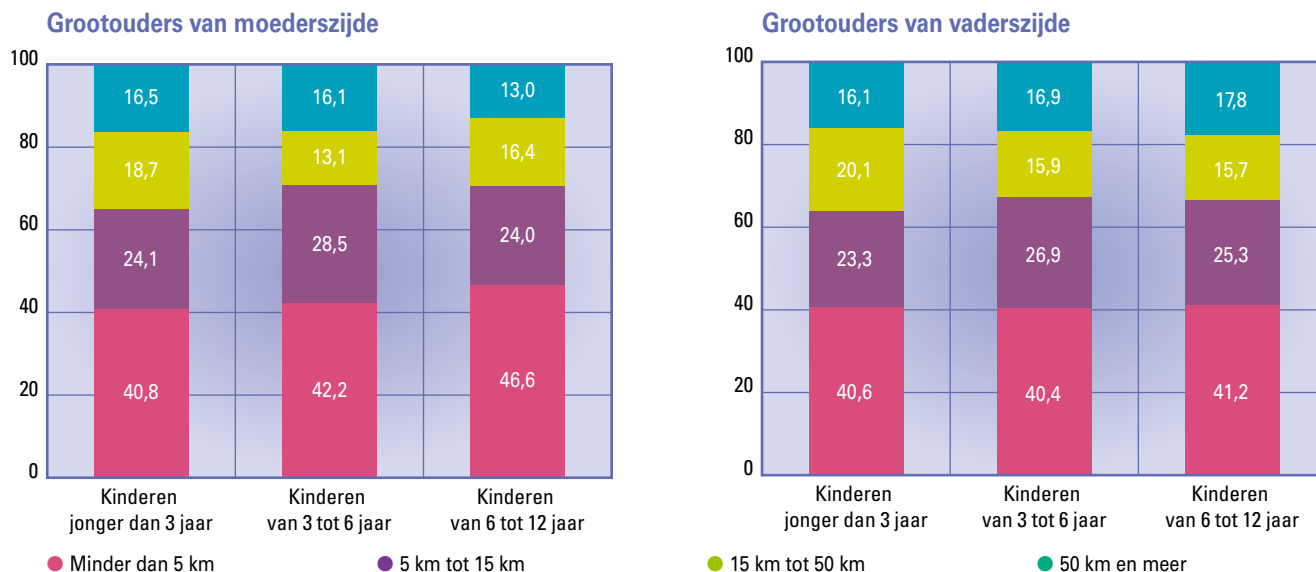
Grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Meer dan 4 grootouders	4,7	5,7	3,1	4,1
4 grootouders	50,7	42,5	35,0	40,3
3 grootouders	25,9	30,2	30,6	29,4
2 grootouders	11,5	17,5	21,3	18,2
1 grootouder	5,8	3,3	7,2	5,9
Geen grootouders	1,5	0,8	2,8	2,0
Totaal	100,0 (N=537)	100,0 (N=610)	100,0 (N=1270)	100,0 (N=2417)

2.13 Kinderen onder de 12 jaar: aantal in leven zijnde grootouders - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

2.14 Kinderen onder de 12 jaar: afstand tot de grootouders van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Als de grootouders gescheiden zijn, werd de afstand tot de dichtstbij wonende grootouder genomen

Grootouders zijn vooral op het vlak van *opvang van de kinderen* een grote steun. Slechts 17,3% van de kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat stelt geen hulp te krijgen van de grootouders voor de oppas van de kinderen. De grootouders springen ook geregeld bij voor het *vervoer van de kinderen*. 42,5% van de gezinnen van de kinderen onder de 12 jaar kan hiervoor geregeld een beroep doen op de grootouders, en nog eens 13,7% sporadisch. Maar ook de hulp door *te koken voor het hele gezin* en de *hulp*

in het huishouden zijn niet onbelangrijk. Respectievelijk 25,1% en 20,1% van de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar kunnen geregeld gebruikmaken van deze hulp, en bij respectievelijk 14% en 12,1% kan dit sporadisch. Nogal wat gezinnen krijgen *financiële steun* van de grootouders: 17,6% geregeld en 9,3% sporadisch (zie tabel 2.15).

		Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Opvang van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	74,1	78,2	62,2	68,9
	Zelden	11,7	9,6	16,7	13,8
	Nooit	14,2	12,2	21,2	17,3
Vervoer van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	38,3	50,7	40,3	42,5
	Zelden	12,1	12,4	15,1	13,7
	Nooit	49,6	36,9	44,6	43,8
Hulp met koken voor het hele gezin	Ja ⁽¹⁾	26,6	29,3	22,4	25,1
	Zelden	15,3	15,5	12,7	14,0
	Nooit	58,1	55,2	65,0	60,9
Hulp in het huishouden	Ja ⁽¹⁾	25,1	21,1	17,4	20,1
	Zelden	14,4	14,5	10,0	12,1
	Nooit	60,5	64,4	72,6	67,8
Financiële steun	Ja ⁽¹⁾	19,5	19,3	15,9	17,6
	Zelden	11,2	12,1	7,2	9,3
	Nooit	69,3	68,7	76,9	73,1
Andere hulp	Ja ⁽¹⁾	19,8	18,0	13,3	16,0
	Zelden	5,5	5,6	4,9	5,2
	Nooit	74,7	76,4	81,8	78,8

2.15 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin het gezin hulp krijgt van een of meerdere grootouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Omvat de antwoordcategorieën 'soms', 'vaak' en 'altijd'

10. Achtergrondgegevens

10.1. Relatievorming

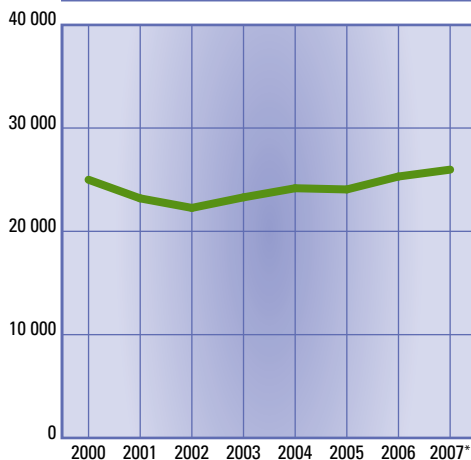
Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, om een 'wettelijke samenwoning' of om een feitelijke samenwoning. En het kan

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2006	25 308	4,16
2007*	25 971	4,25

2.16 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Evolutie huwelijken

2.17 Evolutie van het aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

* Voorlopig cijfer

gaan over personen van een verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht. Sinds 1 juni 2003 zijn in België holebihuwelijken mogelijk.

10.1.1. Huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht

In 2007 werden er in het *Vlaamse Gewest* 25 971 *huwelijken* gesloten; tegenover 2006 is het aantal huwelijken gestegen met 2,6%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 4,25 per 1000 inwoners (voorlopige cijfers) (zie tabel 2.16 en grafiek 2.17).

De *gemiddelde leeftijd* bij huwelijk (2004; nog geen recentere cijfers beschikbaar) is in het Vlaamse Gewest 34 jaar en 10 maanden bij de mannen en 31 jaar en 0 maanden bij de vrouwen. Tegenover 2003 nam de gemiddelde leeftijd bij de mannen met ongeveer een jaar toe. Er is een opmerkelijk verschil tussen de gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk en die bij een volgend huwelijk. Bij nog nooit eerder gehuwde mannen en vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd bij huwelijk respectievelijk 29 jaar en

8 maanden en 27 jaar en 4 maanden. De gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk daalde zowel voor de mannen als voor de vrouwen (daling met respectievelijk 3 en 4 maanden). Bij huwelijken van gescheiden mannen en bij huwelijken van gescheiden vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd respectievelijk 44 jaar en 1 maand en 40 jaar en 8 maanden (2004). De gemiddelde leeftijd bij huwelijken van uit de echt gescheiden personen nam tegenover 2003 enkel toe bij de vrouwen (met 3 maanden).

Huwelijken op jonge leeftijd zijn vrij uitzonderlijk: in het Vlaamse Gewest waren in 2004 1,8% van de vrouwen en 0,2% van de mannen jonger dan 20 jaar. Deze percentages liggen iets lager dan in 2003 (-0,5 en -0,1).

10.1.2. Holebihuwelijken

In 2006 werden er in het Vlaamse Gewest 1486 holebihuwelijken afgesloten, 7,3% meer dan in 2005. In 49% ging het om een huwelijk tussen 2 mannen en in 51% om een huwelijk tussen 2 vrouwen (zie tabel 2.18).

Holebihuwelijken

	Tussen man en man	Tussen vrouw en vrouw	Totaal
2004	802	705	1 507
2005	726	659	1 385
2006	727	759	1 486

2.18 Aantal holebihuwelijken in het Vlaamse Gewest sinds 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

Personen betrokken bij nieuwe samenlevingscontracten ⁽¹⁾

Echtscheidingen

2

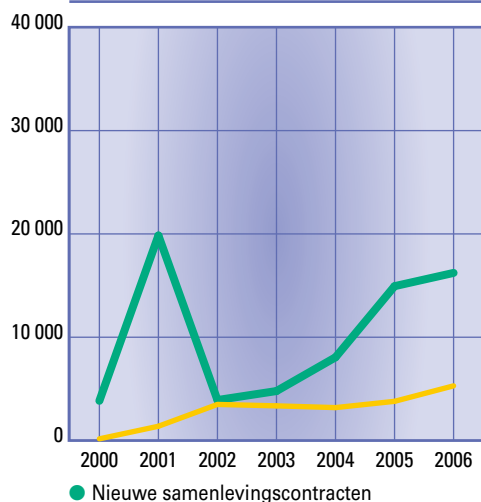
	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2005	14 363	579	14 942
2006	15 591	634	16 225

2.19 Aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2006	14 212	2,34
2007*	14 396	2,35

2.21 Aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Samenlevingscontracten

- Nieuwe samenlevingscontracten
- Stopzettingen samenlevingscontract

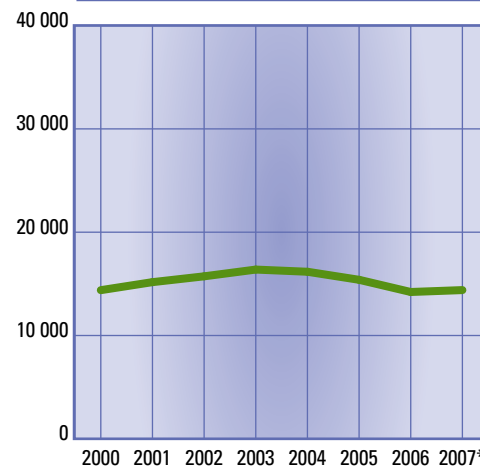
2.20 Evolutie van het aantal personen betrokken bij nieuwe samenlevingscontracten en bij stopzettingen van samenlevingscontracten sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

10.1.3. Nieuwe samenlevingscontracten

'Wettelijke samenwoning' betreft personen die een verklaring hebben afgelegd conform art. 1476 van het Burgerlijk Wetboek. Er zijn alleen cijfers beschikbaar van het aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract en niet van het aantal contracten. In 2006 waren er 16 225 personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract, waarvan 96,1% tussen personen van een verschillend geslacht en 3,9% van hetzelfde geslacht (zie tabel 2.19 en grafiek 2.20).

Evolutie echtscheidingen

2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007*

2.22 Evolutie van het aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

* Voorlopig cijfer

10.2. Relatieontbindingen

Een volledig beeld van cohabitatiebreuken schetsen is niet mogelijk. We hebben alleen informatie over de officiële echtscheidingen en de stopzettingen van het samenlevingscontract. Daarnaast zijn er ook nog de feitelijke scheidingen van gehuwden en de feitelijke ontbindingen van andere relatievormen.

10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht

In 2007 waren er in het *Vlaamse Gewest* 14 396 *echtscheidingen*; het aantal echtscheidingen is gestegen met 1,3%. Per 1000 inwoners waren er in 2007 2,35 echtscheidingen (voorlopige cijfers) (zie tabel 2.21 en grafiek 2.22).

Echtscheidingen holebi's

	Aantal betrokken personen
2004	3
2005	12
2006	38
2007*	131

2.23 Evolutie van het aantal personen betrokken bij een holebi-echtscheiding in het Vlaamse Gewest sinds 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

* Voorlopig cijfer

10.2.2. Echtscheidingen van holebi's

Er zijn alleen cijfers beschikbaar van het aantal personen betrokken bij een holebi-echtscheiding. Deze cijfers zijn gebaseerd op het rijksregister en betreffen dus alleen de 'de jure'-bevolking van het Vlaamse Gewest.

In 2007 waren er 131 personen wonend in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking) betrokken bij een holebi-echtscheiding. Dit is een opmerkelijke stijging tegenover 2006 (zie tabel 2.23).

10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract

Ook deze cijfers betreffen het *aantal betrokken personen* en niet het aantal stopzettingen van een samenlevingscontract. In 2006 waren er 5294 personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract, in hoofdzaak personen van hetzelfde geslacht (94%) (zie tabel 2.24 en grafiek 2.20).

Stopzettingen samenlevingscontract ⁽¹⁾

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2005	3 516	279	3 795
2006	4 988	306	5 294

2.24 Aantal personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

11. De Europese context

Tieners⁽¹⁾ in een eenoudergezin of in een stiefgezin

2 Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin* of in een *stiefgezin*, maar het gaat nog altijd om een minderheid.

In België bedraagt het aandeel tieners (11-, 13- en 16-jarigen) in een eenoudergezin 9,2% en in een stiefgezin 8,1%, cijfers die vergelijkbaar zijn met de cijfers in de aangrenzende landen. Het Verenigd Koninkrijk en de noordse landen kennen een veel hoger percentage tieners dat leeft in een eenoudergezin. In de mediterrane landen ligt vooral het aandeel tieners in een stiefgezin veel lager (zie tabel 2.25).

Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het Vlaamse Gewest is eerder laag (zie tabel 2.26). Het cijfer voor het Vlaamse Gewest behoort samen met dat van Luxemburg en van Italië tot de laagste in de EU-15. Het huwelijkscijfer ligt het hoogst in Denemarken. Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen. Deze dalende tendens gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

	Eenoudergezin	Stiefgezin
België	9,2	8,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	12,8	9,2
Frankrijk	11,0	9,7
Luxemburg	NB	NB
Nederland	10,7	6,1
<i>Noordse landen</i>		
Finland	14,6	11,0
Denemarken	16,5	13,5
Zweden	16,8	12,7
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	7,5	1,2
Italië	7,0	2,2
Portugal	9,8	5,8
Spanje	9,1	3,0
Oostenrijk	12,5	7,5
Verenigd Koninkrijk	16,9	14,5
Ierland	10,3	3,5

2.25 Percentage kinderen van 11, 13 en 16 jaar dat leeft in een eenoudergezin of in een stiefgezin - 2001
Bron: Unicef, *Child Poverty in perspective: an overview of child well-being in rich countries, report card 7* (2007)

(1) Kinderen van 11, 13 en 16 jaar

NB: niet beschikbaar

Huwelijken per 1000 inwoners

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,0	4,2
België	4,4	4,2	4,1	4,3
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	5,1	4,8	4,7	4,5
Frankrijk	5,0	4,5	4,5	4,3
Luxemburg	5,0	4,3	4,4	4,1
Nederland	5,5	4,4	4,4	4,4
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,1	5,6	5,6	5,4
Denemarken	7,2	7,0	6,7	6,7
Zweden	4,5	4,8	4,9	5,0
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,5	4,6	5,5	5,2
Italië	5,0	4,3	4,2	4,1
Portugal	6,2	4,7	4,6	4,5
Spanje	5,4	5,1	4,8	4,8
Oostenrijk	4,9	4,7	4,8	4,5
Verenigd Koninkrijk	5,2	9,8	5,2*	
Ierland	5,0	5,0	5,1	

2.26 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 *echtscheidingen* per 1000 inwoners. In Italië en Ierland ligt het aantal echtscheidingen per 1000 inwoners lager dan 1 (zie tabel 2.27).

2

Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	2,6	2,7	2,6	2,3
België	2,6	3,0	3,0	2,8
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,4	2,6	2,4*	2,3
Frankrijk	1,9	2,2	2,5	2,2
Luxemburg	2,4	2,3	2,3	2,5
Nederland	2,2	1,9	2,0	1,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,7	2,5	2,6	2,5
Denemarken	2,7	2,9	2,8	2,6
Zweden	2,4	2,2	2,2	2,2
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,0	1,1	1,2	
Italië	0,7	0,8	0,8*	
Portugal	1,9	2,2	2,2	2,3
Spanje	0,9	1,2	1,7*	
Oostenrijk	2,4	2,4	2,4	2,5
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,8	2,6	
Ierland	0,7	0,8*	0,8*	

2.27 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

HOOFDSTUK 3
Tewerkstelling in gezinnen
van jonge kinderen

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. Kinderopvang wordt nog steeds vooral gebruikt wanneer de ouders uit gaan werken.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog altijd de beste bescherming tegen financiële armoede.

In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling, het werkschema en de flexibiliteit in de job.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die aan het werk zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' stellen we in dit punt een aantal cijfers voor over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind. De recentst beschikbare cijfers betreffen 31 december 2004.

Bijna negen op de tien kinderen jonger dan 12 hebben *minstens een ouder** die aan het werk is. Anders geformuleerd, ruim een op de tien kinderen leeft in een gezin zonder werkende ouders. Tegenover 2003 zien we een lichte toename van het aantal kinderen dat leeft in een gezin zonder werkende ouders (+0,2%). 59,7% woont bij *beide ouders** die *allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2003 nam dit type toe met 0,3 procentpunten. Ruim 14% woont bij beide ouders van wie *een werkt en een niet beroepsactief* is. Dit type nam af met 0,6 procentpunten van 2003 naar 2004.

Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang de leeftijd van het kind. Hieruit blijkt dat van de zeer jonge kinderen iets meer

wonen in een gezin met twee werkende ouders en iets minder in een gezin met een werkende en een niet-beroepsactieve ouder.

Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s). Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder leven vaker in een gezin zonder werkende persoon. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts 46% van de moeders werkzaam. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 57,3%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 63,3%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering of niet beroepsactief met een RVA-uitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 21,9% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk. In tabel 3.2 is het gezinstype 'kerngezin met andere personen' niet opgenomen (aandeel in populatie kinderen onder de 12 jaar: 3,3%). Het gaat hier veelal om kinderen in gezinnen zonder werkende volwassenen (63,6%).

** Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner*

	2003		2004		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	59,4	60,5	60,6	58,7	59,7
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	4,5	5,4	4,9	4,2	4,7
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,8	6,1	4,3	2,3	3,7
Een werkende en een niet-beroepsactieve	14,8	12,8	13,2	15,4	14,2
Twee, beiden werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	4,9	6,1	5,0	4,5	5,0
Een werkende	7,3	4,0	6,6	9,2	7,3
Een werkzoekende met uitkering RVA	2,4	2,0	2,5	2,7	2,5
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,8	1,7	1,7	1,8	1,7
Een niet-beroepsactieve	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1
Niet bekend	0,2	0,4	0,2	0,1	0,2
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>89,7</i>	<i>88,8</i>	<i>89,6</i>	<i>89,8</i>	<i>89,5</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>10,3</i>	<i>11,2</i>	<i>10,4</i>	<i>10,2</i>	<i>10,5</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar mate van arbeidsparticipatie van de ouders, of naar de mate van arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

	2003		2004		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	69,0	68,2	70,1	69,7	69,4
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	5,2	6,0	5,6	5,0	5,4
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,3	6,7	4,8	2,7	4,2
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	16,8	13,7	14,9	18,1	16,2
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>95,3</i>	<i>94,6</i>	<i>95,4</i>	<i>95,5</i>	<i>95,2</i>
Andere	4,7	5,4	4,6	4,6	4,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een gehuwd of ongehuwd paar</i>	<i>87,5</i>	<i>85,9</i>	<i>84,0</i>	<i>85,5</i>	<i>85,3</i>

Vervolg op volgende bladzijde

	2003	2004			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	59,7	46,0	57,3	63,3	59,4
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	22,5	28,8	24,3	20,5	22,6
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	9,6	13,8	10,0	8,0	9,3
Moeder niet-beroepsactief	8,2	11,5	8,4	8,2	8,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>10,1</i>	<i>6,4</i>	<i>9,6</i>	<i>12,2</i>	<i>10,2</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	77,7	71,1	76,6	79,9	78,1
Vader werkzoekend met uitkering RVA	11,2	13,4	12,5	10,1	11,0
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,3	6,5	4,0	3,7	4,1
Vader niet-beroepsactief	6,8	9,0	6,9	6,3	6,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>1,2</i>	<i>0,7</i>	<i>1,0</i>	<i>1,6</i>	<i>1,3</i>

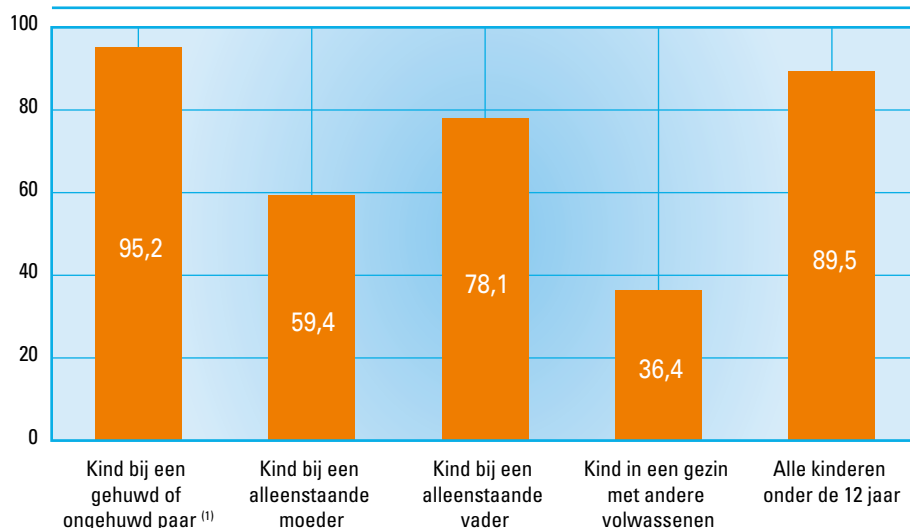
3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en voor de belangrijkste gezinstypes - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioenen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar naar al of niet werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2003 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid
(1) Een of beide ouders werkend

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor en neemt toe

34,9% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2004) heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt voltijds; de andere ouder werkt deeltijds (29,1%) of een ouder werkt als zelfstandige en de andere werkt deeltijds (5,8%).

Bij 31,2% van de kinderen kan men spreken van kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie

de ouders behoren tot de intensieve 'tweebanengezinnen'. 18,5% van deze kinderen woont in een tweeoudergezin waarvan de ouders beiden voltijds werken als werknemer, bij 5,8% werken beide ouders als zelfstandige en bij 6,9% werkt een van beiden als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer.

Een derde belangrijke groep zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer (17,4%), of als zelfstandige (5,1%) of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken (2,2%). Het gaat om 25,5% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin. Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'*.

Van 2003 naar 2004 was er een lichte

toename van kinderen in het 'anderhalf'-systeem, en een lichte afname van kinderen in het 'eenbaansgezin' en in het 'tweebanengezin'. Deze evolutie naar meer kinderen in een 'anderhalf'-systeem en minder in een eenbaansgezin zet zich al een aantal jaren door (zie grafiek 3.6).

Van de kinderen in een eenoudergezin zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 38,6% van deze kinderen leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Van bijna 28% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Bijna 26% werkt deeltijds en bijna 7% is zelfstandige (zie tabel 3.4 en grafiek 3.5).

* Eenbaansgezin omvat ook de combinaties van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA, 0,9%)

	2003		2004		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	18,5	23,4	17,8	16,5	18,5
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	28,4	25,6	30,3	30,2	29,1
Beide ouders deeltijds werknemer	1,9	2,1	2,4	2,1	2,2
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	17,9	18,3	17,0	17,1	17,4
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	1,2	0,9	0,9	0,7	0,8
Beide ouders zelfstandige	6,0	4,0	5,4	6,8	5,8
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	5,6	4,8	6,0	6,2	5,8
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	5,1	4,4	5,0	5,4	5,1
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Andere combinaties	8,2	9,4	8,2	8,0	8,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

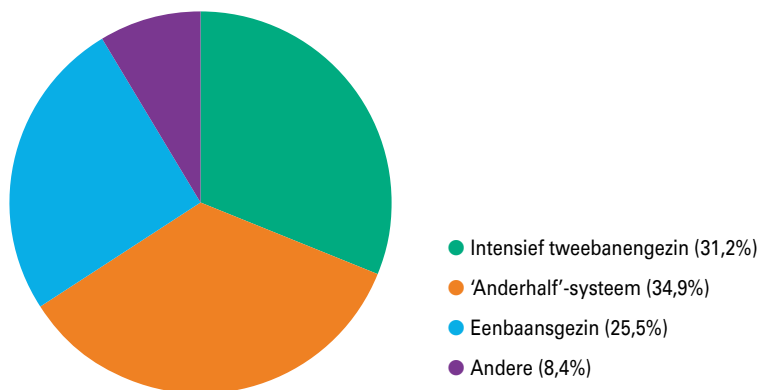
	2003		2004		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	27,6	23,3	26,6	29,0	27,6
Ouder deeltijds werknemer	24,6	18,4	24,9	28,0	25,9
Ouder zelfstandige	6,7	5,3	6,2	7,1	6,7
Ouder niet-beroepsactief	38,4	51,4	40,9	34,8	38,6
Andere ⁽¹⁾	2,8	1,6	1,5	1,1	1,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.4 Kinderen onder de 12 jaar wonend bij een gehuwd paar, een ongehuwd paar of een alleenstaande moeder of vader naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

Omvang tewerkstelling

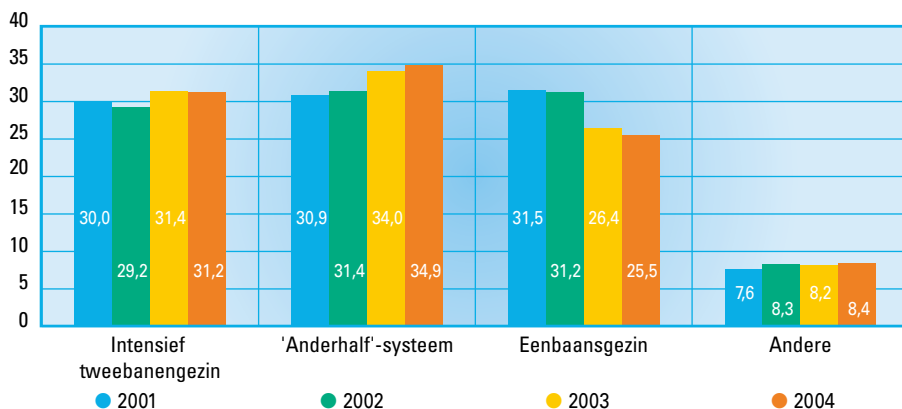

3.5 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin op 31 december 2004 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3. Evolutie omvang tewerkstelling

3.6 Evolutie van de omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?

Moeders werken vooral niet omwille van zorgtaken; vaders vooral niet omwille van het (nog) niet vinden van een betaalde baan

Bij kinderen van wie de moeder geen betaalde baan heeft, ligt de reden* hiervan in hoofdzaak bij de zorg voor kinderen of andere personen. In een beperkt aantal

Reden geen betaalde baan

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	66,7	79,6	77,0	75,7
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	1,3	1,0	0,0	0,5
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	2,6	2,9	0,4	1,5
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	1,0	1,3	1,0
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	3,8	1,0	3,5	2,9
Ik heb geen werk gevonden	15,4	9,7	5,2	8,3
Omdat dit financieel interessanter is	0,0	0,0	0,4	0,2
Om gezondheidsredenen	1,3	0,0	0,4	0,5
Andere reden	9,0	4,9	11,7	9,5
Totaal	100,0 (N=78)	100,0 (N=103)	100,0 (N=230)	100,0 (N=411)
Percentage kinderen met moeder zonder betaalde baan	16,3	18,8	23,2	20,6

Vervolg op volgende bladzijde

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Vader				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	13,3	5,3	3,7	6,6
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	0,0	5,3	3,7	3,3
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	0,0	0,0	18,5	8,2
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	21,1	0,0	6,6
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	13,3	0,0	3,7	4,9
Ik heb geen werk gevonden	40,0	31,6	51,9	42,9
Om gezondheidsredenen	6,7	5,3	0,0	3,3
Andere reden	26,7	31,6	18,5	24,6
Totaal	100,0 (N=15)	100,0 (N=19)	100,0 (N=27)	100,0 (N=67)
<i>Percentage kinderen met vader zonder betaalde baan</i>	<i>4,7</i>	<i>4,6</i>	<i>5,2</i>	<i>5,1</i>

3.7 Kinderen onder de 12 jaar met een moeder respectievelijk een vader zonder betaalde baan: belangrijkste reden voor het niet hebben van een betaalde baan - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

gevallen is het te wijten aan het niet vinden van een betaalde baan. Bij kinderen van wie de vader geen betaalde baan heeft, ligt de reden in hoofdzaak in het niet vinden van een betaalde baan (zie tabel 3.7).

* Deze informatie komt uit een onderzoek bij een steekproef van kinderen (onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck)

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	88,9	86,5	93,2	91,0
Omdat ik meer vrije tijd wil	5,1	0,7	3,1	3,0
Omdat ik bezig ben met andere dingen	0,9	0,0	0,5	0,5
Omdat dit financieel interessanter is	0,9	5,0	1,0	1,9
Omdat ik denk dat er voor mij geen voltijdse job is	2,6	3,5	0,0	1,2
Andere	1,7	4,3	2,1	2,5
Totaal	100,0 (N=263)	100,0 (N=208)	100,0 (N=289)	100,0 (N=760)
<i>Percentage kinderen met deeltijds werkende moeder</i>	<i>36,0</i>	<i>38,9</i>	<i>41,7</i>	<i>39,7</i>

3.8 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder deeltijds werkt: belangrijkste reden voor het deeltijds werken - 2005 (percentage)
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?

Vooral omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen blijkt dat moeders vooral deeltijds werken omwille van de zorg voor kinderen of andere personen. Bij kinderen onder de 3 jaar is ook het deeltijds werken om meer vrije tijd te hebben niet onbelangrijk (zie tabel 3.8). De weinige vaders (minder dan 1%) die deeltijds werken, doen het ook omwille van de zorg voor kinderen of andere personen.

5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?

Gewoonlijke arbeidsduur ⁽¹⁾

Jonge kinderen hebben veelal vaders die veel uren werken. Hun vaders hebben ook meer een 'atypisch' werkschema dan hun moeders, maar kennen meer flexibiliteit

Voor het combineren van gezin en arbeid is de arbeidsduur een belangrijk element, evenals het werkschema en de flexibiliteit die wordt geboden op het werk.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke arbeidsduur is in het hoofdberoep. Van kinderen onder de 12 jaar werkt de moeder gemiddeld bijna 32 uren en de vader 40 uren per week. Opmerkelijk is het grote aantal kinderen met een vader die 45 uren of meer per week werkt (35,1%) (zie tabel 3.9).

In tabel 3.10 beschrijven we het werkschema van de moeders en de vaders van kinderen onder de 12 jaar. We bekijken het werken buiten de daguren, ploegenarbeid, nachtarbeid, weekendwerk en werken op onregelmatige uren. 19,5% van de kinderen heeft een moeder die op minstens een van die punten 'atypisch' werkt. Het aantal kinderen met een 'atypisch' werkende vader ligt veel hoger: het bedraagt 41%. Bij de moeders gaat het vooral om werk buiten de daguren en weekendwerk; bij de vaders vooral om werk buiten de daguren.

	Moeder	Vader
Minder dan 20 uren	12,5	0,7
20 tot 25 uren	11,4	1,3
25 tot 30 uren	8,1	0,9
30 tot 35 uren	21,3	3,5
35 tot 40 uren	23,2	34,0
40 tot 45 uren	12,3	24,5
45 uren en meer	11,3	35,1
Totaal	100,0 (N=632)	100,0 (N=712)
Gemiddeld	32,0	40,0
P25	25,0	38,0
P75	38,0	48,0

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2005

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

Werkschema ⁽¹⁾

	Moeder	Vader
Werkt ook buiten de daguren	16,1	29,2
Doet ploegenwerk	8,5	12,6
Doet nachtwerk	3,6	7,1
Doet weekendwerk	12,4	13,6
Heeft onregelmatig werkschema ⁽²⁾	7,8	16,1
Minstens een van deze 'atypische' punten in werkschema	19,5	41,0

3.10 Kinderen onder de 12 jaar: werkschema van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

(2) Inbegrepen avondwerk

	Moeder	Vader
Flexibiliteit begin- en einduur		
Ik kan heel moeilijk afwijken van mijn werkuren	46,5	35,9
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	15,2	12,4
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig	19,0	18,2
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren zonder vooraf te verwittigen, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	9,8	12,5
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, zonder vooraf te verwittigen	9,5	20,9
Totaal	100,0 (N=1773)	100,0 (N=1745)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot deeltijds werken	69,6 (N=1757)	24,7 (N=1757)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot thuiswerk	18,9 (N=1728)	30,3 (N=1756)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot nemen van ouderschapsverlof	71,7 (N=1769)	49,1 (N=1751)

3.11 Kinderen onder de 12 jaar: mogelijkheden inzake flexibel werken door hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

De *flexibiliteit op het werk* verschilt opmerkelijk tussen de moeders en de vaders van jonge kinderen. Kinderen onder de 12 jaar hebben frequenter een moeder die de mogelijkheid heeft tot deeltijds werken of tot het nemen van ouderschapsverlof op haar werk. Hun vaders daarentegen kennen meer flexibiliteit in het begin- en einduur en hebben ook meer de mogelijkheid tot thuiswerk (zie tabel 3.11).

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om

in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als *teleenheid 'vrouwen'*, niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens. De arbeidsparticipatie in 2004 van moeders met een kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 72%. Dit cijfer ligt iets hoger dan in 2003

	2003		2004		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	62,7	62,7	64,2	63,2	63,2
Werkend als zelfstandige	7,5	6,3	7,6	8,3	7,4
Werkend als helper bij zelfstandige	2,8	1,7	2,5	3,5	2,6
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>75,0</i>	<i>72,7</i>	<i>76,4</i>	<i>77,1</i>	<i>75,4</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	4,9	6,0	5,1	4,4	5,1
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,8	6,7	3,2	1,3	3,7
Niet-beroepsactief	16,3	14,5	15,2	17,2	15,8
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>25,0</i>	<i>27,3</i>	<i>23,6</i>	<i>22,9</i>	<i>24,6</i>
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	54,5	41,1	53,9	58,9	54,2
Werkend als zelfstandige	5,3	4,3	5,1	5,9	5,3
Werkend als helper bij zelfstandige	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,0	1,4	2,0	2,3	2,0
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>62,2</i>	<i>47,1</i>	<i>61,4</i>	<i>67,4</i>	<i>61,9</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	21,1	28,7	22,4	18,4	21,4
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	8,8	13,3	8,6	6,6	8,4
Niet-beroepsactief	7,9	10,9	7,6	7,6	8,3
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>37,8</i>	<i>52,9</i>	<i>38,6</i>	<i>32,6</i>	<i>38,1</i>
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

	2003		2004		
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	Een kind of jongste kind		Totaal
			3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	
Totaal moeders (2)					
Werkend in loondienst	60,3	60,5	61,8	60,4	60,7
Werkend als zelfstandige	7,0	6,1	7,1	7,4	6,9
Werkend als helper bij zelfstandige	2,5	1,6	2,2	2,8	2,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>71,7</i>	<i>70,1</i>	<i>73,2</i>	<i>72,7</i>	<i>72,0</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	6,8	7,6	7,3	6,4	7,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA (1)	6,2	7,7	5,1	5,3	6,0
Niet-beroepsactief	15,3	14,7	14,5	15,6	15,0
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>28,3</i>	<i>29,9</i>	<i>26,8</i>	<i>27,3</i>	<i>28,0</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.12 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

(2) Omvat ook de moeders met kinderen inwonend in een ander gezin

(+0,3). De arbeidsparticipatie ligt iets lager bij moeders met een kind jonger dan 3 jaar (70,1%). Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij samenwonende moeders: 61,9% tegenover 75,4% bij moeders die samenwonen met een partner.

De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 47,1% is beroepsactief. Het aandeel beroepsactieven bij de alleenstaande moeders is gedaald van 62,2% in 2003 naar 61,9% in 2004 (zie tabel 3.12).

7. En de grootouders?

Nog slechts in beperkte mate beroepsactief

3

Bij kinderen onder de 3 jaar zijn nogal wat grootouders nog aan het werk, vooral van moederszijde. Bij 39% werkt de grootmoeder en/of de grootvader van moederszijde. Van vaderszijde bedraagt dit maar 24,1%. Uit tabel 3.13 blijkt in welke mate dit afneemt naarmate de kinderen ouder worden.

Arbeidsparticipatie grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Grootouders van moederszijde	39,0	25,3	15,6	23,4 (N=2217)
Grootouders van vaderszijde	24,1	18,2	12,3	16,6 (N=2035)

3.13 Kinderen onder de 12 jaar: arbeidsparticipatie van de grootmoeder en/of grootvader van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

8. De Europese context

8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen.

Wel is de *werkzaamheidsgraad* bij vrouwen met jonge kinderen bekend.

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd Zweden, dat niet meedoet aan deze survey.

In tabel 3.14 is de werkzaamheidsgraad bij moeders opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad in het Vlaamse Gewest bij moeders met een of meer kinderen onder de 15 jaar behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen overal een lagere werkzaamheidsgraad. Denemarken vormt hierop een uitzondering.

Werkzaamheidsgraad moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 3 jaar			
Vlaams Gewest	84	81	54
België	73	71	6
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	63	54	33
Frankrijk	67	53	37
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	78	74	54
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	80	83	77
Finland	54	53	40
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	55	51	41
Italië	56	48	34
Portugal	77	73	52
Spanje	63	50	41
Oostenrijk	70	54	37
Ierland	70	58	45
Verenigd Koninkrijk	67	54	35

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 3 tot 6 jaar			
Vlaams Gewest	83	84	66
België	74	74	56
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	64	57	45
Frankrijk	76	77	56
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	72	74	62
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	77	91	78
Finland	83	83	71
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	59	55	53
Italië	59	51	39
Portugal	79	78	62
Spanje	61	54	47
Oostenrijk	75	67	53
Ierland	66	54	45
Verenigd Koninkrijk	64	66	45

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 15 jaar			
Vlaams Gewest	76	80	73
België	70	74	64
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	74	72	55
Frankrijk	75	78	64
Luxemburg	64	65	(1)
Nederland	73	77	71
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	84	89	85
Finland	85	88	83
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	61	60	55
Italië	57	53	45
Portugal	75	77	68
Spanje	60	60	58
Oostenrijk	81	78	70
Ierland	66	61	56
Verenigd Koninkrijk	75	76	60

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Totaal met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar			
Vlaams Gewest	79	81	64
België	71	73	55
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	64	56	39
Frankrijk	73	70	51
Luxemburg	68	63	48
Nederland	74	75	63
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	82	88	80
Finland	76	77	60
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	59	57	52
Italië	57	52	39
Portugal	76	76	59
Spanje	62	57	48
Oostenrijk	78	69	52
Ierland	67	59	48
Verenigd Koninkrijk	72	67	46

3.14 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar naar leeftijd van het jongste kind in enkele EU-15-landen - 2006

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2006 (Bewerking Steunpunt WSE)

(1) Cijfer niet betrouwbaar

NB: niet beschikbaar

8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

Zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft ongeveer 9,3% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. Met 13,5% telt België een relatief hoog aantal jongeren dat leeft in een gezin zonder werkende volwassene. Alleen Groot-Brittannië scoort hoger. De cijfers voor het Vlaamse Gewest die een jongere leeftijdsgroep betreffen, liggen ook aan de hoge kant (zie tabel 3.15).

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	9,3*	10,5**		
België	10,8	12,9	13,5	13,5
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,0	10,7	10,3	9,3
Frankrijk	9,4	9,5	9,5	9,8
Luxemburg	4,1	2,7	3,7	4,0
Nederland	8,0	7,0	6,2	5,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	NB	6,6	4,9	
Denemarken	NB	5,7	5,0	
Zweden	NB	NB	NB	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,3	4,1	3,6	3,9
Italië	7,6	5,6	5,4	5,8
Portugal	3,9	4,3	4,7	4,8
Spanje	6,5	5,4	5,1	5,0
Oostenrijk	4,3	6,3	7,2	6,1
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,5	16,2	16,7
Ierland	10,2	12,0	11,3	11,2
EU-15	9,7***	9,6***	9,3***	9,3***

3.15 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen

Bron: Eurostat

* Kinderen jonger dan 14 jaar

** Kinderen jonger dan 12 jaar

*** Ramingen

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 4
Welvaart, armoede en
kansarmoede

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold' - een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven - de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een preciaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

Weinig zorgen over geldzaken: de meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

We bekijken eerst het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen. Het gaat om het 'equivalised' beschikbaar inkomen, dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte*.

We bekijken de mediaan (middelste getal van een geordende rij) i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens.

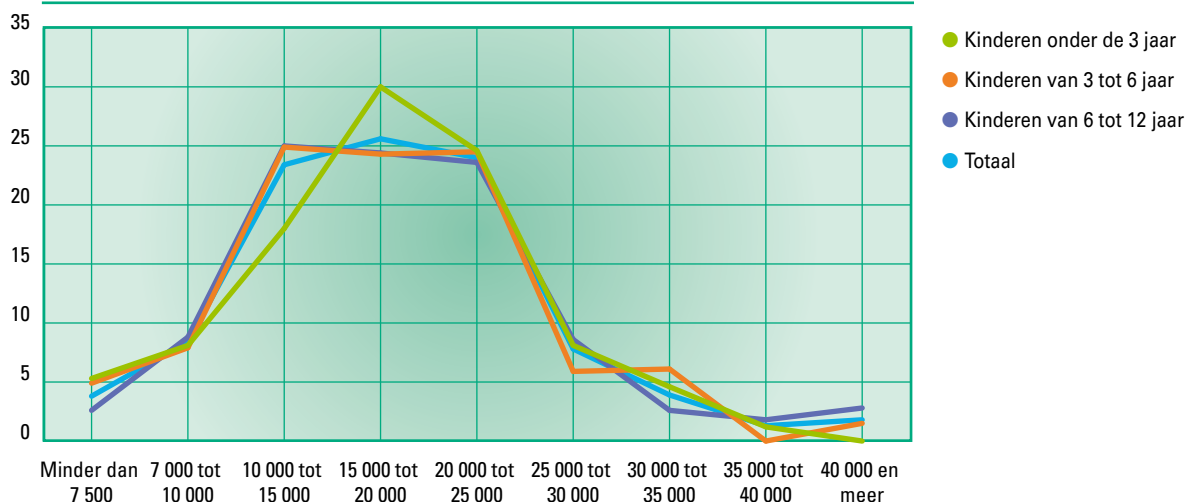
In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan in 2004 18 722,5 euro per jaar. De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat bedrag (9747 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 26 956 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2004.

** Voor de berekening van het beschikbare inkomen per persoon wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen*

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte, per persoon in hun gezin - Vlaams Gewest - 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

2. Verhoogd armoederisico

Ruim 1 op de 10 jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking die leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2004 kwam dit voor België neer op 20 711,75 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2003 kwam dit neer op 19 580,40 euro. In 2004 lag de grens dus 5,8% hoger

dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - federale bevoegdheid zijn.

We bekijken hier het percentage kinderen dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens. De dagelijkse omstandigheden voor deze kinderen dreigen moeilijk te zijn en hun toekomstige economische situatie loopt gevaar.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11,5% van de kinderen onder de 12 jaar.

Naar leeftijdscategorie zijn er geen verschillen. Wel is er een groot verschil naargelang van het gezinstype, met het laagste risico voor kinderen in

tweeoudergezinnen met 1 kind (2,5%) en het hoogste voor kinderen in een eenoudergezin (29,0%). Nog grotere verschillen zien we als we ook het niet beroepsactief zijn mee bekijken. 49% van de kinderen in tweeoudergezinnen waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd armoederisico. Ook bij kinderen in eenoudergezinnen met een niet-werkende ouder ligt dit risico zeer hoog: 48,1%. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen en in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen: kinderen in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen kennen een veel hoger risico op armoede (16,7%) dan kinderen in een tweeoudergezin met 1 of 2 kinderen (zie grafiek 4.2).

Naar tewerkstellingssituatie in gezin

Eenoudergezin met niet-werkende ouder	48,1%
Eenoudergezin met werkende ouder	12,4%
Tweeoudergezin, beide ouders niet-werkend	49,0%
Tweeoudergezin, een werkende en een niet-werkende ouder	19,9%
Tweeoudergezin, beide ouders werkend	1,6%

Naar gezinstype

Eenoudergezin met een of meer kinderen	29,0%
Tweeoudergezin met 3 of meer kinderen	16,7%
Tweeoudergezin met 2 kinderen	6,7%
Tweeoudergezin met 1 kind	2,5%

Naar leeftijd

Kinderen van 6 tot 12 jaar	10,6%
Kinderen van 3 tot 6 jaar	12,2%
Kinderen onder de 3 jaar	13,0%

Totaal kinderen onder de 12 jaar

11,5%

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype en tewerkstellingssituatie in het gezin - Vlaams Gewest - 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor bijna 16% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor 36% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (10,5%) of zeer moeilijk (4,9%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 34,8% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

4. Niet-monetaire ontbering

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

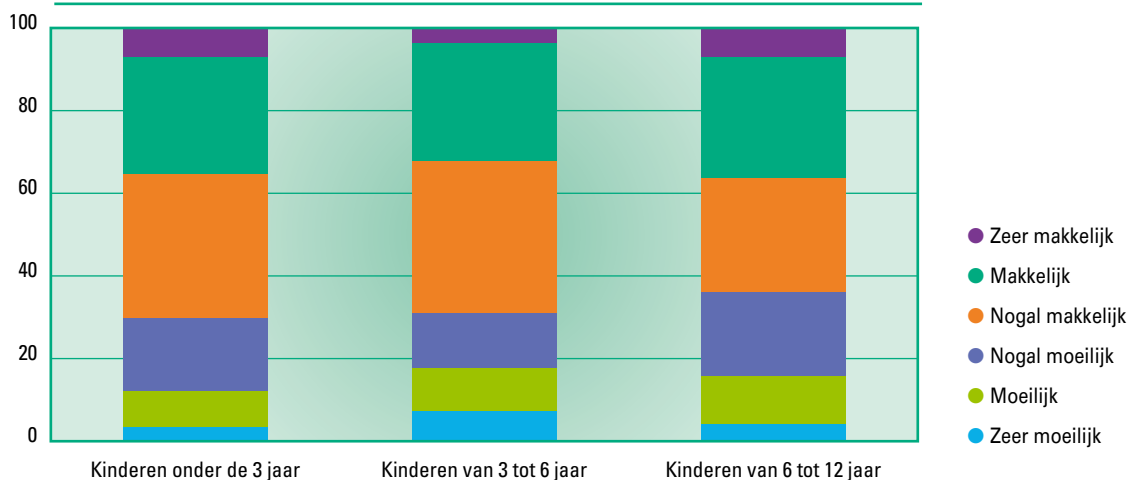
Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we het zich kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan, het zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, en het zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen. Opmerkelijk is dat bijna 18% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de

referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven *jaarlijks een week op vakantie te gaan*.

Slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *om de twee dagen vlees, kip of vis te eten* (of een vegetarisch equivalent).

Bijna 6% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen*. Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen, behalve voor wat betreft het op vakantie gaan: kinderen van 3 tot 6 jaar leven iets vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven.

Eindjes aan elkaar knopen?

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	18,0	15,9	18,4	17,6 (N=840)
Het gezin kan zich niet veroorloven om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	1,6	1,3	1,8	1,6 (N=840)
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	4,3	5,5	6,7	5,7 (N=840)

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron

5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers

krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2006 waren er 4239 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, dit is 0,3% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit aantal lag 1,9% hoger dan in 2005 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan een of beide ouders alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon

Een heel beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat het leefloon trekt; meestal gaat het om een gezin met een moeder die het leefloon trekt. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 600 euro (zie tabel 4.7).

Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2005	1 687	1 351	1 119	4 157
2006	1 756	1 350	1 133	4 239

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

4

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt - Vlaams Gewest - 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

Leefloon

Kinderen in gezin met leefloon	0,5%
Gemiddeld bedrag per maand	599,8 euro

4.7 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat het leefloon ontvangt en gemiddeld bedrag leefloon - Vlaams Gewest - 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

6. Kinderen in kansarme gezinnen

Beperkt aantal kinderen leeft in een kansarm gezin

Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede.

Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Alle gezinnen met een kind geboren tussen 1 januari 2007 en 31 december 2007 werden beoordeeld naar de 6 criteria en daarnaast werd per kansarm gezin de informatie opgevraagd over de beoordelingscriteria. Zowat 7,3% van de in 2007 geboren kinderen (Vlaams Gewest) werd geboren in een kansarm gezin (voorlopig cijfer). Het gaat om 4828 kinderen in het Vlaamse Gewest. Tegenover 2006 is het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin licht toegenomen (zie tabel 4.8).

In grafiek 4.9 is de evolutie weergegeven sinds 2000. Na enkele jaren van stabilisatie (2003-2005) hernam de stijgende trend vanaf 2006.

Kansarme gezinnen

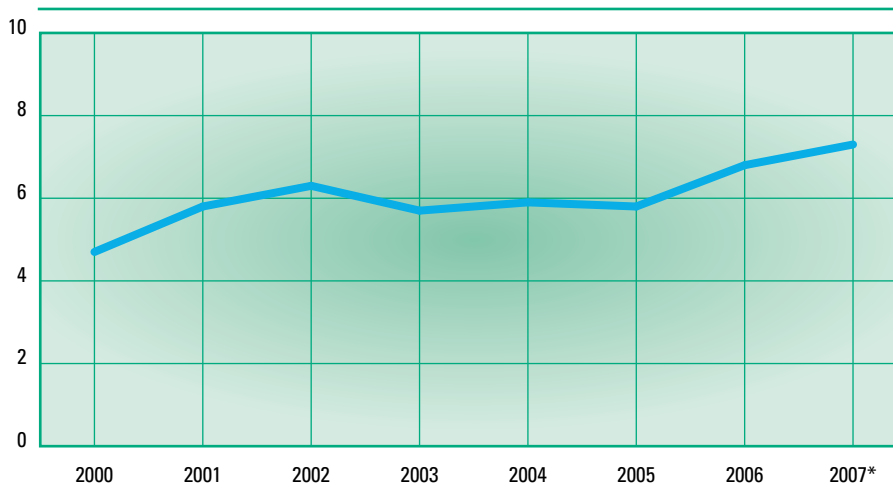
	2006	2007*
Antwerpen	10,2	10,2
Vlaams-Brabant	3,6	3,5
West-Vlaanderen	4,8	5,6
Oost-Vlaanderen	6,1	6,6
Limburg	7,5	9,2
Totaal	6,8	7,3

4.8 Percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin, naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Evolutie kansarme gezinnen

4.9 Evolutie van het percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin sinds 2000 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

Het percentage kansarme gezinnen verschilt naargelang van de *provincie*. In de provincie Antwerpen ligt het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 10,2%; in Vlaams-Brabant het laagst met 3,5%. In de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen werden respectievelijk 9,2%, 6,6% en 5,6% kansarme gezinnen geregistreerd (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.8).

De helft van de kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft, woont in zes steden. Het gaat om 2418 kinderen of ruim 50,1% van de groep. De zes steden waar deze kinderen wonen, zijn Antwerpen, Gent, Genk, Leuven, Mechelen en Menen. De grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent maken respectievelijk ruim 31% en bijna 9% uit van het totale aantal kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft. Genk komt op de derde plaats met 2,8%.

Kansarmoede is gekleurd. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit. Tabel 4.10 geeft voor het Vlaamse Gewest het aandeel van de kinderen in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naargelang van de origine van de moeder bij haar geboorte. Niet tot de Belgische natie behoren verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen.

De meeste kansarme gezinnen hebben te maken met een *complex geheel*

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	40,8	82,1
Marokkaanse origine	14,8	3,9
Turkse origine	9,3	2,4
Andere origine	34,6	10,9
Niet bekend	0,5	0,7
Totaal	100,0	100,0

4.10 Kinderen in 2007 geboren in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naar nationaliteit van de moeder bij haar geboorte - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Voorlopige cijfers

van problemen. Een lage opleiding is het meest aangekruiste criterium (bij 80,0% van de kinderen in een kansarm gezin). Een laag inkomen en de zwakke arbeidssituatie worden respectievelijk bij 75,2% en 74,2% van de kinderen in een kansarm gezin aangekruist. Slechte huisvesting komt voor bij bijna 50% van de kansarme gezinnen. Bij ongeveer 34% van de kinderen is er sprake van problemen in de ontwikkeling. Problemen op het vlak van gezondheid scoort het laagst (zie tabel 4.11).

Uit de registratie blijkt ook dat bij 48,8% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, het gezin in een algehele zwakke sociaal-economische situatie leeft. Dit houdt in dat deze gezinnen tegelijkertijd op het vlak van inkomen, opleiding en arbeidssituatie zwak staan.

Treft bijna 0,7% van de kinderen

In de Ikaros-databank van Kind en Gezin wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven.

485 kinderen werden in 2007 geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, of 0,7% van de kinderen geboren in dat jaar (voorlopige cijfers). Dit percentage is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006. Bijna de helft van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.12).

Precair verblijfsstatuut

	2006		2007*	
	Aantal	% van de geboorten	Aantal	% van de geboorten
Antwerpen	265	1,4	224	1,1
Vlaams-Brabant	65	0,6	48	0,4
West-Vlaanderen	68	0,6	65	0,6
Oost-Vlaanderen	110	0,7	99	0,6
Limburg	54	0,7	49	0,6
Totaal	562	0,8	485	0,7

4.12 Kinderen geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

8. Woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een woning waarvan het gezin eigenaar is

Het woonstatuut - eigenaar of huurder - heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

Meestal is het gezin eigenaar van de woning (73,3%). Dit percentage stijgt naarmate het kind ouder wordt (zie tabel 4.13).

Opmerkelijk is het veel hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin de woning huurt: het bedraagt 25,0% tegenover slechts 5,1% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2005).

Woonstatuut

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 7 jaar	Kinderen van 7 tot 12 jaar	Totaal
Eigenaar of gratis bewoner	67,8	74,2	75,7	73,1
Huurder (marktprijs of lagere prijs dan de marktprijs)	32,2	25,8	24,3	26,9
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=220)	100,0 (N=415)	100,0 (N=840)

4.13 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat woont in een woning waarvan het gezin eigenaar of huurder is - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

9. De Europese context

9.1. Verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty threshold' uitgewerkt door Eurostat is alleen beschikbaar op het niveau van de gezinnen, niet met het kind als teleenheid. Onder 'at-risk-of-poverty threshold' of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen per persoon beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. Opmerkelijk is ook de relatief slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.14).

Gezinnen met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	met kinderen ten laste	met 1 kind ten laste	met 2 kinderen ten laste	met 3 of meer kinderen ten laste
België	40	11	11	18
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	33	11	12	18
Frankrijk	38	14	15	29
Luxemburg	56	18	21	31
Nederland	50	9	12	26
<i>Noordse landen</i>				
Finland	31	8	8	17
Denemarken	26	4	5	16
Zweden	39	6	7	15
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	36	24	28	45
Italië	39	24	32	50
Portugal	56*	22*	33*	52*
Spanje	45	19	29	48
Oostenrijk	39	12	16	27
Verenigd Koninkrijk	57	19	19	38
Ierland	63	16	22	33
EU-15	42**	16**	20**	31**

4.14 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico, naar gezinstype - 2006

Bron: Eurostat, website

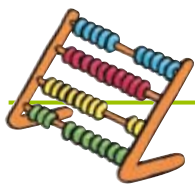
(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbare gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

* Voorlopige cijfers

** Raming

HOOFDSTUK 5
Kinderen en externe
opvoedingsmilieus

De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het uitoefenen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school. In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we populatiecijfers komende uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen de situatie in Vlaanderen.

Tot slot vergelijken we met de situatie in de landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in in de tijdsbesteding van jonge kinderen. In grafiek 5.1 wordt het percentage gebruikers van kinderopvang weergegeven. Hierna overlopen we achtereenvolgens de opvang van kinderen onder de 3 jaar en van kinderen van 3 tot 12 jaar.

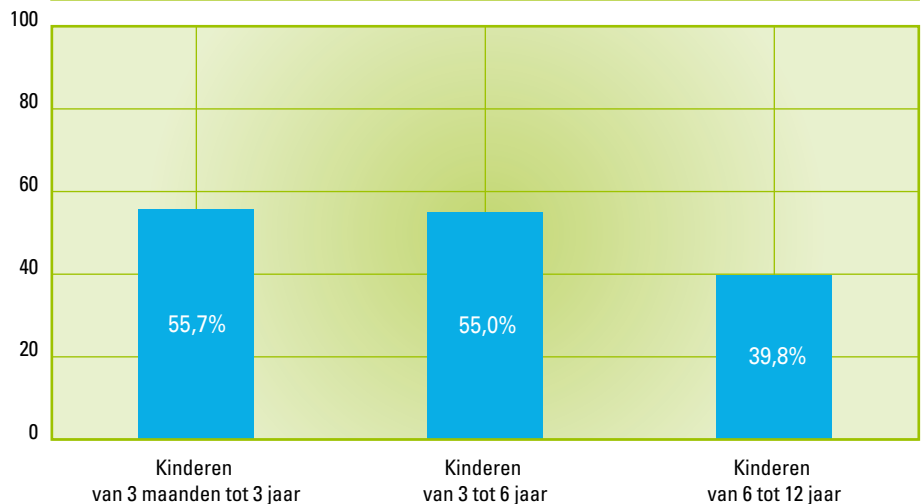
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Bijna 56% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

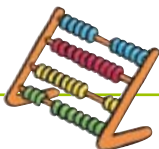
55,7% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt geregeld, d.w.z. *minstens gedurende een ononderbroken periode van 5 uren per week*, toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling (voorjaar 2004). Daarnaast is er nog

Regelmatig gebruik van opvang onder de 12 jaar

5.1 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

een groep van 10,1% die beperkt gebruikmaakt van kinderopvang. 34,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt niet toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling. Het regelmatige gebruik van kinderopvang lag in 2004 3,5 hoger dan in 2002 (zie tabel 5.2).

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel lager gebruik van kinderopvang; tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatig gebruik boven de 60%

Naargelang de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Beneden de leeftijd van 6 maanden ligt het regelmatige gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.3 en grafiek 5.4). In tabel 5.3 en grafiek 5.4 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen. Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%, met een piek bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover het najaar 2002 is het regelmatige gebruik van kinderopvang gedaald bij de kinderen van 3 tot 6 maanden. In de andere leeftijdsgroepen is het gestegen; opmerkelijk hierbij is de stijging van 52,5% naar 59,8% in de leeftijdsgroep 6 maanden tot 1 jaar.

Gebruik kinderopvang

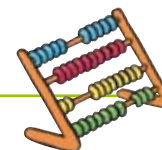
	2002	2004
Regelmatig gebruik	52,2	55,7
Beperkt gebruik	11,1	10,1
Geen gebruik	36,7	34,2
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik opvang naar leeftijd

	2002		2004	
	Regelmatige opvang	Regelmatige opvang	Beperkte opvang	Geen opvang
1 tot 3 maanden	8,8	14,5	16,0	69,5
3 tot 6 maanden	34,8	32,7	12,0	55,2
6 maanden tot 1 jaar	52,5	59,8	9,3	30,9
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	56,9	61,3	8,5	30,2
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	61,4	62,7	10,0	27,3
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	56,1	61,3	8,3	30,4
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	54,2	58,2	9,4	32,4
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	41,8	45,1	13,5	41,4
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	52,2	55,7	10,1	34,2

5.3 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Naar kansengroepen

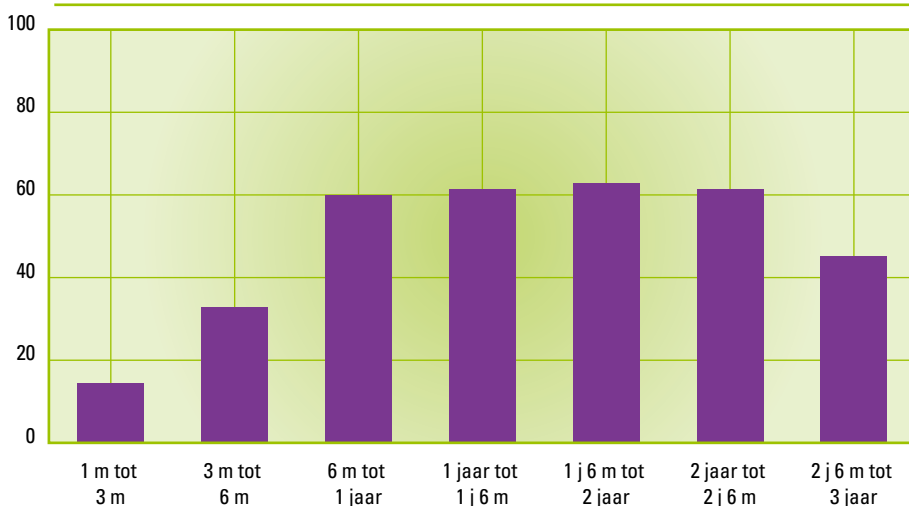
Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang, maar ook in deze groepen is het gebruik merkkelijk toegenomen

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep.

Slechts 23,7% van de *allochtone kinderen* en 21,7% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Het laagste gebruik wordt genoteerd bij kinderen in een kansarm allochtoon gezin (12,7%). Tegenover het najaar 2002 is ook bij de allochtone kinderen en de kinderen uit een kansarm gezin het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen.

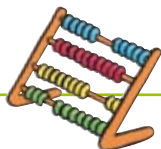
Kinderen bij een alleenstaande ouder maken ook iets minder gebruik van opvang. In het voorjaar 2004 bedroeg het regelmatige gebruik van kinderopvang 48% (zie tabel 5.5 en grafiek 5.6).

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.4 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar - voorjaar 2004

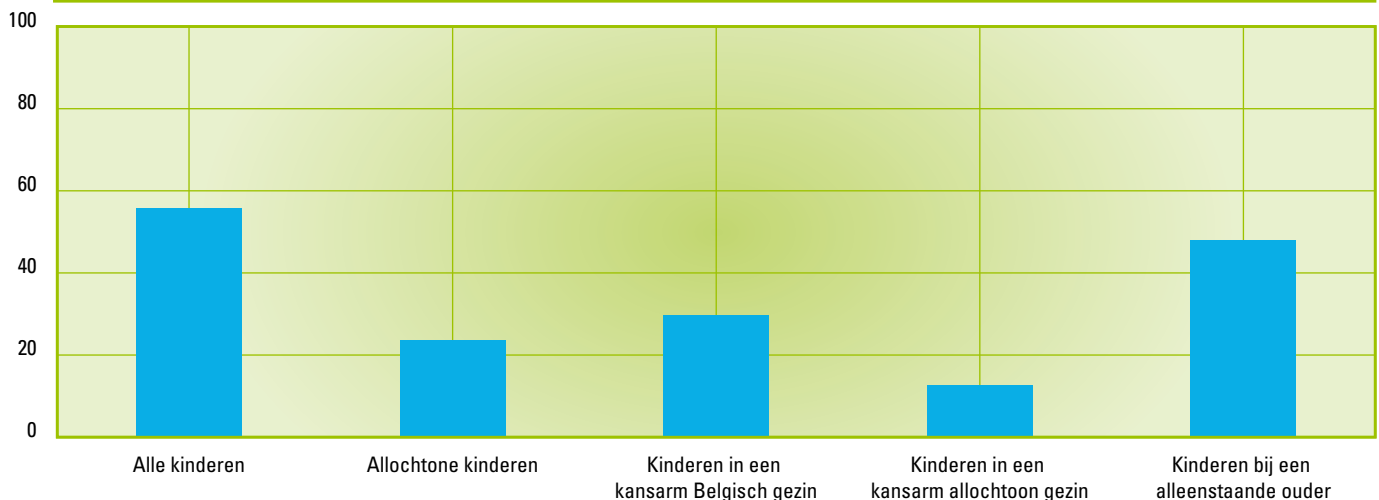

	2002		2004	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	19,6	23,7	6,7	69,5
Kinderen in een kansarm gezin	18,8	21,7	5,9	72,4
<i>waarvan</i>				
<i>Kinderen in een kansarm Belgisch gezin</i>	26,8	29,7	3,4	66,9
<i>Kinderen in een kansarm allochtoon gezin</i>	8,1	12,7	7,9	79,4
Kinderen bij een alleenstaande ouder	NB	48,0	11,4	40,6
Alle kinderen	52,2	55,7	10,1	34,2

5.5 Allochtone kinderen, kinderen in een kansarm gezin en kinderen bij een alleenstaande ouder: gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage)

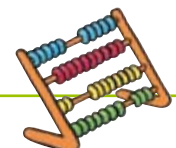
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

NB: niet beschikbaar

5.6 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest, naar kansengroepen - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar - voorjaar 2004

Intensiteit

Voor bijna 71% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit deeltijds (zie tabel 5.7). Tegenover 2002 is de deeltijdse opvang licht toegenomen (+0,7). 35,4% van de regelmatige gebruikers maakt soms gebruik van *atypische opvang*, dit is opvang vóór 7 uur, na 18 uur, nacht- en weekendopvang of opvang gedurende meer dan 11 uren per dag. Ook het gebruik van atypische opvang is toegenomen tegenover 2002; in 2002 bedroeg het 31,4%.

1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar

Algemeen

Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren

55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar worden tijdens de week opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie grafiek 5.1 en tabel 5.8). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4% gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7% (zie tabel 5.8).

Opvangduur

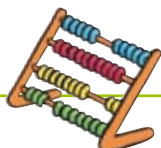
	2002	2004
Voltijds	29,8	29,1
Deeltijds	70,2	70,9
Totaal	100,0	100,0

5.7 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens een ononderbroken periode van 5 uren per week) gebruikmaken van opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik van buitenschoolse opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.8 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang als kinderen die bij beide ouders wonen (respectievelijk 46,3% en 44,5% regelmatig gebruik).

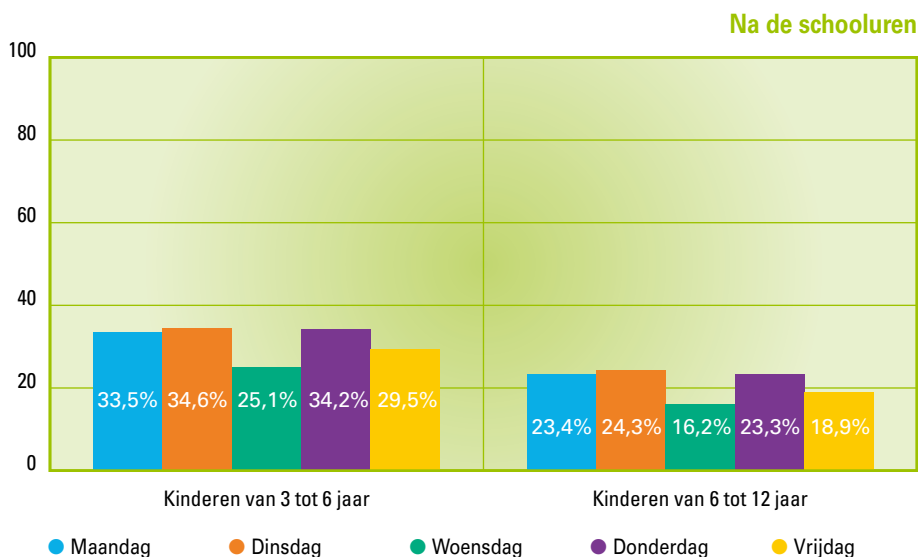
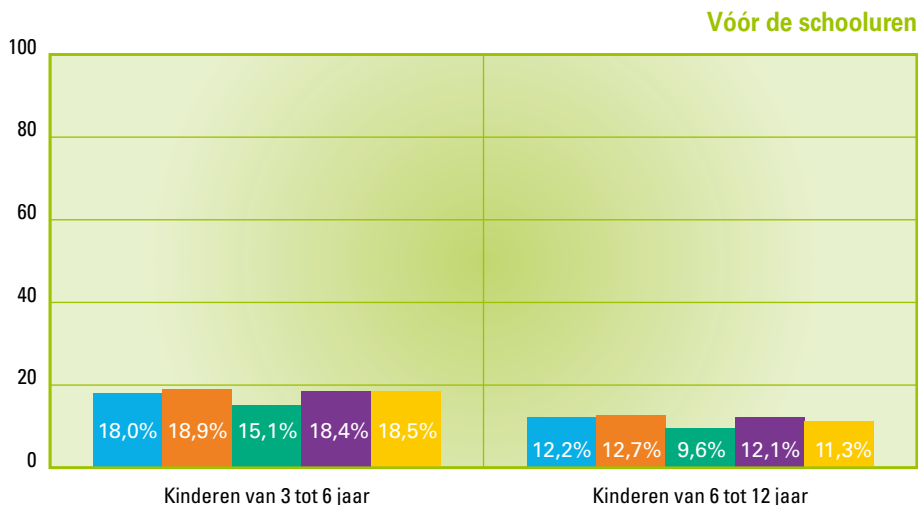
Per opvangmoment

Vooraf na de school wordt er gebruik gemaakt van opvang. In grafiek 5.9 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekdag en per opvangmoment.

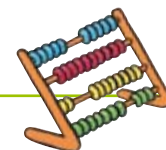
Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens een opvangmoment vóór de school en hoogstens een opvangmoment na de school (zie tabel 5.10).

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

5.9 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekdag en per opvangmoment in het Vlaamse Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) - voorjaar 2004
Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de drie jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

Ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2004 opgevangen door een onthaalouder aangesloten bij een

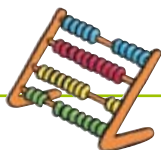
dienst voor onthaalouders, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, bij een zelfstandige onthaalouder, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 34,5% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (31,0%). Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang licht af (zie tabel 5.11 en grafiek 5.12).

Bij de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang.

De opvang in en door de school komt op de tweede plaats, met 34,5%. De

formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% op. Het aandeel van de IBO's bedraagt 11,5%.

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af, en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe. In tabel 5.11 is ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

Gebruik van opvang naar soort opvang

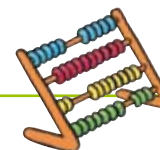
	2002	2004
Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar		
Informele opvang	37,4	34,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	61,7	64,1
Opvang door en in de school	0,9	1,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar		
Informele opvang	49,8	45,3
Formele opvang binnen Kind en Gezin	21,0	20,3
Opvang door en in de school	25,9	31,0
Twee soorten, even belangrijk	3,3	3,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 jaar tot 12 jaar		
Informele opvang	51,9	45,6
Formele opvang binnen Kind en Gezin	15,5	15,0
Opvang door en in de school	30,0	36,7
Twee soorten, even belangrijk	2,6	2,6
Totaal	100,0	100,0
Totaal kinderen van 3 tot 12 jaar		
Informele opvang	51,1	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	17,6	17,1
Opvang door en in de school	28,4	34,5
Twee soorten, even belangrijk	2,9	2,9
Totaal	100,0	100,0

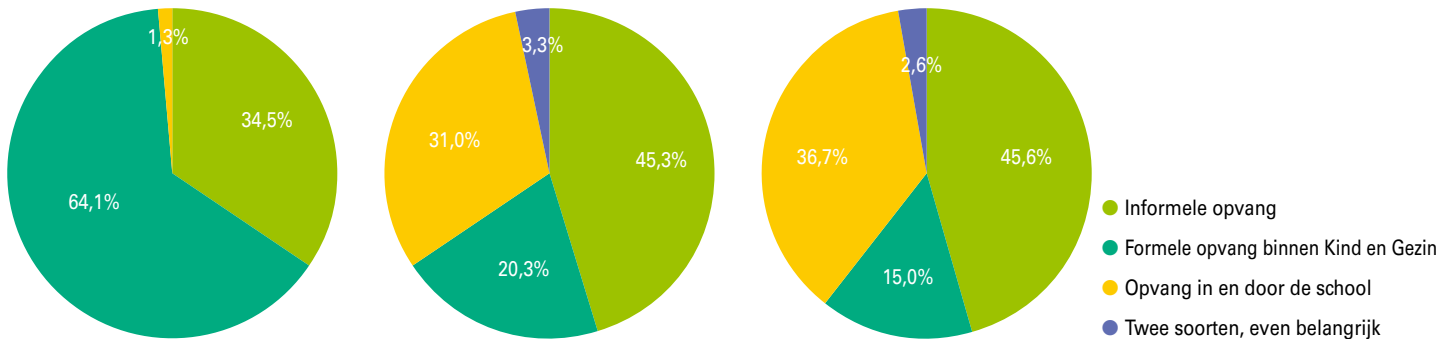
5.11 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Kinderen en externe opvoedingsmilieus

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2007

Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar

Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar

Kinderen van 6 tot 12 jaar

5.12 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest - voorjaar 2004

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Algemeen

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin*. In tegenstelling tot de gegevens voorgesteld in punt 1 en in punt 1.2.1 gaat het hier om de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin, ook de Brusselse.

Het aantal aanwezige kinderen wordt afgezet tegen het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest en een deel van de kinderen in Brussel (30%, conform een politiek vastgelegde norm). Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken omvat alleen de

'de jure'-bevolking (zie hoofdstuk 1, punt 1.1 - 1.3). Via de Kind en Gezin-registratie (Ikaros) kunnen we inschatten hoe groot het aantal kinderen is buiten de 'de jure'-bevolking. Voor het berekenen van de percentages werden in de noemer de officiële bevolkingscijfers verhoogd met deze fractie.

Gebruik van formele kinderopvang voor kinderen onder de 12 jaar

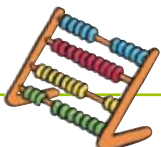
Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 50,1% van deze kinderen maakt gebruik van formele opvang. Ruim 43% van de kinderen van 2 maanden tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 34,9%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief (zie grafiek 5.13).

Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens nog bijna 15% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.14).

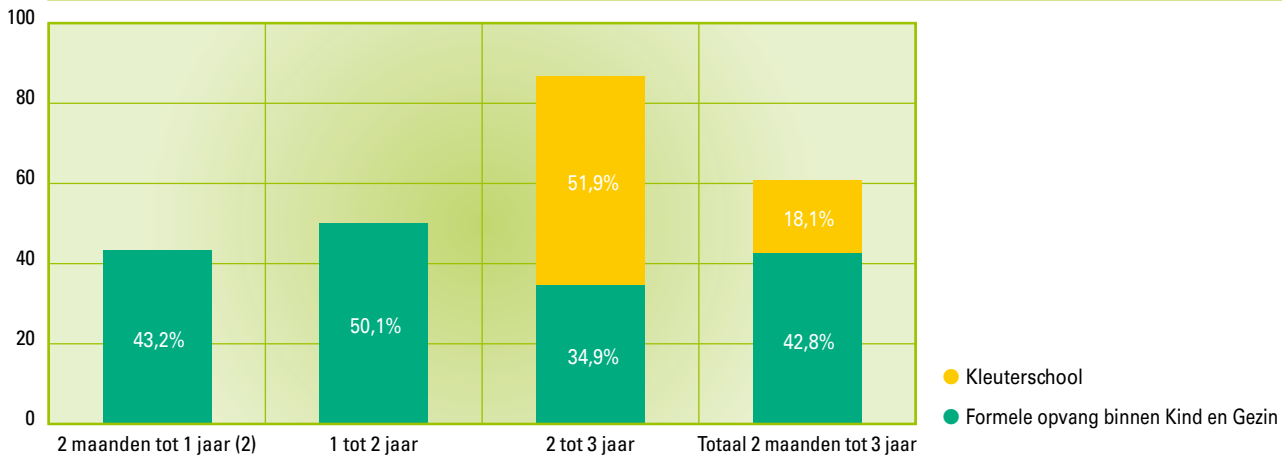
Gebruik van formele kinderopvang en kleuterschool voor kinderen onder de 3 jaar

Voor de leeftijdsgroep 2,5 jaar tot 3 jaar kan er zowel gebruik worden gemaakt van kinderdagopvang als van het schoolstelsel. Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2007 51,9% ingeschreven in een kleuterschool.

* Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige onthaalouders, mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's)

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

5.13 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen in Vlaanderen naar leeftijdsjaar - 2007 (percentage)

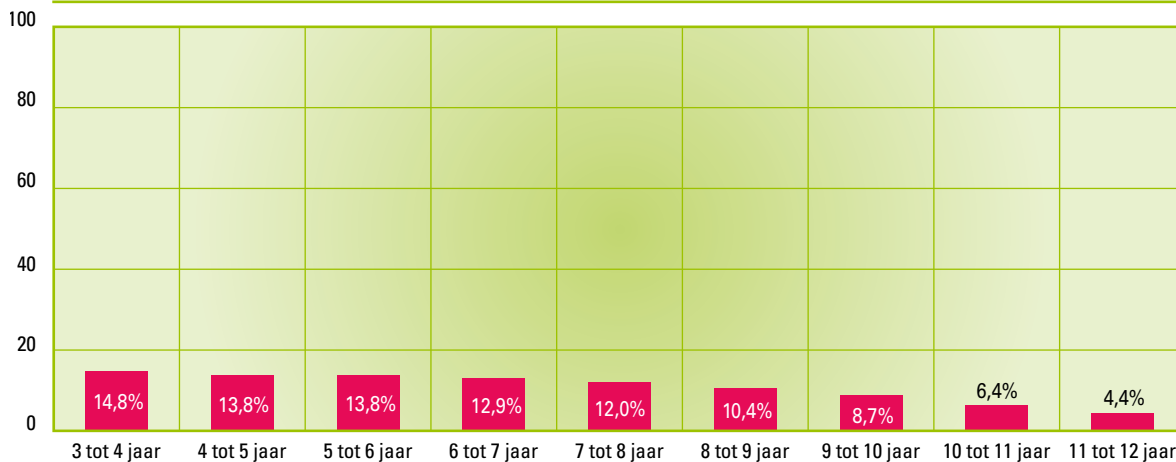
Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2007

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

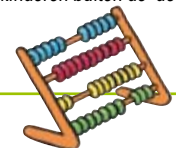
5.14 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in Vlaanderen naar leeftijd - 2007 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking werden meegeteld

Kinderen en externe opvoedingsmilieus

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2007

Nemen we dit samen met het cijfer van de formele opvang binnen Kind en Gezin, dan blijkt dat bijna 86,8% van de kinderen van 2 tot 3 jaar van een van beide systemen gebruikmaakt. In de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in Vlaanderen betekent dit dat bijna 61% van een van beide systemen gebruikmaakt, waarvan 42,8% gebruikmaakt van formele opvang en 18,1% naar de kleuterschool gaat*.

Evolutie gebruik formele opvang en kleuterschool

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is licht toegenomen van 2006 naar 2007 (+0,5). Ook het gebruik van formele opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar is licht toegenomen van 2006 naar 2007 (+0,8 en +0,9 procentpunten) (zie tabel 5.15).

* Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

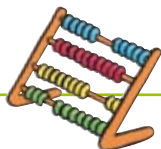
Evolutie gebruik formele opvang ⁽¹⁾

	2006	2007
Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar		
Formele opvang	42,3	42,8
Kleuterschool	18,1	18,1
Totaal	60,4	60,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,3	14,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	8,2	9,1

5.15 Evolutie van het gebruik van formele opvang en kleuterschool voor kinderen van 2 maanden tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking werden meegeteld

Naar provincie

In grafiek 5.16 bekijken we het gebruik van *formele opvang* in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in *kleuterscholen* voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie.

Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (51,3%). In de provincies Limburg (37,9%) en Antwerpen (37,5%) ligt het heel wat lager. De provincies Vlaams-Brabant (44,3%) en Oost-Vlaanderen (44,0%) situeren zich hiertussen.

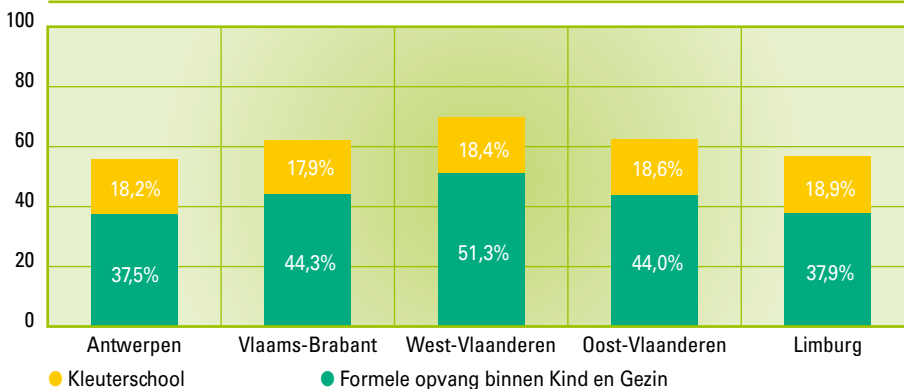
Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar verschilt nagenoeg niet per provincie: het schommelt tussen 17,9% in Vlaams-Brabant en 18,9% in Limburg.

Grafiek 5.17 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin het hoogst in West-Vlaanderen (20,2%). Limburg kent het op één na hoogste gebruik (19,4%). De provincie Oost-Vlaanderen (14,0%) neemt een middenpositie in. De provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (respectievelijk 11,7% en 11,8%).

Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in de provincie Limburg (14,2%). De provincie West-Vlaanderen kent het op één na hoogste gebruik (10,6%). De andere provincies schommelen rond 8%.

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

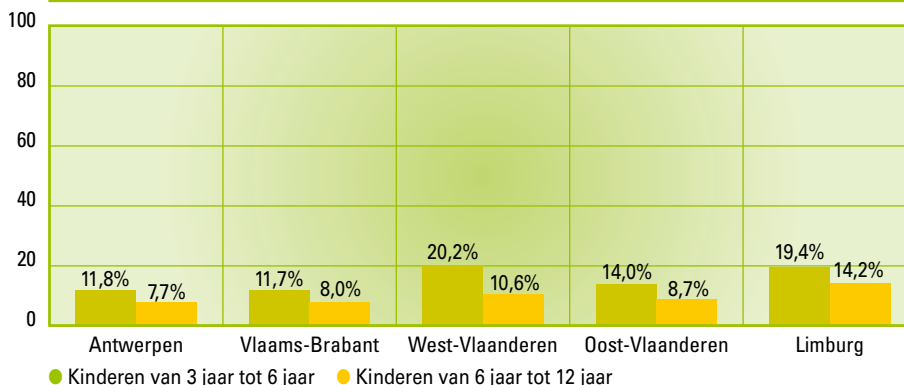
5.16 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2007 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2007

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie

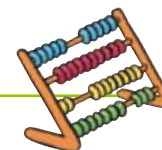
Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.17 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2007 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie afgeleid uit de Ikaros-registratie

Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de 3 jaar is de onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders het meest gebruikte type van opvangvoorziening: bijna 18% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 9,8% van de kinderen op. De zelfstandige kinderdagverblijven en mini-crèches vangen 10,6% op (zie tabel 5.18). De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.19).

Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾ ⁽²⁾

Onthaalouder aangesloten bij een dienst	17,6
Kinderdagverblijf	9,8
Mini-crèche of zelfstandig kinderdagverblijf	10,6
Zelfstandige onthaalouder	3,6
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	1,2
Onderwijs	18,1
Totaal in formele opvang of kleuterschool	60,9

5.18 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type formele opvangvoorziening binnen Kind en Gezin of kleuterschool - Vlaanderen - 2007 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2007

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar type opvangvoorziening ⁽¹⁾

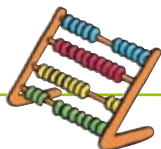
Kinderen van 3 tot 6 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	10,5
Kinderdagverblijf of onthaalouder aangesloten bij een dienst	2,2
Zelfstandige sector	1,4
Totaal	14,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	8,0
Onthaalouder aangesloten bij een dienst	0,5
Zelfstandige sector	0,6
Totaal	9,1

5.19 Kinderen in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in Vlaanderen - 2007 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2007

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2007 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In februari 2004 was 16,8% van de kinderen van 1 maand tot 3 jaar ziek tijdens de week waarover werd geënquêteerd. Voor bijna 53% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.20). Er zijn merkbaar meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen in een kinderdagverblijf (erkend kinderdagverblijf 71,7%; zelfstandig kinderdagverblijf 63,6%). Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang het minst (32,8%). Er is geen recente informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren

Gezwind naar de opvang, en nog gezwinder naar huis

In het onderzoek 'De zorg voor jonge kinderen' van het Centrum voor Sociaal

Zorg bij ziekte: kinderen onder de 3 jaar

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	47,3
Opvang gewijzigd	52,7
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	13,5
Ouder werkte thuis	6,8
Ouder nam sociaal verlof	24,3
Ouder nam vakantie of recuperatie	15,0
Grootouders zorgden voor het kind	47,2
Familie, burens, kennissen zorgden voor het kind	4,2
Opvangdienst voor zieke kinderen	3,0
Opvang i.p.v. school	1,4
Andere	11,3

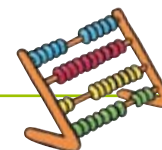
5.20 De zorg bij ziekte van kinderen van 1 maand tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaamse Gewest - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

Beleid Herman Deleeck zijn een aantal vragen opgenomen omtrent het welbevinden van kinderen bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren uit de opvang. Voor de voorschoolse opvang werden vragen gesteld over kinderen vanaf de leeftijd van 12 maanden. In tabel 5.21 worden de scores op de voorgelegde items weergegeven. Bij het naar de opvang gaan vinden de meeste ouders dat het kind ontspannen

en levendig is of veel energie heeft. Agressief gedrag of stil en teruggetrokken zijn wordt zelden vermeld. Afscheid nemen lijkt daarentegen iets moeilijker, maar blijft zeer positief. Bij het terugkeren uit de opvang worden de voorgelegde items over het gedrag van de kinderen zelfs nog iets positiever beantwoord.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Bij het gaan naar de opvang					
Kind is ontspannen (N=767)	0,8	2,1	5,5	47,2	44,2
Afscheid nemen is moeilijk (N=742)	41,9	35,4	7,8	8,5	6,3
Kind is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=751)	2,3	5,5	13,2	49,7	29,3
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=757)	55,2	30,0	7,5	6,7	0,4
Kind is levendig, heeft veel energie (N=768)	0,1	1,7	7,4	48,6	42,2
Bij het terugkomen van de opvang					
Kind is futloos (N=778)	55,4	38,3	3,0	3,0	0,4
Kind is aandachtig voor wat er in zijn omgeving gebeurt (N=777)	0,1	1,8	4,5	51,9	41,7
Kind kijkt ouder niet aan, zegt weinig (N=756)	52,1	39,6	4,4	2,8	1,1
Kind is ontspannen (N=786)	0,5	2,7	5,1	52,7	39,1
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=783)	58,7	31,5	5,6	4,0	0,1

5.21 Welbevinden en formele opvang: gemoedsgesteldheid en reacties bij het gaan naar de opvang en het terugkomen van de opvang van kinderen van 1 jaar tot 3 jaar, zoals gerapporteerd door de ouders - 2005

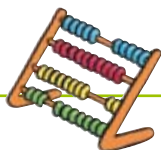
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

1.4.2. Tijdens de opvang

Bijna 40% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij ruim 50% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven) werden in 2004-2006 bij een grote groep kinderen* (ruim 9000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling

* Het gaat om metingen in 620 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidings-traject bij de implementatie van het ZiKo-instrument (Zelfevaluatie-instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de opvang)

gebeurt via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep worden achtereenvolgens geobserveerd gedurende 2 minuten per kind. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO. *Betrokkenheid* laat zich herkennen aan een hoge concentratie, tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind. Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste van zichzelf geeft.

Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven plezier, hebben deugd aan elkaar en aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust. Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

20,4% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opvangen, bevindt zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,3% is de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 38,3%

Betrokkenheid in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=6753)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2231)	Totaal (N=8984)
Laag ⁽¹⁾	20,4	23,5	21,2
Matig ⁽²⁾	41,3	33,4	39,3
Hoog ⁽³⁾	38,3	43,1	39,5

5.22 *Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2006 (percentage)*

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 31/3/2007

(1) Laag: omvat de scores 1, geen activiteit en 2, vaak onderbroken activiteit

(2) Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit

(3) Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten en 5, ononderbroken intense activiteit

Welbevinden in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=6761)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2233)	Totaal (N=8994)
Laag ⁽¹⁾	6,5	5,1	6,1
Matig ⁽²⁾	44,4	42,0	43,8
Hoog ⁽³⁾	49,1	52,9	50,1

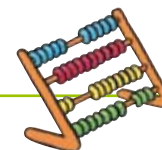
5.23 *Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2006 (percentage)*

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 31/3/2007

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden en 5, uitgesproken hoog welbevinden

van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig. Bij de beoordeelde kinderen die in een *voorziening voor buitenschoolse opvang* verbleven, was 23,5% laag betrokken, 33,4% matig betrokken en 43,1% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.22). De gemiddelde betrokkenheidsscores liggen duidelijk lager bij de jongere kinderen dan bij de oudere, gaande van 2,82 bij kruipers tot 3,44 bij 6- tot 12-jarigen.

Bij 49,1% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 6,5% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden'. Voor 44,4% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd. Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 5,1% van de kinderen geconcludeerd tot laag welbevinden, voor 42,0% tot matig welbevinden en voor 52,9% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.23). Ook hier wordt vastgesteld dat de gemiddelde scores voor welbevinden bij de jongste kinderen lager liggen dan bij de oudere kinderen.

2. Buitengewoon onderwijs

Al op kleuterschoolleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot ruim 6%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,81% van de kinderen op kleuterschoolleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon

onderwijs 6,47. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met lichte mentale stoornissen, en type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.24).

In 2006-2007 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 1103 leerlingen die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs (GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dat 3617. Tegenover het schooljaar 2005-2006

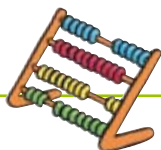
Buitengewoon onderwijs ⁽¹⁾

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	10 236
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 069	3 453
Karakterieële stoornissen (type 3)	211	1 765
Fysieke handicap (type 4)	275	985
Visuele stoornissen (type 6)	49	126
Auditieve stoornissen (type 7)	303	775
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 454
Totaal aantal kinderen	1 907	26 794
Percentage	0,81	6,47

5.24 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen - schooljaar 2006-2007

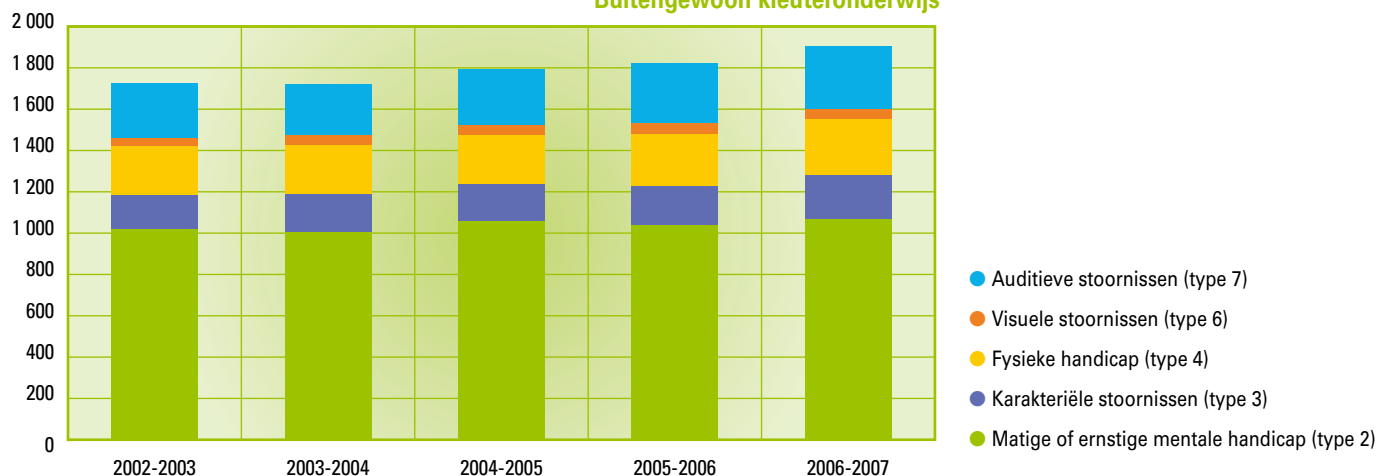
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2006-2007

(1) Om dubbeltellingen te voorkomen worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

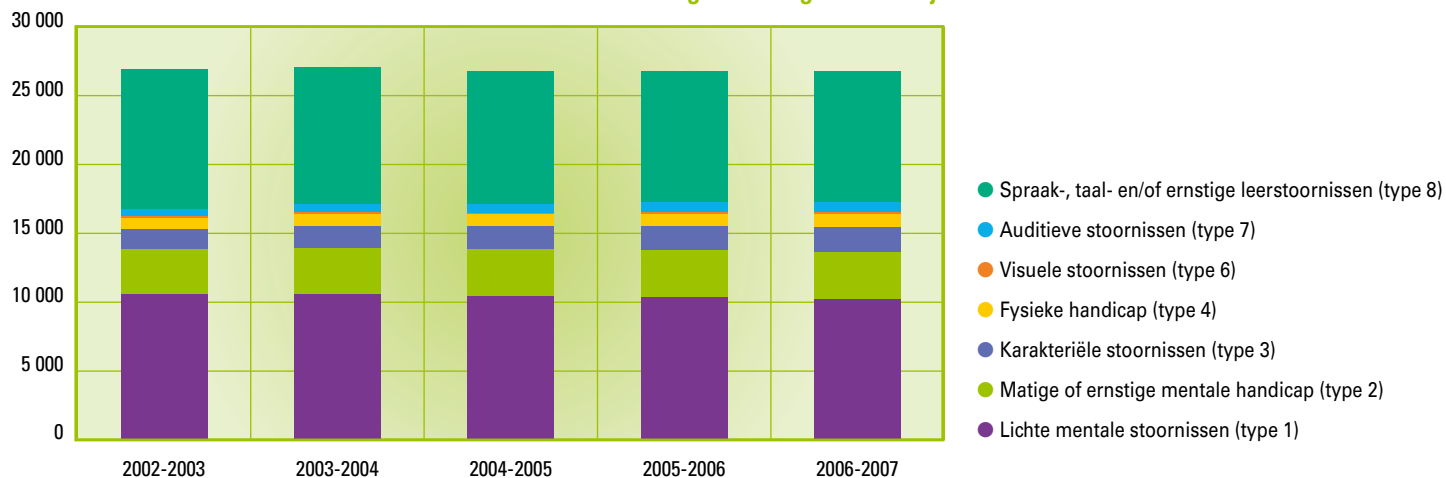

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

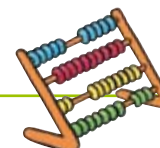

Buitengewoon lager onderwijs

5.25 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

nam het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs toe met 5,6% in het kleuteronderwijs en met 26,6% in het lager onderwijs.

In de voorbije schooljaren bleef het aantal kinderen in het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs nagenoeg ongewijzigd en dit ondanks de stijgende middelen voor zorg in het gewoon onderwijs (zie grafiek 5.25).

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-,

woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kindercare en gezinsondersteuning

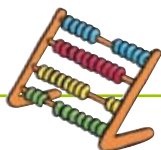
of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties.

In de *centra voor kindercare en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2008 1417 kinderen, bijna uitsluitend kinderen onder de 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg* werden er op 1 februari 2008 101 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal 1518 kinderen waren in begeleiding via de bijzondere hulpverlening gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2007 is het aantal begeleide kinderen gedaald met 1,2% (zie tabel 5.26).

Begeleiding via Kind en Gezin

	2007		2008			
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning	1 424	518	398	495	6	1 417
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	113	20	28	51	2	101
Totaal	1 537	538	426	546	8	1 518

5.26 Aantal kinderen op 1 februari 2007 en 1 februari 2008 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2006 zijn er in totaal 5424 kinderen onder de 12 jaar in begeleiding geweest bij een *comité voor bijzondere jeugdzorg of met begeleidingsmaatregelen opgelegd door een jeugdrechtbank*. 492 kinderen waren onder de 3 jaar, 1269 kinderen van 3 tot 6 jaar en 3663 kinderen van 6 tot 12 jaar. Het totale aantal kinderen onder de 12 jaar in begeleiding nam toe met 7,2% tegenover 2005 (zie tabel 5.27).

Bij de kinderen onder de 3 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen of een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst.

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg, een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst of een opname in een begeleidingstehuis.

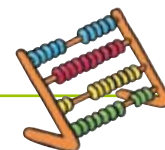
Bij kinderen van 6 tot 12 jaar zijn daarnaast ook nog de dagcentra, de onthaal- en oriëntatiecentra en de schoolinternaten belangrijk (zie tabel 5.28).

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand ⁽¹⁾

	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar	453	492
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 170	1 269
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3 435	3 663
Totaal	5 058	5 424

5.27 Aantal kinderen in begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand naar leeftijd
Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
(1) Minstens 1 dag in begeleiding in de loop van het jaar

5

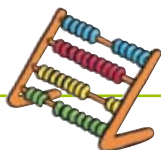

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Algemene ziekenhuizen	13	16	4	10	22	24
Begeleidingstehuizen	30	37	219	211	781	794
Schoolinternaten	1	3	30	33	165	207
Dagcentra	0	0	4	4	455	480
Diensten pleegzorg	283	305	570	623	1 121	1 199
Gemeenschapsinstellingen	0	0	0	0	1	0
Gezinstehuizen	0	0	3	5	19	14
Onthaal- en oriëntatiecentra	11	9	61	80	294	326
Pleeggezin niet ondersteund door dienst	1	1	1	1	0	0
Projecten bijzondere jeugdbijstand	0	2	3	3	6	9
Psychiatrische ziekenhuizen	7	5	6	9	26	40
Thuisbegeleidingsdiensten	107	114	269	290	543	570
Onbekend	0	0	0	0	2	0
Totaal	453	492	1 170	1 269	3 435	3 663

5.28 Kinderen in begeleiding via bijzondere jeugdbijstand; naar leeftijd en begeleidingsvorm

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

(1) Minstens 1 dag in begeleiding in de loop van het jaar

4. De Europese context

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd (pre-primair onderwijs) verschilt zeer sterk van land tot land. Internationaal, o.a. bij de OECD, krijgt dit aanbod de benaming ECEC - Early Childhood Education and Care. We schetsen eerst het ECEC-aanbod in de EU-15-landen en geven vervolgens cijfers over het gebruik van deze externe opvoedingsmilieus.

4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd

Op het vlak van de leerplichtige leeftijd merken we verschillen op tussen de EU-15-landen. In de meeste EU-15-landen start de leerplicht op 6 jaar. De leerplicht start wel vroeger in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk (5 jaar) en later in de noordse landen (7 jaar).

Globaal genomen kan het externe opvoedingsaanbod voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd worden ingedeeld in 3 categorieën: kinderopvang in groepsverband (crèches), kinderopvang in gezinsmilieu (onthaalouders) en pre-primair onderwijs. Een andere opdeling die we maken, houdt verband met de financiering: publiek of privaat gefinancierde voorzieningen. Voorzieningen uit de

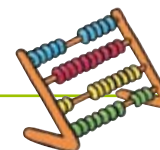
categorie 'publiek' worden in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid. Voorzieningen in de categorie 'privaat' worden in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen én private middelen (ouders).

Een groot verschilpunt tussen de EU-15-landen heeft te maken met het feit of er een eenheidsstructuur bestaat of niet. In de meeste EU-15-landen is er een scheiding op de leeftijd van ongeveer 3 jaar, met een opvangaanbod in groepsverband of via onthaalouders voor kinderen beneden de 3 jaar en pre-primair onderwijs voor kinderen vanaf ongeveer 3 jaar. Uitzonderingen hierop vormen Finland, Zweden en (deels) Denemarken, waar er een geïntegreerd aanbod is van opvang en pre-primair onderwijs voor jonge kinderen tot de leerplichtige leeftijd. In Nederland, Portugal, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland is het aanbod voor de jongste kinderen in hoofdzaak privaat gefinancierd en georganiseerd. In de andere EU-15-landen wordt het aanbod voor zeer jonge kinderen ook in belangrijke mate door de overheid gefinancierd (zie tabel 5.29).

4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen jonger dan 6 jaar

Het aantal jaren dat kinderen in de leeftijdsfase van ongeveer 3 tot 6 jaar normaal in het schoolse systeem doorbrengen varieert van 1,4 jaar in Griekenland en Finland tot ruim 3 jaar in België, Frankrijk, Italië en Spanje (zie tabel 5.30).

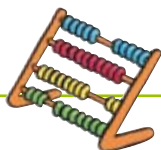
De participatie van kinderen van 5 jaar ligt in heel wat EU-15-landen hoger dan 95%. Finland valt op door de lage participatie aan ECEC. Duitsland scoort op één na de laagste. Op de leeftijd van 4 jaar zijn er grotere verschillen met enerzijds een aantal landen met een hoge (90 tot 95%) tot zeer hoge (+95%) participatie en anderzijds landen met een lagere (80 tot 90%) tot een lage (-80%) participatie. Onder de 3 jaar kennen alleen de Vlaamse Gemeenschap en Denemarken een participatie boven de 60%.

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
Vlaamse Gemeenschap	Kinderdagverblijven (groepsopvang) Onthaalouders						Leerplicht		
			Kleuterschool (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
Franse Gemeenschap	Crèches (groepsopvang) Gardiennes (onthaalouders)						Leerplicht		
			Ecole maternelle (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
<i>Aangrenzende landen</i>									
Duitsland	Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-primair)			Leerplicht		
Frankrijk	Crèches (groepsopvang) Assistentes maternelles (onthaalouders)						Leerplicht		
			Ecole maternelle (pre-primair)						
Luxemburg	Crèches (groepsopvang) Tagesmutter (onthaalouders)			Enseignement préscolaire (pre-primair)			Leerplicht		
Nederland	Gastouderopvang (onthaalouders) Crèches (groepsopvang) Speelgroepen (groepsopvang)				Eerste jaar primair onderwijs	Leerplicht			
<i>Noordse landen</i>									
Finland	Perhepaivahoito (onthaalouders) Paivakoti (groepsopvang)						Esiopetus (pre-primair)	Leerplicht	
Denemarken	Dagleje (onthaalouders) Vuggestuer (groepsopvang)			Bornehaver (pre-primair)				Leerplicht	
	Adlersintegrer (groepsopvang)						Borneha- ver (pre-primair)		
Zweden	Forskola (pre-primair) / Familiedaghem (onthaalouders) (beperkt)						Forsko- leklas (pre-primair)	Leerplicht	

Vervolg op volgende bladzijde

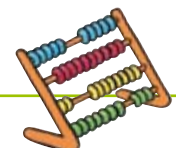
	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
<i>Mediterrane landen</i>									
Griekenland	Vrefonipiaki stahmi (groepsopvang)						Leerplicht		
				Nursery school (pre-primair)					
				Nipiagogeia (pre-primair)					
Italië	Asili nidi (groepsopvang)			Scuola dell'infanzia (pre-primair)			Leerplicht		
Portugal	Crèches familiares (onthaalouders) Crèches (groepsopvang)			Jardims de infancia (pre-primair)			Leerplicht		
Spanje	Educación pre-scolar (groepsopvang)			Educación infantil (pre-primair)			Leerplicht		
Oostenrijk	Tagesmutter (onthaalouders) Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-primair), met buitenschoolse opvang			Leerplicht		
Verenigd Koninkrijk	Nurseries (groepsopvang) Child minders (onthaalouders) Playgroups (groepsopvang)			Play-groups (groepsopvang) Nurseries (groepsopvang)	Reception class (met primair onderwijs)	Leerplicht			
Ierland	Child minders (onthaalouders) Nurseries (groepsopvang)			Early Start and Infant School (met primair onderwijs)			Leerplicht		
				Speelgroepen (groepsopvang)					

5.29 Overzicht van het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd, en start van het leerplichtig onderwijs in de EU-15-landen

Bron: OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

- Privaat: in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen en private middelen (ouders)*
- Publiek: in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid*
- Primair onderwijs (leerplicht)*

	Onder de 3 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	Aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar pre-primair onderwijs kunnen volgen
Vlaamse Gemeenschap (2006)	60,4*	>95	>99	>99	3,1
België (2004)	38,5	99,3	99,9	99,7	3,1
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland (2001)	9,0	69,5	84,3	86,7	2,4
Frankrijk (2002)	26,0	100,0	100,0	100,0	3,2
Luxemburg (2003)	14,0	37,9	83,5	96,9	2,2
Nederland (2004)	39,0	32,3	74,0	98,4	1,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland (2003)	35,0	37,7	46,1	54,6	1,4
Denemarken (2005)	61,7	81,8	93,4	93,9	2,7
Zweden (2004)	39,5	82,5	87,7	89,7	2,6
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland (2003)	7,0	NB	57,2	84,1	1,4
Italië (2000)	6,3	98,7	100,0	100,0	3,0
Portugal (2004)	23,5	63,9	79,9	90,2	2,3
Spanje (2004)	20,7	95,9	100,0	100,0	3,1
Oostenrijk (2004)	4,1	45,9	82,1	93,1	2,2
Verenigd Koninkrijk (2004)	25,8	50,2	92,0	98,2	2,4
Ierland (2000)	15,0	48,0	46,6	100,0	1,5

5.30 Participatie van kinderen onder de 6 jaar in kinderopvang en in onderwijs in de EU-15-landen (percentage), en aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar volgens het programma onderwijs krijgen vóór de leerplichtige leeftijd - omstreeks 2004

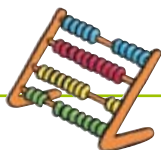
Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

NB: niet beschikbaar

* Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar

HOOFDSTUK 6

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als goede indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. Ook de levensverwachting is een veelgebruikte indicator. We zoomen in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar - het aantal sterfgevallen en de doodsoorzaken - en op de levensverwachting bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar. Behalve op deze basisindicatoren gaan we in dit hoofdstuk ook in op de zwangerschapsbegeleiding en op de plaats van de geboorte. We stellen eveneens een aantal bevallingsgegevens voor. Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we eerst de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. Verder gaat onze aandacht naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben. Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over kindermishandeling. We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Zwangerschapsbegeleiding

Nagenoeg alle kinderen werden geboren na een zwangerschap die werd begeleid door een gynaecoloog

De *zwangerschapsbegeleiding* wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2007 werd 96,1% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-gynaecoloog en 2,7% na een

zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2006 naar 2007 is dit vrijwel niet gewijzigd. Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet-medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (0,1%) (zie tabel 6.1).

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

	2006	2007
Privé-gynaecoloog	96,0	96,1
Gemengd ⁽²⁾	2,5	2,7
Huisarts	0,4	0,4
Prenataal steunpunt Kind en Gezin	0,2	0,2
Vroedvrouw	0,8	0,6
Geen begeleiding	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0

6.1 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek

Thuisbevallingen en kort ziekenhuisverblijf zeer uitzonderlijk. Verkort ziekenhuisverblijf neemt toe

In 2007 werden nagenoeg alle kinderen geboren in een kraamkliniek. Slechts 1,2% van de geboorten vindt thuis plaats. Dit is ongewijzigd tegenover 2006. Bij ruim 50% van de kinderen verbleef de moeder 5 tot 6 nachten in de kraamkliniek. Kort ziekenhuisverblijf (hoogstens 2 nachten) komt weinig voor (bij 5,6% van de kinderen); verkort ziekenhuisverblijf komt bij ruim 31,7% voor en lang ziekenhuisverblijf bij bijna 11%. Van 2006 naar 2007 is er een opmerkelijke daling van normaal ziekenhuisverblijf en een

toename van verkort ziekenhuisverblijf (zie tabel 6.2).

1.3. Gegevens over de bevalling*

In Vlaanderen waren er in 2006 op 100 verlossingen 47,5 eerste geboorten; 34 geboorten betroffen een tweede kind; 12,3 geboorten betroffen een derde kind en bij 6,2 geboorten ging het om een vierde of volgend kind. Tegenover 2005 is dit nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2% (2006). 70,2% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. 13,6% is ouder dan 35 jaar, en 2,0% is zelfs ouder dan 40 jaar. De gemiddelde leeftijd van de moeder is 28 jaar bij de eerstbarenden en 31 jaar bij

de multiparae. De gemiddelde leeftijd is ongewijzigd tegenover 2005.

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 4,8%, is ontstaan na een *subfertiliteitsbehandeling*: 1,8% van de vrouwen werd hormonaal behandeld; bij 1,8% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,2% kwam de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI) (2006). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling nam licht toe tegenover 2005, met 0,2%. Het percentage vrouwen dat hormonaal werd behandeld of bij wie ivf werd toegepast, daalde licht (-0,1%); zwangerschappen na ICSI namen toe met 0,3%. 36,7% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 4,2%.

3,5% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen*. De frequentie van het aantal kinderen van een tweeling bedroeg 3,4%, die van een drieling minder dan 0,1%. Er werden 1127 tweelingen en 11 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag iets hoger dan in 2005 (+21). Het aantal drielingen daalde met 7. Er werd geen enkele meerling boven de 3 kinderen geboren in 2006.

In 2006 beviel 7,4% van de zwangere vrouwen voortijdig, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gestegen tegenover 2005 (+0,1%). Het relatieve aantal *kinderen met een*

Plaats geboorte en verblijfsduur kraamkliniek ⁽¹⁾

	2006	2007
Geboren in een kraamkliniek	98,8	98,8
<i>waarvan</i>		
<i>met kort ziekenhuisverblijf (max. 2 nachten)</i>	5,5	5,6
<i>met verkort ziekenhuisverblijf (3 of 4 nachten)</i>	24,4	31,7
<i>met normaal ziekenhuisverblijf (5 of 6 nachten)</i>	57,4	50,7
<i>met lang ziekenhuisverblijf (7 nachten of meer)</i>	11,5	10,8
Thuisbevalling, of andere plaats ⁽²⁾ buiten een kraamkliniek	1,2	1,2
Totaal	100,0	100,0

6.2 Kinderen naar plaats van de geboorte en verblijfsduur van de moeder in de kraamkliniek - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Bijvoorbeeld geboortehuis

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2007

laag geboortegewicht (minder dan 2500 gram) bedroeg 7% (+0,2%). Extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) komt voor bij 1,1% van de kinderen. 57,9% van de kinderen behorende tot de categorie *meerlingen* weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,1%.

Bij 26,1% van de vrouwen wordt de bevalling *ingeleid*, meestal om opportu- niteitsredenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen. De kentering die we in 2004 op dit vlak noteerden zet zich - met een daling van 1% - voort in 2006. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer.

Epidurale pijnverdoxing wordt toegepast bij 66,5% van de verlossingen. De frequentie van epidurale pijnverdoxing nam toe met 1,8%.

Zo'n 70% van de kinderen wordt zonder *verloskundige ingrepen* geboren. 19,8% van de kinderen wordt met de keizersnede ter wereld gebracht. De frequentie van keizersnede nam toe met 0,5% tegenover 2005. Bij 9,1% wordt vacuüm-extractie* toegepast en bij 0,7% wordt de verlostang gebruikt.

Na de geboorte werd 13,8% van de kinderen overgebracht naar een n-dienst (neonatale dienst) en 4,1% naar een NIC-dienst (neonatale intensieve-zorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst of

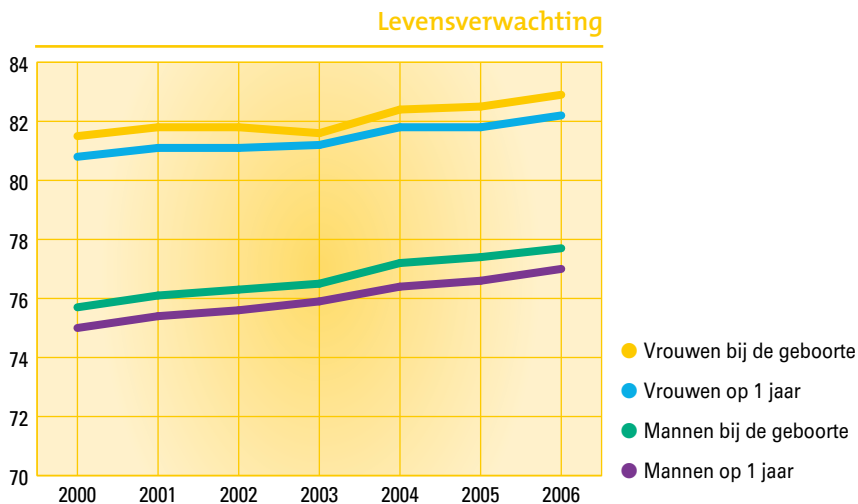
NIC-dienst bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2005.

* *Vacuüm-extractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt*

2. Levensverwachting

Stijgende levensverwachting

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 77,7 en 77 jaar voor de mannen en 82,9 en 82,2 jaar voor de vrouwen (2006). Tegenover 2005 is de levensverwachting zowel bij de mannen als bij de vrouwen gestegen (zie grafiek 6.3).

6.3 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar (in jaren)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3. Sterfte

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf vóór de leeftijd van 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. Na het eerste jaar daalt het aantal sterfgevallen tot 0,24 per 1000 kinderen of minder. In 2006 stierven 276 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren waren er 105 sterfgevallen.

Van 2005 naar 2006 nam het aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar toe met 24 en daalde het met 32 in de daaropvolgende 14 levensjaren (zie tabel 6.4).

3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden

Ongunstige evolutie van de foeto-infantiele sterfte in 2006, vooral door de toename van het doodgeboortecijfer en de post-neonatale sterfte

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen

voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt (zie tabel 6.5).

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat als 'doodgeboren' wordt aangegeven met een geboortegewicht van minstens 500 gram of een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2006 waren er 277 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 4,2 per 1000 geboorten. Dit cijfer lag 0,9 per 1000 hoger dan in 2005.

De *vroeg-neonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur). In 2006 overleden 130 kinderen in deze periode; de vroeg-neonatale sterfte bedroeg 2 per 1000 levendgeborenen, 0,1 minder dan in 2005.

Het *laat-neonatale-sterftcijfer* bedroeg 0,7 per 1000 levendgeborenen, een toename met 0,1 tegenover 2005. De laat-neonatale sterfte is de sterfte na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen.

De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken (7 x 24 uur) bedroeg 1,5 per 1000 levendgeborenen, een toename met 0,3.

Een aantal sterftematen zijn de som van twee of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale-sterftcijfer, het neonatale-sterftcijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftcijfer.

Het *perinatale-sterftcijfer* bedroeg 6,2 per 1000 geboren. De perinatale sterfte

Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2005		2006	
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal				
Onder 1 jaar	252	150	126	276
1 tot 5 jaar	55	30	18	48
5 tot 10 jaar	33	18	11	29
10 tot 15 jaar	49	14	14	28
Totaal	389	212	169	381
Per duizend ⁽¹⁾				
Onder 1 jaar	4,03	4,46	3,91	4,19
1 tot 5 jaar	0,22	0,24	0,15	0,19
5 tot 10 jaar	0,10	0,11	0,07	0,09
10 tot 15 jaar	0,14	0,08	0,08	0,08

6.4 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per duizend kinderen op 1 januari van het betreffende jaar

is de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. In 2006 was er een stijging van de perinatale sterfte met 0,8, toe te schrijven aan een toename van de doodgeboorte.

Een andere veelgebruikte sterftemaat is de *neonatale sterfte*. Dit is de sterfte tussen de geboorte en de 28e dag na de geboorte. In 2006 overleden 178 kinderen tijdens de eerste 4 weken (28 dagen) van hun leven. Het neonatale sterftcijfer bedroeg 2,7 per 1000 levendgeborenen en bleef ongewijzigd tegenover 2005.

De *zuigelingensterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van 1 jaar. In 2006 overleden 276 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 4,2 per 1000 levendgeborenen, een toename met 0,3 tegenover 2005.

Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2006 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 8,4 per 1000 levend- en doodgeborenen, een toename met 1,2 tegenover 2005 (zie tabel 6.5).

Van de kinderen met een *geboortegewicht* tot 1000 gram bereikt slechts 41,5% de leeftijd van 1 jaar. 28,2% wordt dood geboren en 30,3% overlijdt vóór het bereiken van de leeftijd van 1 jaar (2006) (zie tabel 6.6). Uit tabel 6.7 blijkt dat de sterfte bij *meerlingen* verhoudingsgewijs merkkelijk hoger ligt. Kinderen van een tweeling hebben 2,82 maal meer kans dan eenlingen om dood geboren te worden of te overlijden vóór de leeftijd van 1 jaar.

Sterftcijfers

	2005	2006
Doodgeboortecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	3,3	4,2
Vroeg-neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,1	2,0
Laat-neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	0,6	0,7
Postneonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	1,2	1,5
Perinatale-sterftcijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	5,4	6,2
Neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,7	2,7
Zuigelingensterfte per 1000 levendgeborenen	3,9	4,2
Totaal foeto-infantiele sterfte per 1000 levend- en doodgeborenen	7,2	8,4

6.5 Foeto-infantiel sterftcijfer in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood-geboorten	Vroeg-neonatale sterfte	Laat-neonatale sterfte	Post-neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Onder de 500 g	15	13	0	1	0	29
500 tot 1000 g	68	50	15	10	122	265
1000 tot 1500 g	41	18	7	3	357	426
1500 tot 2000 g	40	13	7	6	850	916
2000 tot 2500 g	36	11	3	17	2 800	2 867
2500 g en meer	74	25	16	61	61 319	61 495
Niet bekend	3	0	0	0	138	141
Totaal	277	130	48	98	65 586	66 139

6.6 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen naargelang van het geboortegewicht in het Vlaamse Gewest - 2006

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte naar aantal borelingen

	Dood-geboorten	Vroeg-neonatale sterfte	Laat-neonatale sterfte	Post-neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Eenlingen	246	96	41	95	63 367	63 845
Tweelingen	30	29	7	3	2 190	2 259
Drielingen	1	0	0	0	29	30
Vierlingen of meer	0	5*	0	0	0	5*
Totaal	277	130	48	98	65 586	66 139

6.7 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen bij enkelvoudige en meervoudige zwangerschappen in het Vlaamse Gewest - 2006

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

* Betreft vijfeling geboren na 23 weken zwangerschap

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren bij de moeder en verwikkelingen tijdens zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen. Opmerkelijke stijging wiegendood

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwikkelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2006 overleden in utero of tijdens het eerste levensjaar 181 kinderen als gevolg van factoren bij de moeder en

Doodsoorzaken onder de 12 maanden

	2005			2006		
	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	28	61	89	39	65	104
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	91	43	134	128	53	181
Prematuriteit - dysmaturiteit	12	9	21	9	11	20
Perinatale infecties	7	19	26	6	16	22
Bloedingen en bloedziekten perinataal	3	24	27	2	9	11
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	2	3	5	1	6	7
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	5	30	35	6	43	49
SIDS (wiegendood)	0	21	21	0	30	30
Geboortetrauma	0	1	1	0	0	0
Overige ziekten	1	24	25	2	30	32
Slecht gedefinieerde condities	64	3	67	83	3	86
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	14	14	1	10	11
Totaal	213	252	465	277	276	553

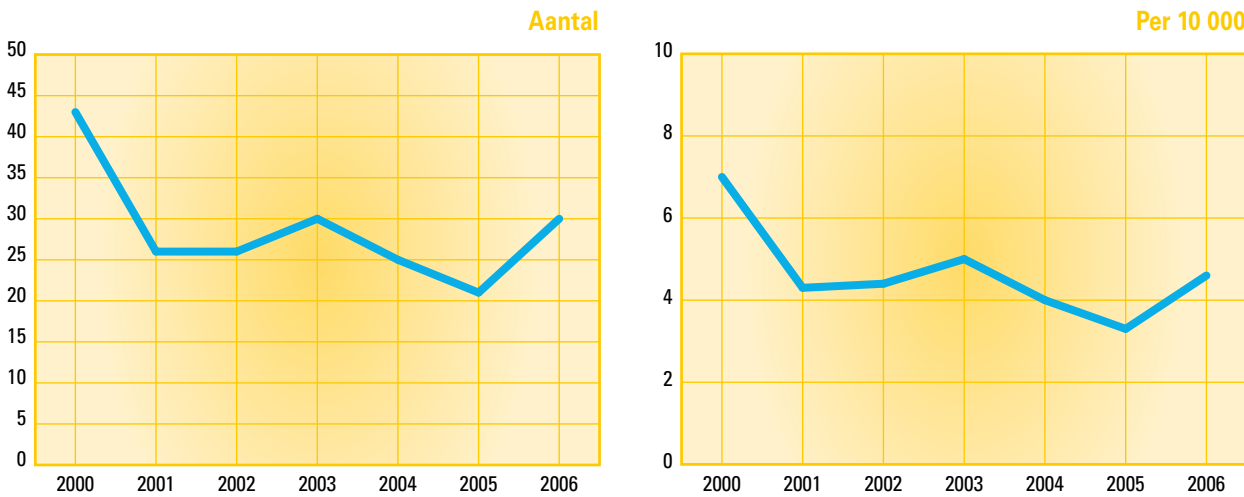
6.8 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling, en 104 als gevolg van congenitale afwijkingen. 30 kinderen zijn overleden aan wiegendood, een toename met 9 gevallen tegenover 2005. Het aantal gevallen van wiegendood stijgt tot 4,6 per 10 000 levendgeborenen (+1,3%) (zie tabel 6.8 en grafiek 6.9).

Wiegendood

6.9 Sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest: aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 10 000 levendgeborenen
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen. Bijna 25% van de sterfgevallen in 2005 (nog geen recentere gegevens beschikbaar) is het gevolg van een ongeval. Het absolute aantal steeg van 27 naar 34. Op de tweede plaats komen kanker en bloedaandoeningen (23,4%) en op de derde plaats hart- en luchtwegaandoeningen (11,7%). In tabel 6.10 zijn de belangrijkste doodsoorzaken ook naar leeftijdscategorie opgenomen. Grafiek 6.11 geeft de evolutie weer van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000.

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

	2004		2005	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	6	12,8	6	10,9
Kanker en bloedaandoeningen	8	17,0	14	25,5
Stofwisseling	2	4,3	5	9,1
Spier- en zenuwaandoeningen	2	4,3	4	7,3
Hart en luchtwegen	4	8,5	8	14,5
Maag en darmen	2	4,3	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	5	10,6	5	9,1
SIS	1	2,1	0	0,0
Ongeval	13	27,7	10	18,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	3	6,4	2	3,6
Andere of onbekend	1	2,1	1	1,8
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	47	100,0	55	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	3	12,0	2	6,1
Kanker en bloedaandoeningen	6	24,0	7	21,2
Stofwisseling	1	4,0	4	12,1
Spier- en zenuwaandoeningen	3	12,0	5	15,2
Hart en luchtwegen	0	0,0	1	3,0
Maag en darmen	1	4,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	2	8,0	2	6,1
Ongeval	7	28,0	5	15,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	2	8,0	7	21,2
Andere of onbekend	0	0,0	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	25	100,0	33	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar (vervolg)

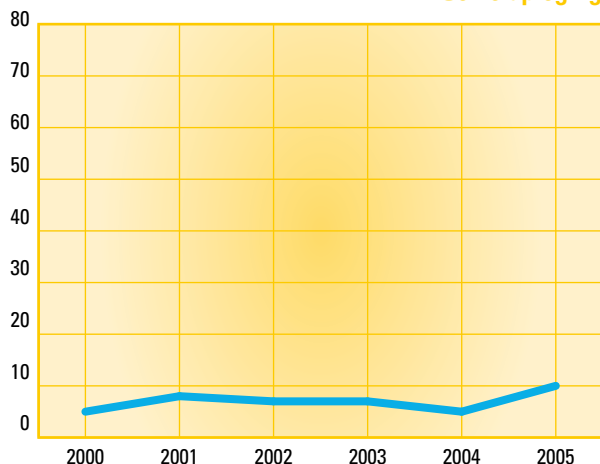
	2004		2005	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	0	0,0	0	0,0
Kanker en bloedaandoeningen	7	20,0	11	22,4
Stofwisseling	3	8,6	2	4,1
Spier- en zenuwaandoeningen	1	2,9	2	4,1
Hart en luchtwegen	7	20,0	7	14,3
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	3	8,6	7	14,3
Ongeval	7	20,0	19	38,8
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	5	14,3	0	0,0
Geweldpleging	0	0,0	1	2,0
Andere of onbekend	2	5,7	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	35	100,0	49	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	9	8,4	8	5,8
Kanker en bloedaandoeningen	21	19,6	32	23,4
Stofwisseling	6	5,6	11	8,0
Spier- en zenuwaandoeningen	6	5,6	11	8,0
Hart en luchtwegen	11	10,3	16	11,7
Maag en darmen	3	2,8	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	10	9,3	14	10,2
SIS	1	0,9	0	0,0
Ongeval	27	25,2	34	24,8
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	5	4,7	0	0,0
Geweldpleging	5	4,7	10	7,3
Andere of onbekend	3	2,8	1	0,7
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	107	100,0	137	100,0

6.10 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

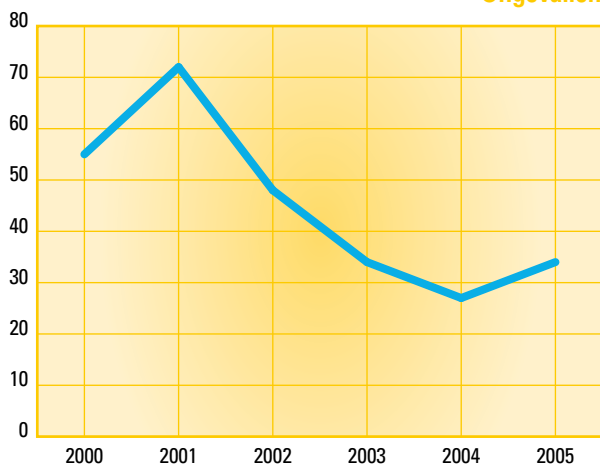

Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar

Geweldpleging

Ongevallen

6.11 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

In tabel 6.12 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in 2005 meer in detail (nog geen recentere gegevens beschikbaar). Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 10 sterfgevallen als gevolg van een ongeval, waarvan 3 door verdrinking of onderdompeling, 3 door een verkeersongeval en 2 door verhangings, wurging of verstikking.

Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 5 sterfgevallen door een ongeval, waarvan 3 verkeersongevallen. Ook bij de kinderen van 10 tot 15 jaar zijn verkeersongevallen, met 13 op de 19 sterfgevallen, het frequentst.

Opmerkelijk is ook de toename van de dodelijke verkeersongevallen van 2004 naar 2005.

4. Morbiditeit

Naast de sterftcijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt stellen we cijfers voor over enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten. We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

	Kinderen van 1 tot 5 jaar		Kinderen van 5 tot 10 jaar		Kinderen van 10 tot 15 jaar		Totaal 1 tot 15 jaar	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Voetganger	2	0	0	0	0	1	2	1
Wielrenner of motorrijder	0	0	1	1	2	5	3	6
Inzittende in een voertuig	1	0	1	0	1	2	3	2
Andere of niet gespecificeerd	0	3	1	2	1	5	2	10
<i>Totaal verkeersongevallen</i>	3	3	3	3	4	13	10	19
Val	0	0	0	0	1	0	1	0
Beklemming, beknelling	0	1	0	0	0	0	0	1
Verdrinking of onderdompeling	4	3	1	0	0	4	5	7
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	0	0	1	1	1	1
Verhanging, wurging, verstikking	2	2	0	1	1	0	3	3
Vuur	1	1	1	0	0	1	2	2
Andere	2	0	2	1	0	0	4	1
<i>Totaal overige ongevallen</i>	9	7	4	2	3	6	16	15
Totaal	12	10	7	5	7	19	26	34

6.12 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

4.1. Handicaps

4.1.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische

registratie (SPE). In 2006 werd bij 1,7% van de geboorten al in de perinatale periode een congenitale afwijking vastgesteld. Dit percentage ligt lager dan in 2005; in 2005 bedroeg het 2%. Tabel 6.13 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van aangeboren

afwijkingen.

Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlo-

pige cijfers voor 2006 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal verschillen van de voorlopige cijfers. In de loop van 2007 en 2008 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen. Daarom bespreken we de cijfers over 2005.

We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij ruim 58 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart'. Bij ruim 38 op de 10 000 geboorten waren de ledematen aangetast. Afwijkingen aan het urinair stelsel komen bij ruim 30 op de 10 000 geboorten voor en afwijkingen aan het spijsverteringsstelsel bij ruim 22 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.14).

Aangeboren afwijkingen ⁽¹⁾

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Centraal zenuwstelsel	119	18,0
Oog	12	1,8
Oor, gelaat en nek (exclusief neus)	125	19,0
Cardiovasculair	306	46,4
Respiratoir systeem	60	9,1
Gastro-intestinaal	96	14,6
Genito-urinair	214	32,5
Musculo-skeletaal	182	27,6
Integumentum	35	5,3
Cystisch hygroma	0	0,0
Chromosomale defecten	72	10,9
Congenitale infectie	9	1,4
Hydrops foetalis	3	0,5
Andere	99	15,0
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	1 158	100,0

6.13 Geregistreeerde aangeboren afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen per 10 000 geboorten - 2006
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Aangeboren afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

	Per 10 000 geboorten	
	2005 berekening december 2007	2006 berekening december 2007
Zenuwstelsel	24,0	26,2
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	9,9	13,3
<i>hydrocefalie</i>	3,1	4,6
Oog	4,2	1,5
Oor, gezicht, nek	3,1	1,0
Hart	58,4	43,6
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	25,0	16,9
<i>atriumseptumdefect</i>	12,0	4,6
Respiratoir stelsel	7,3	2,1
Orofaciale clefts	18,8	12,8
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	12,0	8,2
<i>gespleten verhemelte</i>	6,8	4,6
Spijverteringsstelsel	22,4	16,9
Buikwanddefecten	1,6	2,6
Urinaire stelsel	30,8	19,0
Genitaal stelsel	23,0	16,4
<i>waarvan hypospadie</i>	18,6	14,9
Ledematen	38,1	35,9
<i>waarvan klompvoet</i>	11,0	12,3
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	8,9	6,7
<i>polydactylie</i>	8,3	9,2
<i>syndactylie</i>	5,2	4,1

Vervolg op volgende bladzijde

	Per 10 000 geboorten	
	2005 berekening december 2007	2006 berekening december 2007
Musculoskeletaal stelsel	14,1	7,2
Andere afwijkingen	6,8	5,1
Teratogene syndromen met afwijkingen	2,6	0,0
Genetische syndromen en microdeleties	6,8	4,6
Chromosomale afwijkingen	18,8	22,6
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	6,8	13,8
Metabool	10,4	7,2
Totaal kinderen met 1 of meerdere aangeboren afwijkingen	235,7	204,0

6.14 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit

In de gezondheidsenquête wordt navraag gedaan naar officieel erkende handicaps of invaliditeit. Over jonge kinderen wordt er uitzonderlijk gemeld dat zij een officieel erkende handicap of invaliditeit hebben. 0,5% van de kinderen onder de 3 jaar heeft een officieel erkende handicap of invaliditeit; bij de kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het percentage 1,9% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar 1,2% (zie tabel 6.15).

Erkende handicap

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	0,4	0,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,4	1,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1,3	1,2
Totaal onder de 12 jaar	1,4 (N=503)	1,4 (N=432)

6.15 Percentage kinderen onder de 12 jaar met een officieel erkende handicap of invaliditeit in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4.2. Gehoorverlies

Gehoorverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden door Kind en Gezin getest. Bij ongeveer 3,2 per 1000 in 2007 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een gehoorafwijking vastgesteld (raming). De toename van de incidentie van 2006 naar 2007 valt samen met het in gebruik nemen van nieuwe screeningstoestellen en is mogelijk (deels) te wijten aan een betere testapparatuur. In tabel 6.17 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven.

Incidentie gehoorverlies ⁽¹⁾

Incidentie gehoorverlies per 1000 geteste kinderen	
2004	2,16
2005	2,32
2006*	2,57
2007**	3,21

6.16 Incidentie van gehoorverlies bij kinderen door Kind en Gezin getest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* (Nog) niet inbegrepen: 12 kinderen met gehoorafwijking vastgesteld door Kind en Gezin.

Bij 6 kinderen werd niet ingegaan op de verwijzing, bij 1 kind weigering rapportering, bij 3 kinderen (nog) geen opvolging omwille van de gezondheidstoestand, 1 verhuis naar buitenland en 1 kind overleed

** Nog ontbrekende rapporten 2007: 81; niet-conclusieve rapporten: 22. Raming op basis van de ontvangen rapporten

Mate van gehoorverlies

Mate van gehoorverlies	Unilateraal	Bilateraal
2005		
21 t/m 40 dB	9	16
41 t/m 70 dB	27	35
71 t/m 90 dB	8	10
> 90 dB	12	20
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	56	81
2006*		
21 t/m 40 dB	15	18
41 t/m 70 dB	23	31
71 t/m 90 dB	9	12
> 90 dB	7	25
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	54	86
2007**		
21 t/m 40 dB	11	11
41 t/m 70 dB	38	54
71 t/m 90 dB	16	11
> 90 dB	15	8
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	80	84

6.17 Mate van gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB) bij kinderen met een gehoorafwijking die werd vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin

Bron: Kind en Gezin

* (Nog) niet inbegrepen: 12 kinderen met gehoorafwijking vastgesteld door Kind en Gezin.

Bij 6 kinderen werd niet ingegaan op de verwijzing, bij 1 kind weigering rapportering, bij 3 kinderen (nog) geen opvolging omwille van de gezondheidstoestand, 1 verhuis naar buitenland en 1 kind overleed

** Nog ontbrekende rapporten 2007: 81; niet-conclusieve rapporten: 22. Raming op basis van de ontvangen rapporten

4.3. Ziekten en aandoeningen

Dankzij de Gezondheidsenquêtes in België zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij kinderen die in het Vlaamse Gewest wonen.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,4% *op het moment van de enquête* te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar en bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit ruim 4%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.18). In tabel 6.19 zijn ook de cijfers voor 2001 opgenomen. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is er een toename van de prevalentie.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen *in een periode van 12 maanden*. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden die de bevolking gebruikt. Vanuit medisch oogpunt merken we hierbij op dat er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma kan worden gesteld. En vanuit medisch oogpunt moet er worden gesproken over piepende bronchitis in plaats van over chronische bronchitis.

Langdurige ziekten, aandoeningen, handicaps

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	4,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,2	4,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6,6	11,8
Totaal onder de 12 jaar	6,4 (N=516)	9,4 (N=447)

6.18 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2001	2004	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	3,9	3,0	3,3	3,1
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,6	1,8	1,4	2,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3,1	6,4	2,6	1,0
Totaal onder de 12 jaar	4,3 (N=516)	4,9 (N=446)	2,5 (N=516)	1,9 (N=447)

6.19 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis of COPD in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Uit de Gezondheidsenquête 2004 blijkt dat in het Vlaamse Gewest bijna 5% van de kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden astma heeft gehad en bijna 2% *chronische bronchitis of een andere chronische longziekte* (zie tabel

6.19). Tegenover 2001 is de prevalentie in de totale groep kinderen onder de 12 jaar nagenoeg ongewijzigd.

Allergie

Ruim 13% van de kinderen onder de 12

jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 6 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen onder de 3 jaar en kinderen van 3 tot 6 jaar (zie tabel 6.20). Van 2001 naar 2004 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen onder de 6 jaar; bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam de prevalentie toe.

Actieve tuberculose

Vooraf bij niet-Belgische kinderen

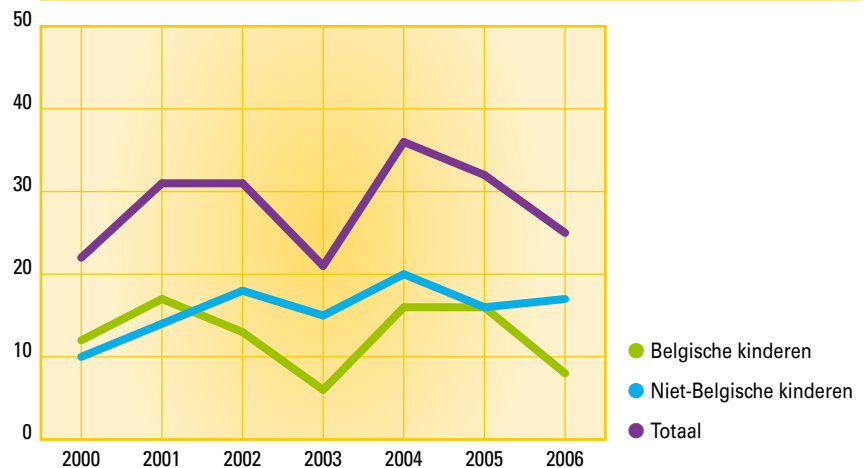
Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose. In 2006 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 25 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 8 bij Belgische kinderen en 17 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 1,8 bij de Belgische kinderen (95% confidentie interval: 1,2 - 2,9) en 17,2 bij de niet-Belgische kinderen (95% confidentie interval: 8,6 - 34,3). Het aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose ligt lager dan in 2005. Bij de Belgische kinderen werden er opvallend minder nieuwe gevallen genoteerd. In grafiek 6.21 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

	2001	2004
Kinderen van 1 tot 3 jaar	10,9	8,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,6	6,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,7	16,3
Totaal onder de 12 jaar	13,5 (N=516)	13,2 (N=447)

6.20 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

6

Actieve tuberculose

6.21 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

4.4. Tandbederf

Tandbederf bij jonge kinderen: zichtbare tandplaque bij 3 tot 4 op de tien kinderen; cavitatie bij 7% van de 3-jarigen en bij ruim 30% van de 5-jarigen

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* werden gegevens verzameld over de mondgezondheidstoestand van de Vlaamse kleuters. In 2003 werden 1250 3-jarigen en 1283 5-jarigen in 4 regio's onderzocht door een team van getrainde tandartsen volgens een vastgestelde methodologie. De gegevens van het klinische onderzoek van de mond van de kinderen werden aangevuld met informatie uit de vragenlijsten die door de ouders ingevuld werden.

Uit tabel 6.22 blijkt dat er *zichtbare tandplaque* aanwezig is bij ruim 30% van de 3-jarigen en bij ruim 37% van de 5-jarigen.

Op de leeftijd van 3 jaar heeft 7% van de kinderen al *duidelijke tekenen van tandbederf* (d.i. 'stadium van cavitatie'), op de leeftijd van 5 jaar is dit al het geval bij 31% van de kinderen (zie ook hoofdstuk 7 punt 5).

Bij de kinderen waar tandbederf vastgesteld werd, blijkt het merendeel van de aangetaste tanden niet verzorgd (d.i. voorzien van een vulling). Op 5 jaar werd bij minder dan de helft van de kinderen enig teken van verzorging door de tandarts aangetroffen en op de leeftijd van 3 jaar is dit aantal nog veel groter (90%).

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar

Sinds enkele jaren worden overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index**. Bij volwassenen is de BMI al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig. De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is.

Een voor de hand liggende keuze is het gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de grenspercentielen voor overgewicht en obesitas. De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85e percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI 25

** BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

Tandplaque en tandbederf

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Toestand tanden		
Volledig gaaf melkgebit	93,1	69,2
1 tot 4 aangetaste tanden	6,1	23,6
5 of meer aangetaste tanden	0,8	7,2
Totaal	100,0	100,0
Tandplaque		
% kinderen met zichtbare tandplaque	30,7	37,3
Onbehandeld tandbederf		
% van kinderen met tandbederf	89,2	54,8

6.22 Zichtbare tandplaque, toestand van de tanden bij 3- en 5-jarigen en onbehandeld tandbederf in enkele regio's in Vlaanderen - 2003 (percentage)

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol* 2007; 35

als objectieve criteria voor overgewicht respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en obesitas in Vlaanderen te berekenen. Uit dit project, waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003, blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4% (zie tabel 6.23).

4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen

In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen, werd bij kinderen vanaf 4 jaar gepeild naar psychosociale en emotionele problemen die zij kunnen hebben, en de ouders konden hierbij een gradatie aangeven gaande van lichte, over duidelijke tot ernstige problemen.

Bij 18% rapporteren de ouders dat het kind problemen heeft met zijn/haar gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten (zie tabel 6.24). Veelal gaat het om kleine of duidelijke problemen; bij 15% van die kinderen gaat het om ernstige problemen. Deze problemen bestaan meestal al meer dan een jaar (zie tabel 6.25).

	Jongens	Meisjes
Overgewicht	11,2	15,2
Obesitas	2,5	3,4

6.23 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 12-jarigen in Vlaanderen gebaseerd op grenswaarden van de International Obesity Task Force - 2002-2003 (percentage)

Bron: Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

Psychosociale en emotionele problemen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen met problemen	10,2	20,7	18,0
Kinderen zonder problemen	89,8	79,3	82,0
Totaal	100,0 (N=432)	100,0 (N=1264)	100,0 (N=1696)

6.24 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar leeftijd van het kind - 2005 (percentage)

Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Ernst van de problemen			
Kleine problemen	58,1	40,8	43,3
Duidelijke problemen	25,6	44,3	41,6
Ernstige problemen	16,3	14,9	15,1
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=262)	100,0 (N=305)
Duur van de problemen			
Minder dan een maand	0,0	0,4	0,3
1 tot 5 maanden	14,0	8,0	8,9
6 tot 12 maanden	11,6	9,6	9,9
Meer dan een jaar	74,4	82,0	80,9
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=261)	100,0 (N=304)

6.25 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar ernst en duur van de problemen zoals gerapporteerd door de ouders - 2005 (percentage)
Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

Ziekenhuisopnames

Kinderen onder de 3 jaar	11,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,6
Totaal onder de 12 jaar	4,8 (N=444)

6.26 Percentage kinderen met 1 of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting in de loop van een jaar in het Vlaamse Gewest - 2004
Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Een op de 10 kinderen onder de 3 jaar

Ziekenhuisopname met overnachting is vrij frequent bij zeer jonge kinderen. Ruim 11% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 1,3% en 2,6% (zie tabel 6.26). Wegens de gewijzigde vraagstelling in de Gezondheidsenquête 2004 tegenover 2001, kan er niet worden vergeleken.

5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer

Opmerkelijke daling

Naast de dodelijke slachtoffers raken er ook elk jaar heel wat kinderen ernstig gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep.

In 2006 kwam in het Vlaamse Gewest 1 kind onder de 3 jaar om en raakten er 21 ernstig gewond in een verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 3 tot 6 jaar ging het respectievelijk om 1 dodelijk slachtoffer en 35 ernstig gewonde kinderen en in de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar om 5 dodelijke slachtoffers en 89 ernstig gewonde kinderen. Tegenover 2005 is er een afname zowel van het aantal dodelijke slachtoffers als van het aantal ernstig gewonde kinderen (zie tabel 6.27). Als er wordt gekeken naar de aard

van de weggebruiker, dan valt het op dat de dodelijke slachtoffers vooral inzittenden in een personenauto waren. Ook ernstig gewonde slachtoffers waren vooral inzittenden in een personenauto, op de tweede plaats voetgangers en op de derde plaats fietsers (zie tabel

6.27). Grafiek 6.28 schetst de evolutie sinds 2001. Tegenover 2001 is er een opmerkelijke daling van de zware verkeersslachtoffers in de leeftijdsgroep beneden de 12 jaar, van 260 in 2001 naar 152 in 2006. De daling situeert zich vooral bij de kinderen van 6 tot 12 jaar.

Verkeersslachtoffers

	2005			2006		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 3 jaar	4	29	33	1	21	22
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2	30	32	1	35	36
Kinderen van 6 tot 12 jaar	5	105	110	5	89	94
Totaal	11	164	175	7	145	152
Naar aard van de weggebruiker						
Voetganger	2	64	66	1	56	57
Fiets	2	41	43	2	22	24
Bromfiets	0	4	4	0	4	4
Motorfiets	0	0	0	0	1	1
Personenauto	6	49	54	4	58	62
Andere	1	6	7	0	4	4
Totaal	11	164	175	7	145	152

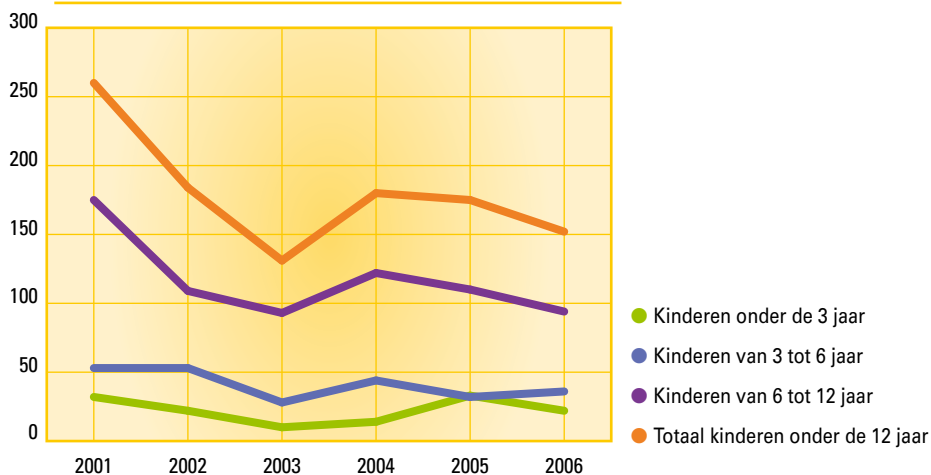
6.27 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 12 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Evolutie verkeersslachtoffers

6.28 Evolutie aantal zware verkeersslachtoffers (dodelijke slachtoffers en zwaargewonde kinderen) in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

6. Kindermishandeling

De vertrouwenscentra krijgen in de loop van een jaar over ruim 48 kinderen per 10 000 een signaal van mishandeling of verwaarlozing

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling baseren we ons op het aantal keren dat contact werd opgenomen met de vertrouwenscentra kindermishandeling. De vertrouwenscentra worden voor uiteenlopende zaken gecontacteerd. Vanuit de bekommernis om tot een correct cijfer van meldingen van concrete situaties van kindermishandeling bij de vertrouwenscentra kindermishandeling te komen, nemen we enkel die contactopnames in aanmerking waarbij sprake

is van een (vermoeden van een) concreet geval van mishandeling of verwaarlozing bij minderjarigen*: seksueel geweld, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing, of Münchhausen by proxy.

In de zes vertrouwenscentra kindermishandeling werden in 2007 in totaal 4704 dergelijke *meldingen* genoteerd (zie tabel 6.29). In vergelijking met 2006 steeg het aantal meldingen met 2,3%. In grafiek 6.30 is de evolutie van de meldingen sinds 2000 weergegeven.

Bij deze meldingen waren er 6078 minderjarigen betrokken. Het aantal *gemelde kinderen* daalde met 0,6%. Ook het relatieve aantal gemelde kinderen nam af van 2006 naar 2007. In 2007

bedroeg in het Vlaamse Gewest het *aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen* 48,2 tegenover 49 in 2006 (zie tabel 6.31). In grafiek 6.32 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2000. Het aantal gemelde kinderen per 10 000 is in die periode toegenomen met 11,6.

Het relatieve aantal kinderen verschilt naargelang van de provincie. Het ligt het hoogst in de provincie Antwerpen, met ruim 61 meldingen per 10 000 kinderen, en het laagst in Oost-Vlaanderen met bijna 37 meldingen per 10 000 kinderen. De provincies Limburg en West-Vlaanderen kennen een vrij sterke toename (respectievelijk +6,8 en +3,7). In Vlaams-Brabant is er een vrij sterke afname (-10,7) en in Oost-Vlaanderen een lichte afname (-0,3). In Antwerpen bleef het cijfer nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 6.31).

** Naast meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing worden de vertrouwenscentra ook gecontacteerd voor risicosituaties, voor verwerkingsproblematieken ten gevolge van vroegere mishandeling of verwaarlozing of voor nog andere problematieken. Soms is de gemelde problematiek onduidelijk. In 2007 registreerden de vertrouwenscentra 1567 dergelijke contactopnames*

Meldingen

	2006	2007*
Aantal meldingen	4 598	4 704
Aantal betrokken kinderen	6 117	6 078

6.29 Aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra

kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Aantal gemelde kinderen per 10 000

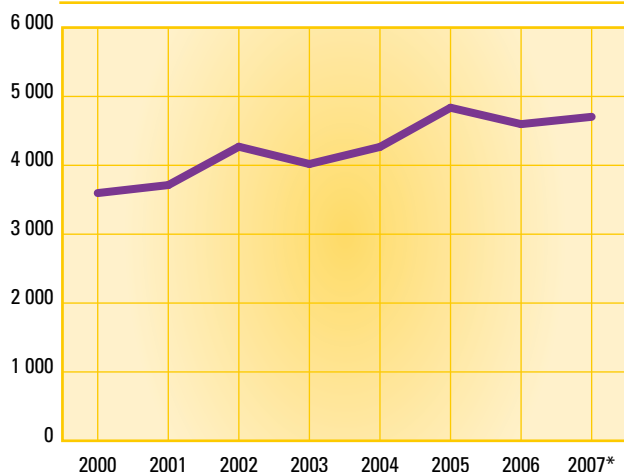
	2006	2007*
Antwerpen	61,0	61,1
Vlaams-Brabant	59,1	48,4
West-Vlaanderen	38,7	42,4
Oost-Vlaanderen	39,3	36,6
Limburg	41,1	47,9
Vlaams Gewest	49,0	48,2

6.31 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Evolutie aantal meldingen

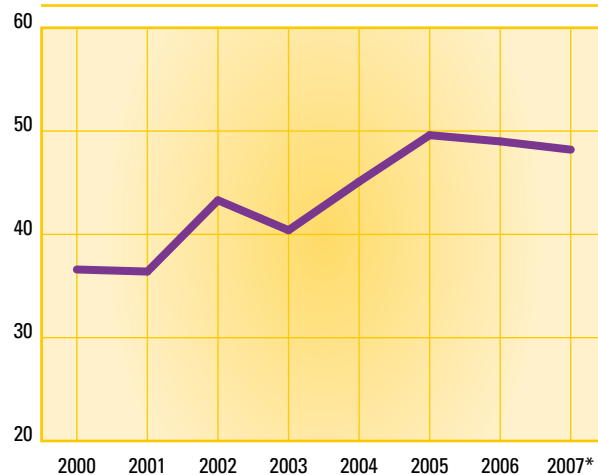

6.30 Evolutie van het aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

6.32 Kindermishandeling: evolutie van het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

Bij 2575 kinderen, of 42,4% van het aantal gemelde kinderen, signaleerden de melders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*.

Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 1855 of 30,5% van de gemelde kinderen. Incest werd gemeld bij 1163 kinderen of 62,7% van alle gevallen van seksueel misbruik. Extrafamiliaal seksueel misbruik werd gemeld bij 591 kinderen of 31,9% van

alle gevallen van seksueel misbruik. Bij 102 kinderen (5,5% van de gevallen van seksueel misbruik) was het niet duidelijk of het al dan niet om seksueel misbruik ging.

Bij 1618 kinderen of 26,6% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*.

Ten opzichte van 2006 is er een stijging van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor lichamelijke mishandeling of ver-

waarlozing (+2,4%). Emotionele mishandeling of verwaarlozing verminderde (-0,9%). Het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik daalde met 4,6 procentpunten (zie tabel 6.33 en grafiek 6.34).

42,2% van de meldingen was afkomstig uit de primaire omgeving van het kind; het ging om meldingen door de moederfiguur (13,8% van het totale aantal meldingen), door de vaderfiguur (6,9%), door de

Gemelde problematiek

	2006		2007*		Vershil 2007-2006
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 505	24,6	1 488	24,5	-1,1
Lichamelijke verwaarlozing	1 010	16,5	1 087	17,9	+7,6
<i>Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>2 515</i>	<i>41,1</i>	<i>2 575</i>	<i>42,4</i>	<i>+2,4</i>
Emotionele mishandeling	942	15,4	896	14,7	-4,9
Emotionele verwaarlozing	690	11,3	722	11,9	+4,6
<i>Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>1 632</i>	<i>26,7</i>	<i>1 618</i>	<i>26,6</i>	<i>-0,9</i>
Incest	1 161	19,0	1 163	19,1	+0,1
Extrafamiliaal seksueel misbruik	689	11,3	591	9,7	-14,2
Onbekend of het incest is	94	1,5	102	1,7	+8,5
<i>Totaal seksueel misbruik</i>	<i>1 944</i>	<i>31,8</i>	<i>1 856</i>	<i>30,5</i>	<i>-4,6</i>
Münchhausen syndrome by proxy	26	0,4	30	0,5	+15,4
Totaal	6 117	100,0	6 078	100,0	-0,6

6.33 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

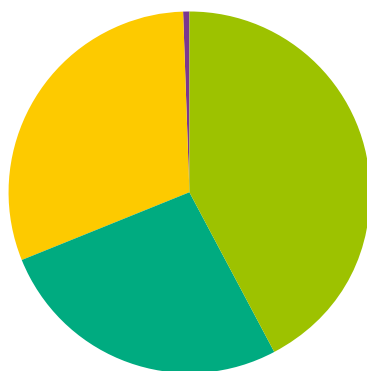

vader- en moederfiguur samen (0,2%), door andere gezins- of familieleden (9,9%), door buren of kennissen (8,9%), door andere personen (1,5%) of door het slachtoffer zelf (1,0%).

30,9% van de meldingen kwam van hulpverleners (15,2% uit de gezondheidszorg, 10,2% vanuit welzijnsorganisaties en 5,5% uit de bijzondere jeugdbijstand).

Meldingen door andere professionelen vormen samen 25,3%. Het gaat hierbij om meldingen vanuit justitiële instanties (1,6%), voorschoolse voorzieningen (1,4%) en schoolse voorzieningen (22,3%).

0,5% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader. Bij 1,1% van de meldingen is de melder onbekend (zie tabel 6.35).

- Lichamelijke mishandeling en verwaarlozing (42,4%)
- Emotionele mishandeling en verwaarlozing (26,6%)
- Seksueel misbruik (30,5%)
- Münchhausen syndrome by proxy (0,5%)

6.34 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek in 2007
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Meldende instantie

	2006	2007*	Vershil 2007-2006
Primaire omgeving	44,0	42,2	-1,8
Gezondheidszorg	14,4	15,2	+0,8
<i>waarvan Kind en Gezin</i>	2,7	2,7	0,0
Welzijnsorganisaties	9,9	10,2	+0,3
Bijzondere jeugdbijstand	5,3	5,5	+0,2
Justitiële instanties	1,4	1,6	+0,2
Voorschoolse voorziening	1,2	1,4	+0,2
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,1	22,3	+0,2
Persoon uit de omgeving van de dader	0,7	0,5	-0,2
Onbekend	0,9	1,1	+0,2
Totaal	100,0	100,0	

6.35 Kindermishandeling: meldende instantie
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
* Voorlopige cijfers

7. De Europese context

7.1. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte van 77,7 jaar voor de mannen en 82,9 jaar voor de vrouwen scoort het Vlaamse Gewest goed. De levensverwachting ligt alleen hoger in Zweden voor de mannen, in Frankrijk, Spanje, Zweden en Finland voor de vrouwen (zie tabel 6.36).

Levensverwachting bij geboorte

Mannen	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	75,7	77,2	77,4	77,7
België	74,6	76,0	76,2	76,6
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	75,1	76,5	76,7	77,2
Frankrijk	75,3	76,7	76,7	77,3
Luxemburg	74,6	75,9	76,7	76,8
Nederland	75,5	76,9	77,2	77,7
<i>Noordse landen</i>				
Finland	74,2	75,4	75,6	75,9
Denemarken	74,5	75,4	76,0	76,1
Zweden	77,4	78,4	78,5	78,8
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	75,5	76,6	76,8	77,2
Italië	76,6	77,9		
Portugal	73,2	75,0	74,9	75,5
Spanje	75,8	76,9	77,0	77,7
Oostenrijk	75,2	76,4	76,7	77,2
Verenigd Koninkrijk	75,5	76,0		
Ierland	74,0	76,4	77,3	77,3

Vervolg op volgende bladzijde

Vrouwen				
	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	81,5	82,4	82,5	82,9
België	81,0	81,8	81,9	82,3
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	81,2	81,9	82,0	82,4
Frankrijk	83,0	83,8	83,7	84,4
Luxemburg	81,3	82,3	82,3	81,9
Nederland	80,5	81,5	81,7	82,0
<i>Noordse landen</i>				
Finland	81,2	82,5	82,5	83,1
Denemarken	79,2	80,2	80,5	80,7
Zweden	82,0	82,8	82,9	83,1
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	80,6	81,3	81,6	81,9
Italië	82,9	83,8		
Portugal	80,9	81,4		
Spanje	82,9	83,8	83,7	84,4
Oostenrijk	81,2	82,1	82,3	82,8
Verenigd Koninkrijk	80,3	81,0	81,1	
Ierland	79,2	81,4	81,7	82,1

6.36 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat, website

7.2. Keizersneden

Met 192 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden het hoogst; het bedraagt er ruim 364 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.37).

Keizersneden

	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaanderen (1)	169,7	189,2	189,0	193,0	192,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	208,9	248,1	259,5	267,4	277,8
Frankrijk	171,1	188,0			
Luxemburg	198,0	234,6	239,6		
Nederland	118,7	137,2			
<i>Noordse landen</i>					
Finland	157,8	161,7	163,9	162,7	
Denemarken	150,5	191,8	202,5		
Zweden	144,9	157,5	164,7		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	333,0	364,4			
Portugal	277,3	318,8	324,3	339,8	
Spanje	215,1	237,0	242,4	250,1	
Oostenrijk	172,0	221,2	235,6	244,2	258,1
Verenigd Koninkrijk	199,7	218,8	220,1		
Ierland	214,3	243,0	254,2		

6.37 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geborenen

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Laag geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 g, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Zweden en Finland scoren zeer laag, met respectievelijk 4,2 en 4,3 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 7 per 100 levendgeborenen in 2006 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. De mediterrane landen, met uitzondering van Italië, en Oostenrijk scoren nog hoger (zie tabel 6.38).

	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaanderen (1)	6,8	7,4	6,9	6,8	7,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,4	6,8	6,9	6,8	6,8
Frankrijk	NB	7,1	6,8		
Luxemburg	7,5	4,9			
Nederland	NB				
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,3	4,1	4,2	4,1	4,3
Denemarken	4,7	5,0	5,0	4,9	
Zweden	4,4	4,3	4,2		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	8,1	8,6			
Italië	NB	7,0	6,9		
Portugal	7,1	7,4	7,6	7,5	
Spanje	6,9	7,5	7,4		
Oostenrijk	6,3	7,1	6,8	6,8	7,1
Verenigd Koninkrijk	7,5				
Ierland	5,6	5,0	5,7		

6.38 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 g per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. Momenteel zijn de gegevens voor 2005 beschikbaar.

In tabel 6.39 worden de gegevens voor 2005 van het register in Antwerpen vergeleken met de gegevens van de

Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 36 registers uit 16 landen.

In totaal werden in het register in Antwerpen meer aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde waren er in Antwerpen in

2005 merkelijk minder hartafwijkingen en chromosomale afwijkingen, o.a. het syndroom van Down. Afwijkingen aan het spijsverteringsstelsel en aan het genitaal stelsel, o.a. hypospadie, werden meer geregistreerd in 2005 in Antwerpen dan gemiddeld in het Eurocatregister.

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Antwerpen 2005 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2005 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	24,0	22,6
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	9,9	9,8
<i>hydrocefalie</i>	3,1	5,7
Oog	4,2	2,3
Oor, gezicht, nek	3,1	3,3
Hart	58,4	73,3
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	25,0	31,7
<i>atrium-septumdefect</i>	12,0	22,7
Respiratoir stelsel	7,3	5,6
Orofaciale clefts	18,8	16,3
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	12,0	9,9
<i>gespleten verhemelte</i>	6,8	6,4

Vervolg op volgende bladzijde

	Antwerpen 2005 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2005 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijverteringsstelsel	22,4	15,8
Buikwanddefecten	1,6	6,0
Urinaire stelsel	30,8	28,5
Genitaal stelsel	23,0	16,0
<i>waarvan hypospadie</i>	18,6	12,5
Ledematen	38,1	39,6
<i>waarvan klompvoet</i>	11,0	10,7
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	8,9	6,1
<i>polydactylie</i>	8,3	8,6
<i>syndactylie</i>	5,2	5,2
Musculoskeletaal stelsel	14,1	8,0
Andere afwijkingen	6,8	5,9
Teratogene syndromen met afwijkingen	2,6	1,1
Genetische syndromen en microdeleties	6,8	5,5
Chromosomaal	18,8	35,2
<i>waarvan syndroom van Down</i>	6,8	20,4
Metabool	10,4	*
Totaal kinderen met 1 of meer aangeboren afwijkingen	235,7	228,3

6.39 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2003

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.5. Sterfte

Door de stijging van het *perinatale-sterftecijfer* in het Vlaamse Gewest in 2006 behoort het Vlaamse Gewest niet langer tot de landen met een zeer goede score, maar tot de middengroep (zie tabel 6.40).

In de meeste EU-15-landen ligt de *kindersterfte* lager dan 4 per 1000 levendgeborenen. Door de stijging van de zuigelingensterfte in 2006 behoort het Vlaamse Gewest samen met Duitsland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk nu tot de slechtst scorende EU-15-landen (zie tabel 6.41).

De *sterfte* bij de kinderen van 1 tot 5 jaar evolueert vrij grillig, met aanzienlijke verschillen per jaar. Met 24 sterfgevallen per 100 000 levendgeborenen behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge sterfte bij kinderen van 1 tot 5 jaar (zie tabel 6.42).

Perinatale sterfte

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	6,1	6,2	5,4	6,2
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	6,1	5,9	5,5	5,5
Frankrijk	6,9	11,1	10,8	11,2
Luxemburg	7,3	4,9	4,8	3,3
Nederland	7,8	6,6	6,9	6,0
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,8	4,0	3,7	3,9
Denemarken	7,0	7,7	7,6	
Zweden	5,6	5,0	4,1	4,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	7,2	6,3	5,7	4,4
Italië	5,8	4,9		
Portugal	6,2	4,4	4,3	4,6
Spanje	5,4	4,9	4,9	
Oostenrijk	6,7	6,0	5,9	5,9
Verenigd Koninkrijk	8,1	8,1		
Ierland	9,0	6,4		

6.40 Perinatale-sterftecijfer (doodgeboorte en sterfte tijdens de eerste zeven dagen) per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
OECD, Health Data 2006

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	4,7	3,9	3,9	4,2
België	4,8	4,0	3,7	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,4	4,1	3,9	3,8
Frankrijk	4,6	4,0	3,8	3,8
Luxemburg	5,1	3,9	2,6	2,5
Nederland	5,1	4,4	4,9	4,4
<i>Noordse landen</i>				
Finland	3,8	3,3	3,0	2,8
Denemarken	5,3	4,4	4,4	3,8
Zweden	3,4	3,1	2,4	2,8
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,9	4,1	3,8	3,7
Italië	4,5	3,9		
Portugal	5,5	3,8	3,5	3,3
Spanje	4,4	4,0	3,8	3,8
Oostenrijk	4,8	4,5	4,2	3,6
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,0	5,1	
Ierland	6,2	4,8	4,0	3,7

6.41 Kindersterfte: aantal sterfgevallen van kinderen beneden de leeftijd van 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005
WHO, Care Health Indicators (website)

Sterfgevallen kinderen 1 tot 5 jaar

	2000	2002	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	NB	28,0	19,0	19,0	22,0	24,0
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	24,1	23,0	22,3	20,7		
Frankrijk	25,1	23,6	24,0	20,8		
Luxemburg	21,7	30,8	8,9	8,9	13,6	
Nederland	28,1	26,9	24,1	23,5		
<i>Noordse landen</i>						
Finland	17,7	16,1	20,7	24,7	24,3	
Denemarken	19,1					
Zweden	12,3	18,9	20,0	25,8		
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	18,4	21,3	18,3	23,0	20,3	14,8
Italië	19,3	20,8				
Portugal	45,1	39,5	28,7	32,1		
Spanje	26,1	25,4	27,2	22,4	21,7	
Oostenrijk	22,7	19,5	28,2	15,7	21,3	21,8
Verenigd Koninkrijk	NB	24,0	24,6	23,2	21,9	
Ierland	21,2	26,4	21,9	20,9	20,3	

6.42 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 5 jaar per 100 000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2002	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest⁽¹⁾	6,9	4,4	5,0	4,0	3,3	4,6
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	6,5	5,1	5,3	4,6		
Frankrijk	4,6	3,8	3,4	3,4		
Luxemburg	3,6	5,6	7,5	9,3	3,7	
Nederland	1,2	1,1	1,4	0,9	1,0	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	3,2	2,5	3,2	1,9	3,3	
Denemarken	2,4					
Zweden	2,8	2,1	2,2	2,8		
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	1,1	1,0	0,8	0,9	0,8	0,9
Italië	0,6	0,5				
Portugal	0,6	0,5	0,7			
Spanje	1,9	1,9	1,8	1,9	2,0	
Oostenrijk	5,0	4,2	3,4	2,1	3,8	3,2
Verenigd Koninkrijk	NB	3,3	3,0	2,9	2,7	
Ierland	9,3	5,9	6,9	6,0	3,1	

6.43 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

(1) Betreft: totaal aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen
NB: niet beschikbaar

De mediterrane EU-landen en Nederland kennen zeer weinig gevallen van wiegendood: minder dan 2 gevallen onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 levendgeborenen. Samen met Duitsland kent het Vlaamse Gewest het grootste aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen (zie tabel 6.43).

7.7. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.44 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.45 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval in het bijzonder. Het Vlaamse Gewest behoort tot de EU-15-landen met een middelmatige score.

Sterfgevallen door ongeval

	2000	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	5,8	5,1	3,6	2,9	3,6
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,3	4,0	3,9	3,2	
Frankrijk	6,3	5,2	5,1	4,2	
Luxemburg	7,1	8,7	2,4	2,4	6,1
Nederland	4,3	3,1	4,3	3,3	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,5	5,0	4,7	8,4	5,4
Denemarken	4,7				
Zweden	2,4	2,1	2,8	8,9	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	5,9	6,5	5,3	4,5	6,1
Italië	3,7	4,2			
Portugal	6,1	10,0	8,0	7,6	
Spanje	6,4	5,0	5,4	4,7	4,2
Oostenrijk	6,5	3,9	5,7	3,0	3,8
Verenigd Koninkrijk	NB	3,5	3,1	2,8	2,7
Ierland	4,2	5,4	4,6	3,0	3,0

6.44 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	3,7	2,3	1,7	1,1	2,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	2,2	2,0	1,9	1,6	
Frankrijk	3,7	2,4	2,6	1,9	
Luxemburg	2,2	7,3	0,0	0,0	2,5
Nederland	2,5	1,7	2,9	1,4	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	2,2	2,2	4,7	2,0	4,0
Denemarken	3,8				
Zweden	1,4	1,7	1,5	1,8	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,2	4,6	4,2	3,1	3,9
Italië	2,3	2,7			
Portugal	3,5	7,6	4,7	4,8	
Spanje	4,4	3,1	3,4	2,5	
Oostenrijk	2,3	1,9	2,8	1,4	2,1
Verenigd Koninkrijk	NB	1,9	1,4	1,6	1,7
Ierland	2,6	3,0	2,4	1,7	1,4

6.45 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 1 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling

Unicef publiceerde in 2003 boordtabellen over sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling in de welvarende staten. Per land werd het jaarlijkse gemiddelde aantal sterfgevallen van kinderen jonger dan 15 jaar berekend over de 5 laatste jaren waarover overlijdensstatistieken beschikbaar waren.

In de EU-15-landen bedraagt dit ongeveer 0,5 per 100 000 sterfgevallen. Alleen Spanje, Griekenland, Italië en Ierland scoren lager met 0,3 of minder. Oostenrijk scoort hoger, met 0,9 (zie tabel 6.46). Naast het cijfer over sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen, geeft Unicef ook 'herziene cijfers' waarbij niet alleen de sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen worden opgenomen, maar ook sterfgevallen geklasseerd als 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'. Unicef gaat ervan uit dat wanneer geen andere oorzaak van overlijden en geen ander motief kan worden opgegeven, het overlijden van een kind hoogstwaarschijnlijk te wijten is aan mishandeling of verwaarlozing die niet juridisch kan worden bewezen. Opmerkelijk is ook dat in sommige landen het herziene cijfer nagenoeg niet afwijkt van het cijfer per 100 000; in andere landen daarentegen is er een vrij groot verschil.

Sterfgevallen door kindermishandeling

	Per 100 000 ⁽¹⁾	Herziene cijfers ⁽²⁾ Per 100 000
België	0,6	1,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	0,6	0,8
Frankrijk	0,5	1,4
Luxemburg	NB	NB
Nederland	0,5	0,6
<i>Noordse landen</i>		
Finland	0,7	0,8
Denemarken	0,7	0,8
Zweden	0,5	0,6
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	0,2	0,2
Italië	0,2	0,2
Portugal	0,4	3,7
Spanje	0,1	0,1
Oostenrijk	0,9	1,0
Verenigd Koninkrijk	0,4	0,9
Ierland	0,2	0,3

6.46 Gemiddeld aantal sterfgevallen in de EU-15-landen per jaar per 100 000 kinderen jonger dan 15 jaar, gebaseerd op de 5 laatst beschikbare overlijdensstatistieken

Bron: Unicef, *A league table of Child Maltreatment deaths in Rich Nations*, INNOCENTI Report Card, nr 5, september 2003

(1) Alleen sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon'

(2) Sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon' en sterfgevallen geklasseerd onder 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'

NB: niet beschikbaar

7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

De studie 'Vlaamse groeicurven' betreft kinderen van 2 tot 12 jaar. Voor de vergelijking met de EU-15-landen nemen we uit deze studie het totale cijfer voor jongens en meisjes voor de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, omdat dit cijfer ook voor andere landen beschikbaar is. In Vlaanderen heeft 14,8% van de 6- tot 12-jarigen overgewicht en 3,4% obesitas. Vlaanderen zit hiermee in de middenmoot.

De prevalentie van overgewicht varieert van 12% (Nederland) tot 36% (Italië) (zie tabel 6.47).

Overgewicht

Vlaanderen	14,8
België	18,0
<i>Aangrenzende landen</i>	
Duitsland	16,0
Frankrijk	19,0
Nederland	12,0
<i>Noordse landen</i>	
Denemarken	15,0
Zweden	18,0
<i>Mediterrane landen</i>	
Griekenland	31,0
Italië	36,0
Spanje	34,0
Verenigd Koninkrijk	20,0

6.47 Prevalentie van overgewicht bij 6- tot 12-jarigen in een aantal EU-landen

Bronnen: Lobstein T., Frelut M-L., *Prevalence of overweight among children in Europe, Obesity news 2003*

Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

HOOFDSTUK 7

Gezond en veilig leven?

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille jeugd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn het al of niet krijgen van borstvoeding, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne.

En voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen, en koppelen hieraan ook informatie over de verhuisfrequentie.

1. De voeding van het jonge kind

1.1. Startvoeding

Borstvoeding als startvoeding neemt verder toe; allochtone kindjes veel meer borstgevoed

Borstvoeding is ongetwijfeld de natuurlijkste en gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langduriger bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oortnsteking, en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelkeiwitallergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorziene omstandigheden en eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen worden

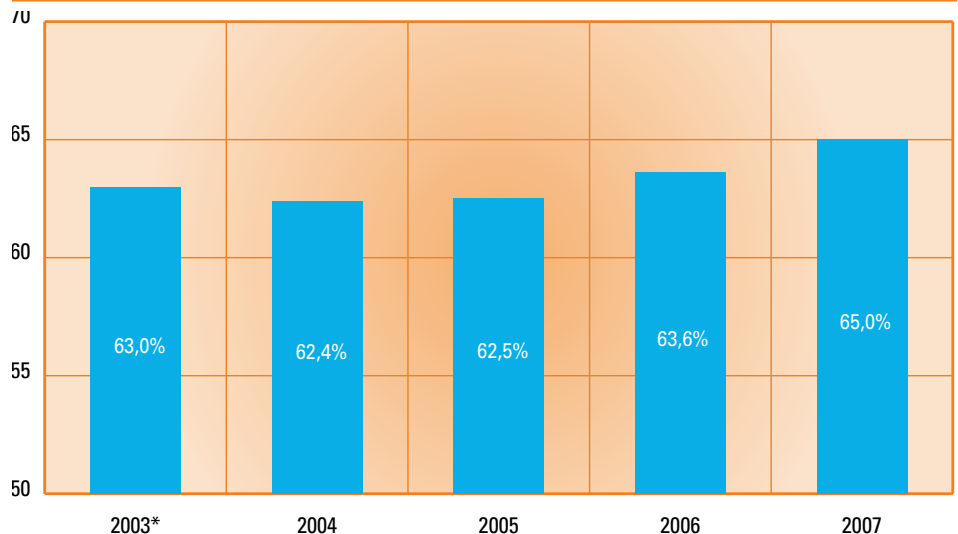
gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding.

De startvoeding is de voeding op dag zes.

In Vlaanderen krijgt 65% van de pasgeborenen kinderen op dag zes als *startvoeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2006 is dit een toename met 1,4% (zie grafiek 7.1).

Naargelang van de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In de provincie Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 68,2% van de kinderen krijgt er

Evolutie borstvoeding als startvoeding

7.1 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2003

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* april - december 2003

uitsluitend borstvoeding als startvoeding. In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 57,8%. In de provincies Antwerpen, Limburg en Oost-Vlaanderen krijgen respectievelijk 66,5%, 65,9% en 65,4% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.2). In alle provincies nam het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe.

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geborenen van hogere rang. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 66,6%; bij de volgende kinderen bedraagt het 63,5%. In beide groepen was er een toename van 2006 naar 2007 (zie tabel 7.3).

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt veel lager: slechts 55,2% krijgt als startvoeding borstvoeding (zie tabel 7.4). De toename bij de prematuren was iets groter (+1,8 procentpunten) dan bij de à terme geboren kinderen (+1,3 procentpunten). Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (38,1%). Uit tabel 7.5 met het percentage borstgevoede kinderen naar kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch niet-kansarm gezin het frequentst als startvoeding borstvoeding krijgen (78,7%). Bij kinderen uit een Belgisch niet-kansarm gezin bedraagt dit 62,4%.

In tabel 7.6 tonen we de verschillen naargelang van de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen

Borstvoeding naar provincie

	2006	2007
Antwerpen	65,0	66,5
Vlaams-Brabant	67,8	68,2
West-Vlaanderen	56,0	57,8
Oost-Vlaanderen	63,5	65,4
Limburg	65,5	65,9
Vlaams Gewest	63,6	65,0

7.2 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding naar geboorterang

	2006	2007
Eerstgeborenen	65,1	66,6
Geborenen van hogere rang	62,3	63,5
Alle kinderen	63,6	65,0

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboorterang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en prematuriteit

	2006	2007
Prematuur	53,2	55,2
Niet prematuur	64,4	65,7
Alle kinderen	63,6	65,0

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en kansengroepen

	2006	2007
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	61,4	62,4
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	35,6	38,1
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	77,3	78,7
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	75,2	76,6
Alle kinderen	63,6	65,0

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

25 en 35 jaar oud krijgen het frequentst borstvoeding als startvoeding. In alle leeftijdsklassen was er een toename tegenover 2006.

Het percentage borstgevoede kinderen ligt het hoogst bij kinderen met een moeder met een universitair diploma en bij kinderen met een moeder met een zeer laag *opleidingsniveau*. Dit laatste hoeft niet te verwonderen, omdat het in hoofdzaak om allochtone kinderen gaat. Bij de kinderen van moeders met een laag opleidingsniveau (hoogstens 1e en 2e graad of lager secundair) bleef het aandeel borstgevoede kinderen nagenoeg ongewijzigd. Bij de andere opleidingsniveaus was er een toename (zie tabel 7.7).

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2006	2007
Onder de 20 jaar	53,9	54,8
20 - 25 jaar	59,6	61,5
25 - 30 jaar	64,9	66,4
30 - 35 jaar	65,0	66,2
35 - 40 jaar	62,1	62,8
40 jaar en ouder	63,5	64,8
Alle kinderen	63,6	65,0

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

1.2. Verloop van de borstvoeding

Ruim 3 op de 10 kinderen nog uitsluitend borstgevoed op 3 maanden. Duur van de borstvoeding neemt toe

De recentst beschikbare gegevens betreffen het derde kwartaal 2007. Daarom bekijken we de kinderen geboren in het vierde kwartaal 2006 tot en met het derde kwartaal 2007. Ruim 34% van die kinderen krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding (zie grafiek 7.8 en tabel 7.9). Van de groep die startte met borstvoeding (borstvoeding op dag 6) krijgt 55% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. Uit tabel 7.9 blijkt dat in de provincie Vlaams-Brabant zelfs ruim 60% ook nog op 3 maanden uitsluitend borstvoeding krijgt. Niet alleen is er een toename van het aantal kinderen dat start met borstvoeding (zie 1.1), ook de duur van de borstvoeding neemt toe, behalve in de provincie Antwerpen.

De afname van de borstgevoede kinderen vanaf dag 6 tot 3 maanden verloopt zeer geleidelijk. In grafiek 7.10 geven we per levensweek (volle weken) aan hoeveel kinderen er nog uitsluitend borstvoeding krijgen.

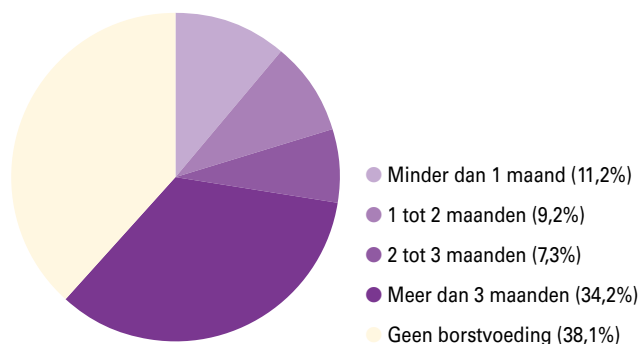
Borstvoeding en opleidingsniveau van de moeder

	2006	2007
Lager onderwijs of geen onderwijs	75,6	75,6
1e en 2e graad of lager secundair	53,5	53,3
3e graad of hoger secundair	52,5	54,7
Niet-universitair hoger onderwijs (korte type)	69,7	70,1
Universitair onderwijs	78,8	79,0
Alle kinderen	63,6	65,0

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

7

Verloop borstvoeding ⁽¹⁾

7.8 Verloop van de borstvoeding bij kinderen geboren in het 4de kwartaal 2006 tot en met het 3de kwartaal 2007 (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

Borstvoeding op 3 maanden naar provincie ⁽¹⁾

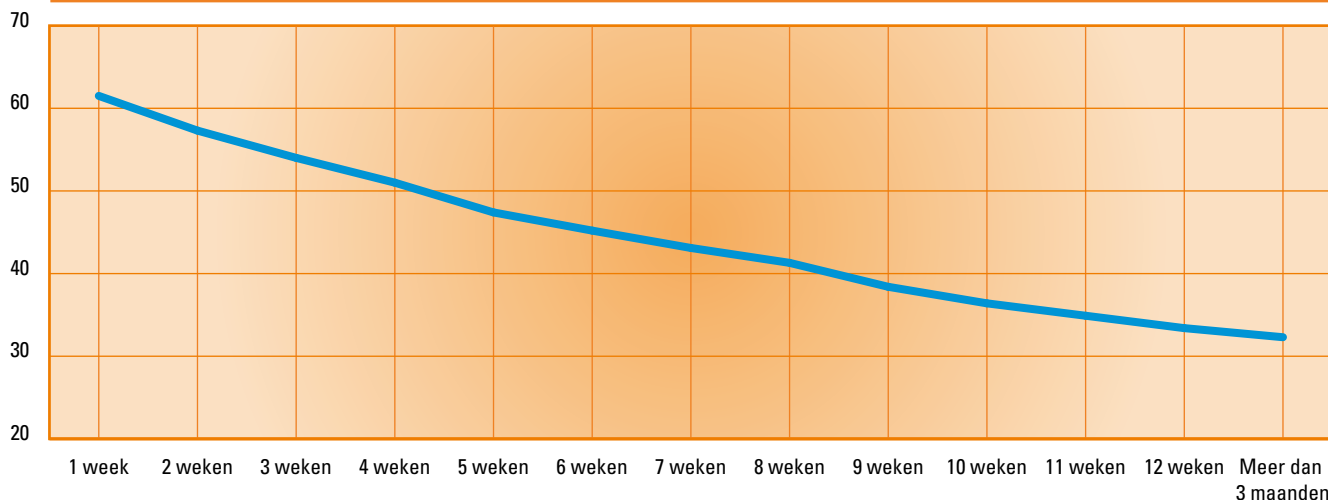
	% van alle kinderen		% van de kinderen gestart met borstvoeding	
	4/2005-3/2006	4/2006-4/2007	4/2005-3/2006	4/2006-4/2007
Antwerpen	33,7	34,6	53,3	54,9
Vlaams-Brabant	35,4	37,5	56,7	60,2
West-Vlaanderen	27,7	30,0	51,1	53,6
Oost-Vlaanderen	31,4	34,1	51,2	54,6
Limburg	32,8	34,8	51,1	54,0
Vlaams Gewest	32,3	34,2	52,8	55,2

7.9 Percentage kinderen geboren in het 4de kwartaal tot en met het 3de kwartaal van het betreffende jaar dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

Uitsluitend borstvoeding per levensweek ⁽¹⁾

7.10 Kinderen in het Vlaamse Gewest: percentage kinderen met uitsluitend borstvoeding per levensweek (volle weken) - periode geboorte 4de kwartaal 2006 - 3de kwartaal 2007

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

2. Vaccinatiegraad

In zeer hoge mate gevaccineerd

In 2005 werd in Vlaanderen een studie verricht naar de vaccinatiegraad bij jonge kinderen. Van 1354 kinderen tussen 1,5 jaar en 2 jaar werden de vaccinatiegegevens nagekeken in het vaccinatiedocument thuis en aangevuld via de raadpleging van de medische dossiers van Kind en Gezin, de kinderartsen of de huisartsen. Deze studie werd uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen, de K.U.Leuven en de VUB.

Deze studie toont aan dat jonge kinderen in Vlaanderen in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare

infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. Om deze infectieziekten blijvend te elimineren moeten voldoende personen gevaccineerd worden (vaccinatiegraad van 95% of meer). Naast de vaccinatiegraad voor de basisvaccins is in tabel 7.11 ook de vergelijking met de vorige studie uit 1999 opgenomen.

De meeste jonge kinderen werden gevaccineerd door Kind en Gezin of via het kinderdagverblijf (83%). Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11%) of de huisarts (5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij het jongste kind in het gezin, bij kinderen van niet-werkende moeders en

wanneer het kind ooit nevenwerkingen vertoonde na een vaccinatie. Ziekte van het kind werd door ouders als voornaamste reden opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

Vaccinatiegraad

	1999	2005			
		Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3 ⁽¹⁾	Dosis 4
Polio	96	99,0	98,6	98,2	93,1
DTP	89	98,7	98,2	97,9	92,9
HIB	74	98,1	97,6	97,2	92,6
Hep B ⁽¹⁾	68	96,9	96,1	92,2	10,1
Mazelen-bof-rubella	83	94,0			
Meningokok C ⁽²⁾		94,1			

7.11 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen

Bron: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2005

(1) Voor hepatitis B werd zowel het 3-dosischema als het 4-dosischema gebruikt in de periode van de studie

(2) Er werd geen rekening gehouden met de startleeftijd

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête verstrekt informatie over het geneesmiddelengebruik. In het Vlaamse Gewest ligt dat hoog, ook bij jonge kinderen. 31,0% van de kinderen onder de 12 jaar nam in de periode van 2 weken* waarover werd nagevraagd geneesmiddelen in. Naarmate het kind ouder wordt, daalt dit van 43,0% bij kinderen jonger dan 3 jaar tot bijna 27% bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Van 2001 naar 2004 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen onder de 3 jaar. In tabel 7.12 is ook het gebruik van voorgeschreven en niet-voorgeschreven geneesmiddelen opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt ruim 20%, en is gedaald tegenover 2001. Het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen bedraagt 13,8% en is eveneens gedaald.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

	2001	2004
Gebruik geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	39,1	43,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	35,0	29,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	34,7	26,6
Totaal onder de 12 jaar	36,5 (N=509)	31,0 (N=441)
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	31,0	24,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	20,5	18,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	17,0	18,5
Totaal onder de 12 jaar	22,0 (N=518)	20,1 (N=447)
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	13,0	23,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	18,0	13,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	19,9	10,3
Totaal onder de 12 jaar	18,1 (N=506)	13,8 (N=442)

7.12 Percentage kinderen dat voorgeschreven en niet-voorgeschreven geneesmiddelen innam in een periode van 2 weken naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België, 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Op basis van de Gezondheidsenquête krijgen we een beeld van het beroep dat wordt gedaan op alternatieve geneeskunde voor jonge kinderen. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 11% in de laatste 12 maanden contact gehad met een niet-conventionele of alternatieve geneeskunde. Bij de kinderen onder de 3 jaar ligt dit met 14,7% nog

hoger (zie tabel 7.13). Meestal gaat het om contacten met een arts die een alternatieve geneeswijze beoefent. In de meeste gevallen gaat het om contact met een beoefenaar van de homeopathie. Voor kinderen onder de 3 jaar zijn de contacten met een beoefenaar van de osteopathie ook vrij belangrijk (5,1%). Opmerkelijk is de toename van het gebruik van homeopathie en osteopathie voor kinderen onder de drie jaar. In 2001 bedroeg dit respectievelijk 6,4% en 0,4%.

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal kinderen onder de 12 jaar
Contact met niet-conventionele therapie	14,7	10,5	9,5	11,0 (N=444)
Contact met niet-conventionele therapie door een arts	9,8	7,9	8,3	8,2 (N=427)
Contact met niet-conventionele therapie door een paramedicus	3,4	2,3	1,8	2,6 (N=407)
Contact met beoefenaar homeopathie	11,3	7,2	9,8	8,7 (N=444)
Contact met beoefenaar osteopathie	5,1	1,4	1,8	2,8 (N=445)

7.13 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: mate van gebruik, type beoefenaar en type geneeswijze (percentage)

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

5. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden

Dagelijks tandenpoetsen van tanden en inname gesuikerde producten belangrijkste verbeterpunten

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. Denken we maar aan voedingsgewoonten en mondhygiëne. Het aanleren van gezond gedrag vanaf jonge leeftijd is dan ook sterk bepalend voor de (mond)gezondheidstoestand op latere leeftijd.

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* (zie ook hoofdstuk 6, punt 4.4) werden hierover gegevens verzameld. Ouders in Vlaanderen starten nog vaak pas na de tweede verjaardag met het poetsen van de tanden van hun peuter. Het poetsen van de tanden blijkt bij 1 op 5 van de 5-jarigen nog altijd geen dagelijkse gewoonte te zijn. Heel wat kinderen - zelfs in de groep van de 3-jarigen - worden niet geholpen bij het poetsen.

Verrassend is ook dat zelfs een aantal 5-jarigen nog frequent een zuigfles gebruiken (12%). Bovendien blijkt de inhoud van die zuigfles vaak een gesuikerde drank te zijn. Bij zowat twee derde van de kinderen in Vlaanderen is het gebruik van zoete dranken tussen

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

Mondhygiëne en voedingsgewoonten (%)

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Mondhygiëne		
Leeftijd waarop met poetsen werd gestart		
- 1 jaar of jonger	35,7	61,5
- tussen 1 en 2 jaar	45,1	30,5
- 2 jaar of ouder	19,2	8,0
Poetsfrequentie		
- > 1x/dag	17,6	23,0
- 1x/dag	53,2	55,7
- niet elke dag	29,2	20,3
Hulp van ouder bij het poetsen (dagelijks)	50,1	33,3
Voedingsgewoonten		
Gebruik van zuigfles (op ogenblik bevraging)	40,5	12,0
Aanbrengen van zoet op fopspeen (ooit toegepast)	12,7	12,6
Gesuikerde dranken tussen de maaltijden (dagelijks)	69,0	64,5
Gesuikerde dranken 's nachts (dagelijks)	11,1	10,6

7.14 Mondhygiëne en voedingsgewoonten met invloed op de mondgezondheid bij 3- en 5-jarigen in enkele regio's in Vlaanderen

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. *Community Dent Oral Epidemiol* 2007; 35

de maaltijden in, een ingeburgerde gewoonte. Verdere bevraging leert dat ruim 10% van de kinderen voor het slapengaan of 's nachts gesuikerde dranken krijgt aangeboden. Twaalf procent van de bevroegde ouders geeft ook toe op regelmatige basis zoet aan te brengen op de fopspeen van hun kind (zie tabel 7.14).

De resultaten van dit project tonen duidelijk aan dat de mondgezondheid van kinderen in Vlaanderen nog voor heel wat verbetering vatbaar is. Het voldoende vroeg opstarten van dagelijks tandenpoetsen met de hulp van een ouder moet aangemoedigd worden. Verder dienen ouders gewezen te worden op de risico's van het veelvuldig aanbieden van gesuikerde producten via fopspeen, zuigfles of dranken tussendoor en 's nachts.

6. Roken tijdens de zwangerschap

Een belangrijk aandachtspunt in de zorgverlening aan gezinnen is een rookvrije omgeving voor het jonge kind. In het kader van wiegendoodpreventie is dit al jaren een aandachtspunt. Sinds 2005 loopt er ook een programma van het RIZIV om zwangere vrouwen en hun partner te ondersteunen bij het stoppen met roken.

De in 2007 uitgevoerde impactanalyse van deze campagne geeft ook een aanwijzing omtrent het aantal zwangere vrouwen en partners die rookten tijdens

Rookgedrag zwangere vrouwen en partners⁽¹⁾

	Niet-roker	Minder dan 15	Meer dan 15	Totaal
Moeder vóór zwangerschap	86,3	8,9	4,8	100,0
Moeder tijdens zwangerschap	94,7	4,6	0,6	100,0
Moeder na zwangerschap	94,6	4,0	1,4	100,0
Partner vóór zwangerschap	90,5	4,4	5,0	100,0
Partner tijdens zwangerschap	92,3	4,4	3,3	100,0
Partner na zwangerschap	93,0	4,0	3,0	100,0

7.15 Rookgedrag van zwangere vrouwen en hun partner in het Vlaamse Gewest - 2007

Bron: VRGT, onderzoek in het kader van het programma 'Tabaksonwenning bij zwangere vrouwen en hun partner'

(1) Niet opgenomen in de bevraging: allochtonen en kansarme gezinnen

de zwangerschap.

Uit dit onderzoek blijkt dat slechts een beperkt aandeel zwangere vrouwen rookte vóór de zwangerschap. Een nog gunstiger beeld zien we bij de partners. Ongeveer de helft van de rokende vrouwen stopte tijdens de zwangerschap en dit blijft ook zo kort na de bevalling. Bij de partners is er ook een afname van het roken, maar beperkter (zie tabel 7.15).

7. De woonomstandigheden

Type woning

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor de volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woning en in de onmiddellijke omgeving van de woning. Kinderen hebben behoefte aan een schone, veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort en geeft een indicatie van de ruimte waarin kinderen opgroeien. Jonge kinderen wonen in hoofdzaak in een eengezinswoning (89,3%) (zie tabel 7.16).

Ruim driekwart van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een eigen slaapkamer. Bijna 65% beschikt over een speelruimte binnenshuis en bij 94% is aan de woongelegenheid een tuin of een

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eengezinswoning - vrijstaand huis	39,0	39,0	44,9	41,7
Eengezinswoning - halfvrijstaand huis of woning in de rij	45,2	51,0	46,9	47,6
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	11,6	9,0	7,9	9,2
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	2,4	0,5	0,3	0,9
Andere	1,7	0,5	0,0	0,6
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=220)	100,0 (N=415)	100,0 (N=840)

7.16 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin kinderen leven - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

Ruimte voor kinderen?

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Slaapkamer voor elk kind	76,7	72,5	76,8	75,7 (N=2418)
Speelruimte voor kinderen binnenshuis	56,6	67,5	65,4	64,0 (N=2415)
Tuin of binnenplaats	91,4	94,9	94,7	94,0 (N=2417)

7.17 Kinderen onder de 12 jaar: percentage dat woont in een woongelegenheid met een slaapkamer voor elk kind, met een speelruimte binnenshuis en met een tuin of binnenplaats - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Gebreken aan de woning				
Te donker	8,5	8,8	6,2	7,4
Moeilijk te verwarmen	6,2	6,5	7,6	7,0
Lekkend dak; vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottend houtwerk	7,2	14,5	13,7	14,8
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water)	1,8	0,0	0,3	0,6
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	17,3	15,1	17,2	16,7
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>34,1</i> (N=206)	<i>33,6</i> (N=214)	<i>34,8</i> (N=482)	<i>34,3</i> (N=902)
Gebreken in de woonomgeving				
Lawaai van de burens of van de straat	18,7	20,0	18,5	18,9
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	11,0	13,5	14,3	13,3
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	7,2	9,5	15,6	12,0
Afgelegen en niet goed bereikbaar met openbaar vervoer	15,2	15,8	9,9	12,6
Een weinig nette buurt	9,9	9,2	6,4	8,0
<i>Percentage met een of meer gebreken in de woonomgeving</i>	<i>42,2</i> (N=206)	<i>47,1</i> (N=214)	<i>43,6</i> (N=482)	<i>44,2</i> (N=902)

7.18 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning en in de woonomgeving (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

binnenplaats verbonden (zie tabel 7.17).

34,3% van de jonge kinderen woont in een *woning* met vochtigheidsproblemen, een te donkere woning, een moeilijk te verwarmen woning, een woning zonder basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning of warm lopend water) of een

woning met een tekort aan ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). Te weinig ruimte en vochtigheidsproblemen komen het vaakst voor (zie tabel 7.18).

Ruim 44% van de kinderen woont in een *omgeving met een of meer gebreken*. Het gaat om lawaai van de burens of de straat,

om vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, om vandalisme of criminaliteit, om een afgelegen en niet goed met het openbaar vervoer bereikbare buurt en om een weinig nette buurt. Lawaai van de burens of de straat scoort het negatiefst (zie tabel 7.18).

8. Verhuis

Verhuizen behoort tot de belevenissen van heel wat jonge kinderen

In tabel 7.19 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen. In de loop van 2006 veranderde 10,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen betrof het een verandering van verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2005 werd er iets meer verhuisd.

Verandering verblijfplaats in een jaar

	2005		2006		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,3	6,6	6,5	4,3	5,3
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,3	3,0	2,9	1,9	2,4
Verandering van arrondissement in het Vlaamse Gewest	1,6	2,2	2,0	1,4	1,7
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
Externe migratie of onbekend	0,5	0,5	0,7	0,5	0,6
Totaal verandering verblijfplaats	10,1	12,8	12,5	8,3	10,3
Geen verandering verblijfplaats	89,9	93,8	87,5	91,7	89,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.19 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van een jaar, naar soort migratie (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

9.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt merkkelijk tot zeer veel lager dan in Zweden en in de mediterrane landen (zie tabel 7.20).

	% bij de geboorte	% op 4 tot 6 maanden
Vlaams Gewest	63	NB
België	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	86	NB
Frankrijk	50	NB
Luxemburg	88	54
Nederland	75	37
<i>Noordse landen</i>		
Finland	NB	NB
Denemarken	98	NB
Zweden	97	NB
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	NB	NB
Italië	85	19
Portugal	93	NB
Spanje	91	NB
Oostenrijk	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	69	21
Ierland	NB	NB

7.20 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte en op 4-6 maanden, 2003

Bronnen: Kind en Gezin - Ikaros

La Leche League International (website)

NB: niet beschikbaar

9.2. Vaccinatiegraad

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed. Alleen in Griekenland en in Oostenrijk ligt het percentage zowel voor polio 3 als voor DTP 3 onder de 90%. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland scoren vrij laag. Voor *hepatitis B* is de situatie minder goed, met een zeer laag cijfer voor Frankrijk en een vrij laag cijfer voor België. Vlaanderen scoort hier wel goed. In verschillende landen is Hep B 3 niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen: de noordse landen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Ook de vaccinatiegraad voor *mazelen* ligt veelal nog lager dan die voor polio en DTP (zie tabel 7.23).

Vaccinatiegraad ⁽¹⁾

	Polio 3	DTP 3	Hep B 3	Mazelen
Vlaanderen	98*	98*	92*	94*
België	99	99	94	92
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	96	90*	86	94
Frankrijk	98**	98**	29**	87**
Luxemburg	100**	100*	95*	95*
Nederland	98*	98	NS/R	96*
<i>Noordse landen</i>				
Finland	97	97	NS/R	97
Denemarken	93	93	NS	100
Zweden	99	99	NS/R	95
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	NB	NB	NB	NB
Italië	96	96	96	87
Portugal	97	97	97	97
Spanje	98	98	81	97
Oostenrijk	83	83	83	80
Verenigd Koninkrijk	92	92	NS/R	85
Ierland	91	91	NS/R	86

7.21 Percentage kinderen dat een polio 3-, een DTP 3-, een Hep B 3- of een mazelenvaccin heeft gekregen - 2006
Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A.-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2005

WHO Vaccine - preventable diseases, monitoring system 2007 - global summary (website)

(1) Officiële schattingen, uitgezonderd Vlaanderen

* 2005

** 2004

NS: niet in schema

NS/R: niet in schema, alleen risicogroepen

9.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor cijfers uit de andere EU-landen baseren we ons op de *National Institute for DentoCraniofacial Research* (NIDCR) van het *National Institute of Health* (NIH) van de USA (zie punt 5).

In tabel 7.22 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voorgesteld voor Vlaanderen en voor de EU-15-landen die deelnamen aan de studie. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht voor wat betreft gerapporteerde poetsfrequentie.

9.4. Problemen op het vlak van huisvesting

Uit de Europese Panelstudie Huishoudens voor 2001 zijn gegevens bekend over de huisvestingsproblemen in gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: gebrek aan ruimte; geluidsoverlast van burens of de straat; onvoldoende licht; geen aangepaste verwarmingsmogelijkheden; vochtigheid of lekkend dak; pollutie door verkeer of industrie; vandalisme of criminaliteit. In tabel 7.23 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van drie of meer problemen, naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van

problemen op het vlak van huisvesting dan tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. In de meeste EU-15-landen ligt het percentage iets hoger in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen dan in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen.

Bij de tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen neemt België een middenpositie in. Oostenrijk, Ierland en Frankrijk scoren beter; de mediterrane landen scoren merkbaar slechter. Bij de eenoudergezinnen hoort België tot de best scorende landen: het percentage dat melding maakt van drie of meer problemen behoort samen met Frankrijk tot de laagste percentages.

7

Mondhygiëne

	Tweemaal poetsen per dag	Start poetsen voor 2de verjaardag	Hulp bij het poetsen	Zoete dranken 's nachts
Vlaanderen (Leuven)	32	65	74	19
Duitsland	66	94	80	21
Denemarken	81	96	97	12
Italië	43	63	79	17
Schotland	85	99	84	20
Wales	83	94	79	26
Noord-Ierland	77	90	69	15
Ierland	52	76	74	22

7.22 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarigen in enkele EU-15-landen - 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries. Community Dental Health* 2004, 21 (Supplement): 121-130

	Eenoudergezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	16,9	11,5	14,7	11,7
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	NB	NB	NB	NB
Frankrijk	14,3	9,0	11,0	15,8
Luxemburg	NB	NB	NB	NB
Nederland	24,3	11,5	7,6	8,1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	26,8	14,3	10,0*	13,0*
Denemarken	26,2	13,6	13,4	11,1
Zweden	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	39,1	19,6	23,0	22,8
Italië	33,4	22,6	24,2	30,0
Portugal	43,1	16,9	18,9	31,5
Spanje	22,5	16,2	16,0	18,0
Oostenrijk	14,5	6,4	7,4	9,3
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB
Ierland	42,0*	9,7*	7,7*	NB
EU-15	20,0	12,1	12,8	15,9

7.23 Percentage een- en tweeoudergezinnen met drie of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2001

Bron: Eurostat (website)

* Onbetrouwbaar

NB: niet beschikbaar

